

ACTA APOSTOLICAE SEDIS

COMMENTARIUM OFFICIALE

SUMMARIUM

Acta Ioannis Pp. XXIII: Litterae Apostolicae motu proprio datae, 593.

Acta SS. Congregationum: *S. C. Rituum:* I Decretum quo promulgatur novus Codex Rubricarum Breviarii ac Missalis Romani, p. 596. II Rubricae Breviarii ac Missalis Romani, p. 597. III Calendarium, p. 686. IV Variationes in Breviario et Missali, p. 706. V Variationes in Martyrologio Romano, p. 722. VI Declaratio de servandis in Calendaris particularibus, 730. VII Ordinationes ad librorum liturgicorum editores, p. 732.

TYPIS POLYGLOTTIS VATICANIS

M · DCCCC · LX

Directio:

Palazzo Apostolico — Città del Vaticano

Administratio:

Libreria Editrice Vaticana

Pretium annuae subnotationis:

In Italia, Lib. 2500 — extra Italiam, Lib. 3500 vel \$ 7

Pretium unius fasciculi:

In Italia, Lib. 150 — extra Italiam, Lib. 250 vel \$ 0,40

Libreria Vaticana subnotatoribus fasciculos Commentarii mittere potest etiam via aërea, charta indica impressos.

« *Bis fere in mense (Commentarium) prodibit ac quotiescumque vel necessitas vel utilitas id postulare videbitur* » (Ex *Commentarii Officialis* ratione, die 29 Octobris 1908 edita).

Pretium huius fasciculi lib. 300.

INDEX HUIUS FASCICULI

(An. LII, n. 10 - 15 Augusti 1960)

ACTA IOANNIS PP. XXIII

LITTERAE APOSTOLICAE MOTU PROPRIO DATAE

	PAG.
<i>Rubricarum instructum.</i> - Novum rubricarum Breviarii et Missalis Romani corpus appro- batur. - 25 Iulii 1960	593

ACTA SS. CONGREGATIONUM

SACRA CONGREGATIO RITUUM

I. Decretum generale quo novus rubricarum Breviarii ac Missalis Romani Codex pro- mulgatur - 26 Iulii 1960	596
II. Rubricae Breviarii et Missalis Romani:	
Pars prima: <i>Rubricae generales</i>	597
Pars secunda: <i>Rubricae generales Breviarii Romani</i>	622
Pars tertia: <i>Rubricae generales Missalis Romani</i>	643
III. Calendarium Breviarii et Missalis Romani	686
IV. Variationes in Breviario et Missali Romano ad normam novi codicis rubricarum	706
V. Variationes in Martyrologio Romano	722
VI. Declaratio de servandis in calendaris particularibus inde ab anno 1961	730
VII. Ordinationes ad librorum liturgicorum editores circa editiones Breviarii ac Missalis Ro- mani iuxta novum rubricarum codicem faciendas	732
Index	735

ROMA NOBILIS

L'IDEA, LA MISSIONE, LE MEMORIE, IL DESTINO DI ROMA

a cura di

IGINO CECCHETTI

con la collaborazione di 89 Studiosi

Opus plane novum, cui componendo viri complurimi tum auctoritate, tum ingenio doctrinaque prae-
clari — itali et exteri — impensam navarunt operam.

Almae Civitatis fata extolluntur, quorum mole, divino praeunte ac favente Consilio, Urbs «caput
rerum» facta est (Tacit. *Hist.* II, 32); quousque Apostolorum Principum cruore consecrata et Christi
amore capta, diversarum gentium patria communis omnium constituitur: catholicae veritatis magistra,
unitatis sedes, christianae pietatis charitatisque altrix, humano generi in saecula peregrinanti stella
fulgens sine occasu.

Quattuor partibus constat:

I. URBS SACRA: a) *Roma* apud Auctores Latinos et Graecos, apud Patres Ecclesiae et Scriptores posterioris
aetatis; b) *Munus Romae*: Legum mater, humani cultus centrum ac praesidium; c) *Romae Antiquitates*, veteres
et christianae; d) *Roma et Sacri Ritus*: Romana Liturgia, et Roma in omnibus tum Orientalis tum Occiden-
talis Ecclesiae Ritibus; e) Quae Deus Urbi munera peculiarissime constituit (*Roma theologicè spectata*).

II. ITINERARIUM IN SANCTAM CIVITATEM: a) *Urbs Jubilaris*: Sacri Jubilaei natura et historia; b) *Roma Sancto-
rum Mater* (*Canonisatio Sanctorum*); c) *Basilicae Maiores*, quatuor Sanctae Civitatis propugnacula; d) *Sacra
itinera*; Mariani cultus loci praecipui; Insignia Martyrum et Sanctorum Sepulchra et Reliquiae; Catacumbae; Sta-
tiones Quadragesimales; Sanctorum habitationes.

III. VISIONES ROMANAE: a) Electa sanctitatis Civitas; b) Arx Gentium; c) Natura et Ars.

IV. CIVITAS SUBLIMIS: Sacra representatio.

In hoc igitur volumine invenies quasi «breviarium» de mirabilibus quae Roma continet; quod si diligenter
amanterque pervolutaveris, uberrimam procul dubio utilitatem percipies.

Huius libri habetur etiam editio *Anglica*, cui titulus «*The Sublime City*»,

Utraque editio — sive *italica* sive *anglica* — emi potest apud «*Libreria Editrice Vaticana*», pretio lib. ital. 3.000 (\$ 5).

ACTA APOSTOLICAE SEDIS

COMMENTARIUM OFFICIALE

ACTA IOANNIS PP. XXIII

LITTERAE APOSTOLICAE MOTU PROPRIO DATAE

NOVUM RUBRICARUM BREVIARII ET MISSALIS ROMANI CORPUS APPRO-
BATUR.

Rubricarum instructum, quo publicus Ecclesiae cultus ordinatur ac regitur, Apostolica Sedes, inde praesertim a Concilio Tridentino, continenter studuit et pressius definire et perfectius ordinare. Pluribus itaque emendationibus, variationibus et additamentis decursu temporis introductis, totum rubricarum systema abunde succrevit, non semper vero systematico ordine servato, et non sine primitivae perspicuitatis ac simplicitatis detrimento.

Nil proinde mirum quod Decessor Noster, Pius Papa XII, fel. rec., plurium Episcoporum precibus annuens, rubricas Breviarii ac Missalis Romani in quibusdam ad simpliciore formam esse redigendas censuerit, quod generali Decreto S. Rituum Congregationis diei 23 Martii anni 1955 fuit peractum.

Anno vero sequenti 1956, cum interim studia praeparatoria pro generali liturgica instauratione maturescerent, idem Decessor Noster Episcoporum mentem explorandam decrevit, circa Breviarii Romani liturgicam emendationem. Episcoporum autem responsionibus mature perpensis, quaestionem de generali ac systematica rubricarum Breviarii ac Missalis emendatione aggrediendam esse censuit, eamque peculiari illi commisit virorum peritorum Commissioni, cui generalis instaurationis liturgicae studia demandata fuerant.

Nos autem, postquam, adspirante Deo, Concilium Oecumenicum coadunandum esse decrevimus, quid circa huiusmodi Praedecessoris Nostri inceptum agendum foret, haud semel recogitavimus. Re itaque diu ac mature examinata, in sententiam devenimus, altiora principia, generalem liturgicam instaurationem respicientia, in proximo Concilio Oecumenico Patribus esse proponenda; memoratam vero rubricarum Breviarii ac Missalis emendationem diutius non esse protrahendam.

Harum itaque rubricarum Breviarii ac Missalis Romani corpus, a peritis viris S. Rituum Congregationis praeparatum et a praefata Pontificia Commissione pro generali liturgica instauratione diligenter revisum, Nos ipsi, *motu proprio* et certa scientia, Apostolica Nostra Auctoritate, probandum censuimus, sequentia decernentes:

1) Novum rubricarum Breviarii ac Missalis Romani codicem, per tres partes digestum, scilicet: *Rubricae generales*, *Rubricae generales Breviarii Romani*, et *Rubricae generales Missalis Romani*, a Sacra Nostra Rituum Congregatione mox evulgandum, inde a die 1 Ianuarii proximi anni 1961, ab omnibus qui ritum romanum sequuntur, servandum esse praecipimus. Qui vero alium ritum latinum observant, quamprimum sive novo rubricarum codici, sive Calendario se conformare tenentur, in iis omnibus, quae illi ritui stricte propria non sunt.

2) Eodem die 1 Ianuarii anni 1961 vigere cessant *Rubricae generales* Breviarii et Missalis Romani, necnon *Additiones et Variationes* in rubricis Breviarii et Missalis Romani, ad normam Bullae Praedecessoris Nostri S. Pii X *Divino afflatu*, quae hucusque his libris praepositae habentur. Pariter vigere cessat Decretum generale S. R. C. diei 23 Martii anni 1955 *De rubricis ad simpliciore formam redigendis*, in hac nova rubricarum redactione assumptum. Abrogantur denique eiusdem S. Congregationis decreta et ad dubia responsiones, quae cum nova hac rubricarum forma non conveniunt.

3) Item statuta, privilegia, indulta et consuetudines cuiuscumque generis, etiam saecularia et immemorabilia, immo specialissima atque individua mentione digna, quae his rubricis obstant, revocantur.

4) Librorum liturgicorum editores, rite a S. Sede approbati et admissi, novas parare possunt editiones Breviarii et Mis-

salis Romani, iuxta novum rubricarum codicem dispositas; ad necessariam vero novarum editionum uniformitatem praecavendam, S. Rituum Congregatio peculiare tradat instructiones.

5) In novis Breviarii vel Missalis Romani editionibus, omissis rubricarum textibus de quibus n. 2, novarum rubricarum textus praeponantur, Breviario quidem *Rubricae generales* et *Rubricae generales Breviarii Romani*; Missali autem item *Rubricae generales* et *Rubricae generales Missalis Romani*.

6) Omnes denique ad quos spectat quamprimum Calendaria et Propria, sive dioecesana sive religiosa, ad normam et mentem novae redactionis rubricarum et Calendarii conformari curent, a S. Rituum Congregatione approbanda.

His itaque firmiter statutis, muneri Nostro Apostolico consentaneum ducimus, nonnulla addere hortamenta.

Nova sane hac rubricarum dispositione, dum ex una parte universus rubricarum Breviarii et Missalis Romani instructus in meliorem formam est redactus, clariore ordine digestus et in unicum textum contractus, ex altera parte aliquae quoque introductae sunt peculiare modificationes, quibus Officium divinum paulisper contrahitur. Hoc siquidem quamplurimum Episcoporum erat in votis, intuitu praesertim multorum sacerdotum, qui in dies magis magisque pastoralibus sollicitudinibus onerantur. Hos autem et omnes qui Officio divino persolvendo tenentur, paterno hortamur animo, ut si quid in eodem divino Officio breviatur, hoc maiore diligentia ac devotione compensetur. Cum porro lectio quoque sanctorum Patrum aliquantisper quandoque minuatur, omnes enixe clericos hortamur, ut volumina Patrum, tanta sapientia ac pietate referta, assidue prae manibus legenda ac meditanda teneant.

Quae autem per Nostras has Litteras, motu proprio datas, decrevimus ac statuimus, rata atque firma sunt, contrariis quibuslibet minime obstantibus, peculiarissima quoque et individua mentione dignis.

Datum Romae, apud S. Petrum, die 25 mensis Iulii, anno 1960, Pontificatus Nostri secundo.

IOANNES PP. XXIII

SS. ACTA CONGREGATIONUM

SACRA CONGREGATIO RITUUM

DECRETUM GENERALE

QUO NOVUS RUBRICARUM BREVIARII AC MISSALIS ROMANI CODEX PROMULGATUR

Novum rubricarum Breviarii ac Missalis romani codicem, quem Ssm̃us Dominus Noster Ioannes Papa XXIII, per Litteras Apostolicas *Rubricarum instructum*, die 25 iulii huius anni *motu proprio* datas approbavit et huic S. Congregationi promulgandum mandavit, S. Rituum Congregatio, per hoc Decretum generale, et promulgat et promulgatum esse declarat, in novas Breviarii et Missalis romani editiones inserendum, et ab omnibus ad quos spectat, inde a die 1 ianuarii proximi anni 1961, servandum.

Ut autem libri liturgici qui in usu habentur adhuc adhiberi possint, rubricarum codici adduntur « Variationes » Breviariis et Missalibus necnon Martyrologio aptandis.

Ex aedibus S. Rituum Congregationis, die 26 iulii anni 1960.

✠ CAIETANUS Card. CICOGNANI, Ep. Tusculanus, *Praefectus*

L. ✠ S.

Henricus Dante, *a secretis*

RUBRICAE BREVIARII ET MISSALIS ROMANI

PARS PRIMA

RUBRICAE GENERALES

CAPUT I

NORMAE GENERALES

1. Rubricae quae sequuntur ritum romanum respiciunt.
2. Nomine calendarii veniunt tum calendarium in usum Ecclesiae universae, tum calendaria particularia.
3. Rubricae generales quae sequuntur, valent tam pro Breviario quam pro Missali. Ipsi tamen exceptiones dantur per particulares rubricas, quae aliquando in Breviario et in Missali ad normam harum rubricarum redactis occurrunt.

CAPUT II

DE DIE LITURGICO IN GENERE

4. Dies liturgicus est dies sanctificatus actionibus liturgicis, praesertim Sacrificio eucharistico et publica Ecclesiae prece, id est Officio divino; et decurrit a media nocte ad mediam noctem.
5. Celebratio diei liturgici decurrit per se a Matutino ad Completorium. Sunt tamen dies solemniore, quorum Officium inchoatur a I Vesperis, die praecedenti.
Habetur denique celebratio liturgica non plena seu sola *commemoratio* in Officio et Missa diei liturgici currentis.
6. Singulis diebus fit aut de dominica, aut de feria, aut de vigilia, aut de festo, aut de octava, iuxta calendarium et praecedentiam dierum liturgicorum.
7. Praecedentia inter singulos dies liturgicos unice per peculiarem tabellam (n. 91) determinatur.
8. Dies liturgici sunt primae, secundae, tertiae aut quartae classis.

CAPUT III DE DOMINICIS

9. Nomine dominicae intellegitur dies Domini initio cuiusque hebdomadae occurrens.

10. Dominicae sunt I aut II classis.

11. *Dominicae I classis* sunt:

- a) I-IV Adventus;
- b) I-IV Quadragesimae;
- c) I-II Passionis;
- d) dominica Resurrectionis seu Paschatis;
- e) dominica in albis;
- f) dominica Pentecostes.

Dominicae Paschatis et Pentecostes sunt pariter festa I classis cum octava.

12. Omnes aliae dominicae sunt *II classis*.

13. Officium dominicae incipit a I Vesperis, sabbato praecedenti, et explicit post Completorium dominicae.

14. Dominica celebratur suo die, iuxta rubricas. Officium et Missa dominicae impeditae nec anticipantur nec resumuntur.

15. *Dominica I classis*, in occurrentia, festis quibilibet praefertur.

Festum tamen Immaculae Conceptionis B. Mariae Virg. praefertur occurrenti dominicae Adventus.

Ad concurrentiam vero quod attinet, servetur norma, quae nn. 104-105 traditur.

16. *Dominica II classis*, in occurrentia, festis II classis praefertur. Attamen:

a) festum Domini I aut II classis, in dominica II classis occurrens, locum tenet ipsius dominicae cum omnibus iuribus et privilegiis: de dominica, proinde, nulla fit commemoratio;

b) dominica II classis praefertur Commemorationi omnium Fidelium defunctorum.

Ad concurrentiam vero quod attinet, servetur norma, quae nn. 104-105 traditur.

17. Dominica excludit, per se, assignationem perpetuam festorum.

Excipiuntur :

a) festum Ss̃mi Nominis Iesu, celebrandum dominica quae occurrit a die 2 ad 5 ianuarii (secus die 2 ianuarii) ;

b) festum S. Familiae Iesu, Mariae, Ioseph, celebrandum dominica prima post Epiphaniam ;

c) festum Ss̃mae Trinitatis, celebrandum dominica prima post Pentecosten ;

d) festum D. N. Iesu Christi Regis, celebrandum dominica ultima mensis octobris ;

e) festa Domini I classis quae, in calendariis particularibus, dominicae II classis nunc assignantur.

Haec festa locum tenent dominicae occurrentis cum omnibus iuribus et privilegiis : de dominica, proinde, nulla fit commemoratio.

18. Dominicae post Epiphaniam quae, superveniente Septuagesima, impediuntur, transferuntur post dominicam XXIII post Pentecosten, hoc ordine :

a) si dominicae post Pentecosten fuerint 25, dominica XXIV erit quae inscribitur dominica VI post Epiphaniam ;

b) si dominicae fuerint 26, dominica XXIV erit quae inscribitur V post Epiphaniam ; et XXV, quae inscribitur VI ;

c) si dominicae fuerint 27, dominica XXIV erit quae inscribitur IV post Epiphaniam ; XXV, quae inscribitur V ; et XXVI, quae inscribitur VI ;

d) si dominicae fuerint 28, dominica XXIV erit quae inscribitur III post Epiphaniam ; XXV, quae inscribitur IV ; XXVI, quae inscribitur V ; et XVII, quae inscribitur VI.

Ultimo tamen loco semper ponitur ea quae in ordine est XXIV post Pentecosten, omissis, si opus sit, ceteris, quae aliquando locum habere non possunt.

19. Dominica prima mensis ea intellegitur, quae prima occurrit in mense, scilicet a die primo ad septimum mensis ; dominica autem ultima, quae diem primum mensis sequentis proxime praecedat.

Item ad computandam primam dominicam mensium augusti, septembris, octobris et novembris, ratione lectionum Scripturae occurrentis, ea dicitur prima dominica mensis, quae cadit a die primo ad septimum mensis.

20. Dominica I Adventus ea est, quae cadit die 30 novembris vel est ipsi proximior.

CAPUT IV
DE FERIIS

21. Nomine feriae intelleguntur singuli dies hebdomadae, praeter dominicam.

22. Feriae sunt primae, secundae, tertiae aut quartae classis.

23. *Feriae I classis* sunt :

a) feria IV cinerum ;

b) omnes feriae Hebdomadae sanctae.

Hae feriae festis quibuslibet praeferuntur, et nullam admittunt commemorationem, nisi unam privilegiatam.

24. *Feriae II classis* sunt :

a) feriae Adventus a die 17 ad diem 23 decembris ;

b) feriae Quatuor Temporum Adventus, Quadragesimae et mensis septembris.

Hae feriae praeferuntur festis particularibus II classis ; si vero impediuntur, commemorari debent.

25. *Feriae III classis* sunt :

a) feriae Quadragesimae et Passionis, a feria V post cineres usque ad sabbatum ante dominicam II Passionis inclusive, superius non nominatae, quae praeferuntur festis III classis ;

b) feriae Adventus usque ad diem 16 decembris inclusive, superius non nominatae, quae cedunt festis III classis.

Hae feriae, si impediuntur, commemorari debent.

26. Omnes feriae, numeris 23-25 non nominatae, sunt *feriae IV classis* ; quae, si impediuntur, numquam commemorantur.

27. Officium feriae incipit a Matutino et explicit per se post Completorium ; Officium vero sabbati, excepto Officio sabbati sancti, explicit post Nonam.

CAPUT V

DE VIGILIIS

28. Nomine vigiliae intellegitur dies liturgicus, qui aliquod festum praecedat, et rationem habet praeparationis ad illud.

Vigilia Paschatis vero, cum non sit dies liturgicus, modo sibi proprio, seu pervigilio, celebratur.

29. Vigiliae sunt primae, secundae aut tertiae classis.

30. *Vigiliae I classis* sunt:

a) vigilia Nativitatis Domini quae, in occurrentia, locum tenet dominicae IV Adventus, de qua, proinde, nulla fit commemoratio;

b) vigilia Pentecostes.

Hae vigiliae festis quibuslibet praeferuntur, et nullam admittunt commemorationem.

31. *Vigiliae II classis* sunt:

a) vigilia Ascensionis Domini;

b) vigilia Assumptionis B. Mariae Virg.;

c) vigilia Nativitatis S. Ioannis Baptistae;

d) vigilia Ss. Petri et Pauli Apostolorum.

Hae vigiliae praeferuntur diebus liturgicis III et IV classis; et, si impediuntur, commemorantur, iuxta rubricas.

32. *Vigilia III classis* est vigilia S. Laurentii.

Haec vigilia praefertur diebus liturgicis IV classis; et, si impeditur, commemoratur, iuxta rubricas.

33. Vigilia II aut III classis penitus omittitur, si occurrat in dominica quavis, aut in festo I classis, vel si festum cui praemittitur in alium diem transferri aut ad commemorationem reduci contingat.

34. Officium vigiliae incipit a Matutino et explicit quando initium habet Officium festi subsequens.

CAPUT VI

DE FESTIS ET CALENDARIO

A) *De natura et proprietate festorum*

35. Nomine festi intellegitur dies liturgicus in quo cultus publicus Ecclesiae peculiari modo ad mysteria Domini recolenda, vel ad B. Mariam Virg., aut Angelos, aut Sanctos vel Beatos venerandos dirigitur.

36. Festa sunt primae, secundae aut tertiae classis.

37. Ratio celebrationis festorum haec est :

a) festa I classis inter dies solemniores adnumerantur, quorum Officium incipit a I Vesperis, die praecedenti;

b) festa II et III classis Officium habent quod per se decurrit a Matutino ad Completorium ipsius diei;

c) festa vero Domini II classis I Vesperas acquirunt, quoties, in occurrentia, locum tenent dominicae II classis.

38. Festa sunt *universalia* aut *particularia*; particularia autem sunt *propria* aut *indulta*.

39. Festa *universalia* ea sunt quae a Sancta Sede in calendario Ecclesiae universae inscribuntur.

Haec festa ab omnibus, qui ritum romanum sequuntur, celebrari debent, iuxta rubricas.

40. Festa *particularia* ea sunt quae ex iure aut ex indulto Sanctae Sedis in calendariis particularibus inscribuntur.

Haec festa ab omnibus, qui illo calendario tenentur, celebrari debent, iuxta rubricas, et nonnisi ex speciali Sanctae Sedis indulto e calendario expungi vel gradu mutari possunt.

41. Festa particularia, *ipso iure* in calendario inscribenda, sunt festa propria :

a) cuiusque nationis et regionis seu provinciae sive ecclesiasticae sive civilis (n. 42);

b) cuiusque dioecesis seu territorii ecclesiastici cui praeficitur « Ordinarius loci » (n. 43);

c) cuiusque loci seu oppidi vel civitatis (n. 44);

d) cuiusque ecclesiae aut oratorii publici vel semipublici, quod locum tenet ecclesiae (n. 45);

e) cuiusque Ordinis seu Congregationis (n. 46).

42. Festa propria cuiusque nationis et regionis seu provinciae sive ecclesiasticae sive civilis sunt :

a) festum Patroni principalis rite constituti (I classis);

b) festum Patroni secundarii rite constituti (II classis).

43. Festa propria cuiusque dioecesis seu territorii ecclesiastici cui praeficitur « Ordinarius loci » sunt :

a) festum Patroni principalis rite constituti (I classis);

- b) anniversarium Dedicationis ecclesiae cathedralis (I classis);
- c) festum Patroni secundarii rite constituti (II classis);
- d) festa Sanctorum et Beatorum, qui in Martyrologio vel eius Appendice rite sunt inscripti, qui ad dioecesim peculiares habent relationes, ut sunt originis, commorationis longioris, obitus (II vel III classis, aut commemoratio).

44. *Festa propria cuiusque loci seu oppidi vel civitatis sunt:*

- a) festum Patroni principalis rite constituti (I classis);
- b) festum Patroni secundarii rite constituti (II classis).

45. *Festa propria cuiusque ecclesiae aut oratorii publici vel semipublici, quod locum tenet ecclesiae, sunt:*

- a) anniversarium Dedicationis, si sint consecrata (I classis);
- b) festum Tituli, si sint consecrata aut saltem solemniter benedicta (I classis);
- c) festum Sancti, in Martyrologio vel eius Appendice rite descripti, cuius corpus ibi asservatur (II classis);
- d) festum Beati, item in Martyrologio vel eius Appendice rite descripti, cuius corpus ibi asservatur (III classis).

46. *Festa propria cuiusque Ordinis seu Congregationis sunt:*

- a) festum Tituli (I classis);
- b) festum Fundatoris canonizati (I classis) vel beatificati (II cl.);
- c) festum Patroni principalis rite constituti totius Ordinis seu Congregationis, in universo Ordine vel Congregatione; aut Patroni principalis item rite constituti cuiusque provinciae religiosae, in singulis provinciis (I classis);
- d) festum Patroni secundarii, ut supra (II classis);
- e) festa Sanctorum et Beatorum, qui illius Ordinis vel Congregationis sodales fuerunt (II vel III classis, aut commemoratio).

47. *Festa particularia indulta sunt festa quae, ex indulto Sanctae Sedis, in calendariis particularibus inscribuntur.*

B) De calendario et festis in eo inscribendis

48. *Calendarium est universale aut particulare seu proprium.*

49. *Calendarium universale est calendarium in usum Ecclesiae universae, quod Breviario ac Missali romano praeficitur.*

50. *Calendarium particulare seu proprium est dioecesanum aut religiosum; et conficitur inserendo calendario universali festa particularia.*

Huiusmodi autem calendarium particulare perpetuum conficiendum est respective ab Ordinario loci aut a supremo Religionis Moderatore de consilio sui Capituli vel Consilii generalis, et approbari debet a S. Rituum Congregatione.

51. *Calendarium dioecesanum* habet quaelibet dioecesis et quodlibet aliud territorium ecclesiasticum cui praeficitur « Ordinarius loci ».

52. In *calendario dioecesano*, praeter festa universalis, inscribi debent :

a) festa propria (n. 42) et indulta universae nationi et regioni seu provinciae sive ecclesiasticae sive civili;

b) festa propria (n. 43) et indulta universae dioecesi.

53. Super huiusmodi *calendario dioecesano* conficitur :

a) *calendarium* cuiusque loci, addendo festa propria (n. 44) et indulta;

b) *calendarium* cuiusque ecclesiae aut oratorii, item addendo festa loci propria (n. 44) et indulta, atque festa ipsi ecclesiae propria (n. 45) et indulta;

c) *calendarium* Congregationum religiosarum seu Institutorum iuris pontificii, quae ad recitationem divini Officii non obligantur; et Congregationum iuris dioecesani, addendo festa loci propria (n. 44) et indulta; necnon et alia ipsis propria (nn. 45 et 46) et indulta.

54. *Calendarium religiosum* habent :

a) Ordines regulares, et Moniales ac Sorores eiusdem Ordinis, necnon Tertiarii eidem aggregati in communi viventes et vota simplicia emittentes;

b) Congregationes religiosas seu Instituta utriusque sexus, iuris pontificii, et sub regimine unius praesidis generalis constituta, si ad recitationem divini Officii, ex quovis capite, tenentur.

55. In *calendario religioso*, praeter festa universalis, inscribi debent festa propria (n. 46) et indulta ipsi Ordini seu Congregationi.

56. Super huiusmodi *calendario religioso* conficitur :

a) *calendarium* cuiusque provinciae religiosae, addendo festa propria (n. 46) et indulta;

b) *calendarium* cuiusque ecclesiae aut oratorii, item addendo festa propria (n. 45) et indulta, necnon et alia de quibus numero sequenti : quod *calendarium* vocatur etiam domus religiosae.

57. In singulis dioecesis et locis, Religiosi, ii etiam qui alium ritum ac romanum sequuntur, celebrare tenentur, una cum clero dioecetano :

- a) festum Patroni principalis nationis, regionis seu provinciae sive ecclesiasticae sive civilis, dioecesis, loci seu oppidi vel civitatis (I classis) ;
- b) anniversarium Dedicationis ecclesiae cathedralis (I classis) ;
- c) alia festa actu feriat, si quae sint, eodem gradu quo in calendario dioecetano inscribuntur.

58. Religiosi, in celebrandis festis Sanctorum Ordinis seu Congregationis, quoad diem et Officium magis proprium, clero dioecetano se conformare tenentur, sicubi iidem Sancti tamquam Patroni principales (n. 57 a) recoluntur.

Item, si festa Sanctorum aut Beatorum alicuius Ordinis seu Congregationis gradu superiore aut Officio magis proprio a clero alicuius dioecesis vel loci celebrantur, ibidem etiam a Religiosis eiusdem Ordinis seu Congregationis eodem gradu superiore aut Officio magis proprio celebrari possunt, dummodo eadem festa, in utroque calendario, eodem die inscripta sint.

C) De festorum die proprio

59. Festa in calendaria iam inducta eo die celebrentur, quo nunc in calendariis inscripta inveniuntur.

60. Pro novis festis *universalibus* inducendis, haec servantur :

- a) festa Sanctorum ordinarie diei natalicio assignentur, diei nempe quo Sanctus aeternae vitae natus est ; hoc die ex qualibet causa impedito, eadem festa assignentur diei a S. Sede determinando, qui proinde habebitur tamquam dies quasi-natalicius ;
- b) pro ceteris festis, dies a S. Sede assignabitur.

61. Pro novis festis *particularibus* inducendis, haec servantur :

a) festa propria Sanctorum vel Beatorum, ordinarie, diei natalicio assignentur, nisi sit impeditus aut aliter a S. Sede dispositum sit. Festa tamen alicuius loci vel ecclesiae propria, quae etiam in calendario universali vel dioecetano vel religioso gradu quidem inferiore inscribuntur, eodem die celebranda sunt ac in calendario universali vel dioecetano vel religioso ;

b) si dies natalicius ignoretur, festa assignentur, cum approbatione S. Sedis, diei qui, in calendario perpetuo dioecetano vel religioso, sit IV classis ;

c) si vero dies natalicius perpetuo impediatur pro universa dioecesi vel Religione vel ecclesia propria, festa in tali calendario particulari, si sint I vel II classis, assignentur proximiori diei sequenti qui non sit I vel II classis; si sint III classis, assignentur proximiori diei, qui ab aliis festis et Officiis paris aut superioris gradus liber existat;

d) festa particularia indulta inscribantur in calendario die a S. Sede in concessione assignato.

62. Sancti vel Beati qui in calendario, ex quavis ratione, unico festo inscribuntur, semper simul celebrantur prout in Breviario habetur, quoties eodem gradu sunt colendi, etsi unus aut aliqui eorum sint magis proprii.

Proinde :

a) si unus aut aliqui ex his Sanctis festo I classis essent colendi, fit Officium de his tantum, omissis sociis;

b) si unus aut aliqui ex his Sanctis vel Beatis essent magis proprii et gradu superiore essent colendi, fit integrum Officium de magis propriis, cum commemoratione sociorum.

CAPUT VII

DE OCTAVIS

A) *De octavis in genere*

63. Octava est celebratio summorum festorum per octo dies continuos protracta.

64. Celebrantur tantum octavae Nativitatis Domini, Paschatis et Pentecostes, exclusis omnibus aliis, sive in calendario universali sive in calendariis particularibus.

65. Octavae sunt I aut II classis.

B) *De octavis I classis*

66. Octavae I classis sunt octavae Paschatis et Pentecostes. Dies infra has octavas sunt I classis.

C) *De octava II classis*

67. Octava II classis est octava Nativitatis Domini. Dies infra octavam sunt II classis; dies autem octavus est I classis.

68. Octava Nativitatis Domini modo peculiari ordinatur, scilicet :

- a) die 26 decembris, fit festum S. Stephani Protomart. (II classis);
- b) die 27 decembris, fit festum S. Ioannis Ap. et Evang. (II classis);
- c) die 28 decembris, fit festum Ss. Innocentium Mart. (II classis);
- d) die 29 decembris, fit commemoratio S. Thomae Episcopi et Mart.;
- e) die 31 decembris, fit commemoratio S. Silvestri I Papae et Conf.;
- f) ex festis particularibus ea tantum admittuntur quae sunt I classis et in honorem Sanctorum qui in calendario universali his diebus inscribuntur, etsi tantum ad modum commemorationis; cetera transferuntur post octavam.

69. De dominica infra octavam Nativitatis Domini, quae scilicet a die 26 ad 31 decembris occurrit, semper fit Officium cum commemoratione festi forte currentis, iuxta rubricas, nisi dominica incidat in festum I classis : quo in casu, fit de festo cum commemoratione dominicae.

70. Normae peculiare pro ordinandis Officio et Missa infra octavam Nativitatis Domini inveniuntur in rubricis Breviarii et Missalis.

CAPUT VIII

DE ANNI TEMPORIBUS

A) *De tempore Adventus*

71. Tempus sacri Adventus decurrit a I Vesperis dominicae I Adventus usque ad Nonam inclusive vigiliae Nativitatis Domini.

B) *De tempore natalicio*

72. Tempus natalicium decurrit a I Vesperis Nativitatis Domini usque ad diem 13 ianuarii inclusive.

Huiusmodi autem temporis spatium comprehendit :

a) *tempus Nativitatis*, quod decurrit a I Vesperis Nativitatis Domini usque ad Nonam inclusive diei 5 ianuarii;

b) *tempus Epiphaniae*, quod decurrit a I Vesperis Epiphaniae Domini usque ad diem 13 ianuarii inclusive.

C) *De tempore Septuagesimae*

73. Tempus Septuagesimae decurrit a I Vesperis dominicae in Septuagesima usque post Completorium feria III hebdomadae Quinquagesimae.

D) *De tempore quadragesimali*

74. Tempus quadragesimale decurrit a Matutino feriae IV cinerum usque ad Missam Vigiliae paschalis exclusive.

Huiusmodi autem temporis spatium comprehendit :

a) *tempus Quadragesimae*, quod decurrit a Matutino feriae IV cinerum usque ad Nonam inclusive sabbati ante dominicam I Passionis ;

b) *tempus Passionis*, quod decurrit a I Vesperis dominicae I Passionis usque ad Missam Vigiliae paschalis exclusive.

75. Hebdomada a dominica II Passionis seu in palmis usque ad Sabbatum sanctum inclusive dicitur *Hebdomada sancta* ; tres autem ultimi dies eiusdem hebdomadae nomine *Tridui sacri* designantur.

E) *De tempore paschali*

76. Tempus paschale decurrit ab initio Missae Vigiliae paschalis usque ad Nonam inclusive sabbati in octava Pentecostes.

Huiusmodi autem temporis spatium comprehendit :

a) *tempus Paschatis*, quod decurrit ab initio Missae Vigiliae paschalis usque ad Nonam inclusive vigiliae Ascensionis Domini ;

b) *tempus Ascensionis*, quod decurrit a I Vesperis Ascensionis Domini usque ad Nonam inclusive vigiliae Pentecostes ;

c) *octavam Pentecostes*, quae decurrit a Missa vigiliae Pentecostes usque ad Nonam inclusive sabbati sequentis.

F) *De tempore « per annum »*

77. Tempus « per annum » decurrit a die 14 ianuarii usque ad Nonam sabbati ante dominicam in Septuagesima, et a I Vesperis festi Ss̃mae Trinitatis, id est dominicae I post Pentecosten, usque ad Nonam inclusive sabbati ante dominicam I Adventus.

CAPUT IX

DE SANCTA MARIA IN SABBATO

78. In sabbatis, in quibus occurrit Officium de feria IV classis, fit de sancta Maria in sabbato.

79. Officium sanctae Mariae in sabbato incipit a Matutino et explicit post Nonam.

CAPUT X

DE LITANIIS MAIORIBUS ET MINORIBUS

A) *De Litiis maioribus*

80. Litaniae maiores assignatae sunt diei 25 aprilis; si vero eo die occurrit dominica Paschatis vel feria II post Pascha, transferuntur in sequentem feriam III.

81. De Litiis maioribus nihil fit in Officio, sed tantum in Missa. Earum autem commemoratio non est habenda commemoratio « de Tempore ».

82. Iuxta ecclesiarum et locorum condiciones et consuetudines, cuius rei iudex est Ordinarius loci, hoc die fit processio, in qua dicuntur Litaniae Sanctorum (quae tamen non duplicantur) cum suis precibus.

83. Si autem processio fieri nequit, locorum Ordinarii instituant peculiare supplicationes, in quibus dicantur Litaniae Sanctorum et aliae preces in processione fieri solitae.

84. Omnes qui ad recitationem divini Officii obligantur, processioni vero aut aliis peculiaribus supplicationibus, de quibus numero praecedenti, non intersunt, tenentur dicere, hoc die, Litanias Sanctorum cum suis precibus, lingua latina.

85. Si Litaniae Sanctorum cum suis precibus, iuxta locorum consuetudinem, in processione vel aliis peculiaribus supplicationibus, lingua vernacula, una cum fidelibus dicuntur, ii qui ad recitationem divini Officii obligantur, et his supplicationibus rite intersunt, non tenentur has preces lingua latina iterare.

86. Missa de Rogationibus regulariter dicenda est expleta processione, iuxta ea quae in nn. 346-347 statuuntur. Convenit autem ut Missa de Rogationibus dicatur etiam post peculiare supplicationes, quae locum tenent processionis, etsi horis vespertinis peragantur.

B) *De Litiis minoribus seu de Rogationibus*

87. Litaniae minores seu Rogationes, per se, assignantur feriis II, III et IV ante festum Ascensionis Domini.

Ordinariis autem locorum facultas tribuitur eas transferendi ad alios

tres dies continuos magis opportunos iuxta regionum diversitatem aut consuetudinem aut necessitatem.

88. De Litanii minoribus nihil fit in Officio, sed tantum in Missa quae connectitur cum processione aut aliis peculiaribus supplicationibus.

89. Ad processionem aut alias peculiare supplicationes et Missam aut commemorationem quod attinet, servantur quae supra de Litiis maioribus statuta sunt (nn. 81-83 et 86).

90. Litaniae Sanctorum cum suis precibus, his diebus, dicuntur tantum in processione aut aliis supplicationibus (cfr. n. 85). Proinde, qui ad recitationem divini Officii obligantur, processioni vero aut aliis peculiaribus supplicationibus non intersunt, non tenentur dicere, his diebus, Litanias Sanctorum cum suis precibus.

CAPUT XI

DE PRAECEDENTIA DIERUM LITURGICORUM

91. Praecedentia dierum liturgicorum, sublati quibuslibet aliis titulis vel normis, unice regitur ex sequenti

TABELLA DIERUM LITURGICORUM

SECUNDUM ORDINEM PRAECEDENTIAE DISPOSITA

Dies liturgici I classis

1. Festum Nativitatis Domini, dominica Resurrectionis et dominica Pentecostes (I classis cum octava).
2. Triduum sacrum.
3. Festa Epiphaniae et Ascensionis Domini, Ssmae Trinitatis, Corporis Christi, Cordis Iesu et Christi Regis.
4. Festa Immaculae Conceptionis et Assumptionis B. Mariae Virg.
5. Vigilia et dies octavus Nativitatis Domini.
6. Dominicae Adventus, Quadragesimae et Passionis, et dominica in albis.
7. Feriae I classis superius non nominatae, nempe: IV cinerum et II, III et IV Hebdomadae sanctae.
8. Commemoratio omnium Fidelium defunctorum, quae tamen locum cedit dominicae occurrenti.
9. Vigilia Pentecostes.

10. Dies infra octavas Paschatis et Pentecostes.
11. Festa I classis Ecclesiae universae superius non nominata.
12. Festa I classis *propria*, nempe :
 - 1) Festum Patroni principalis rite constituti : a) nationis, b) regionis seu provinciae sive ecclesiasticae sive civilis, c) dioecesis.
 - 2) Anniversarium Dedicationis ecclesiae cathedralis.
 - 3) Festum Patroni principalis rite constituti loci seu oppidi vel civitatis.
 - 4) Festum et anniversarium Dedicationis ecclesiae propriae, aut oratorii publici vel semipublici, quod locum tenet ecclesiae.
 - 5) Titulus ecclesiae propriae.
 - 6) Festum Tituli Ordinis seu Congregationis.
 - 7) Festum Fundatoris canonizati Ordinis seu Congregationis.
 - 8) Festum Patroni principalis rite constituti Ordinis seu Congregationis, et provinciae religiosae.
13. Festa *indulta* I classis, primum mobilia, deinde fixa.

Dies liturgici II classis

14. Festa Domini II classis, primum mobilia, deinde fixa.
15. Dominicae II classis.
16. Festa II classis Ecclesiae universae, quae non sunt Domini.
17. Dies infra octavam Nativitatis Domini.
18. Feriae II classis, nempe : Adventus a die 17 ad diem 23 decembris inclusive, et feriae Quatuor Temporum Adventus, Quadragesimae et mensis septembris.
19. Festa *propria* II classis, nempe :
 - 1) Festum Patroni secundarii rite constituti : a) nationis, b) regionis seu provinciae sive ecclesiasticae sive civilis, c) dioecesis, d) loci seu oppidi vel civitatis.
 - 2) Festa Sanctorum aut Beatorum, de quibus n. 43 d.
 - 3) Festa Sanctorum alicui ecclesiae propria (n. 45 c).
 - 4) Festum Fundatoris beatificati Ordinis seu Congregationis (n. 46 b).
 - 5) Festum Patroni secundarii rite constituti Ordinis seu Congregationis, et provinciae religiosae (n. 46 d).
 - 6) Festa Sanctorum aut Beatorum, de quibus n. 46 e.
20. Festa *indulta* II classis, primum mobilia, deinde fixa.
21. Vigiliae II classis.

Dies liturgici III classis

22. Ferae Quadragesimae et Passionis, a feria V post cineres usque ad sabbatum ante dominicam II Passionis inclusive, exceptis feriis Quatuor Temporum.
23. Festa III classis, in calendariis particularibus inscripta, et quidem primum festa *propria*, nempe :
- 1) Festa Sanctorum aut Beatorum, de quibus n. 43 *d*.
 - 2) Festa Beatorum alicui ecclesiae propria (n. 45 *d*).
 - 3) Festa Sanctorum aut Beatorum, de quibus n. 46 *e*; deinde festa *indulta*, primum mobilia, deinde fixa.
24. Festa III classis, in calendario Ecclesiae universae inscripta, primum mobilia, deinde fixa.
25. Ferae Adventus usque ad diem 16 decembris inclusive, exceptis feriis Quatuor Temporum.
26. Vigilia III classis.

Dies liturgici IV classis

27. Officium sanctae Mariae in sabbato.
28. Ferae IV classis.

CAPUT XII

DE DIERUM LITURGICORUM OCCURRENTIA

92. *Occurrentia* dicitur occursus duorum vel plurium Officiorum uno eodemque die.

Occurrentia autem dicitur *accidentalis*, quando dies liturgicus mobilis et dies liturgicus fixus certis solummodo annorum intervallis simul occurrunt; *perpetua* vero quando duo dies liturgici quotannis simul occurrunt.

93. Effectus *occurentiae* est, ut Officium diei liturgici gradus inferioris Officio gradus superioris cedat : quod fieri potest per minus nobilis omissionem, aut commemorationem, aut translationem, aut repositionem, prout numeris sequentibus indicatur.

94. Commemoratio die fixo statuta non transfertur vel reponitur cum festo transferendo vel reponendo, sed fit suo die vel omittitur, iuxta rubricas.

CAPUT XIII

DE DIERUM LITURGICORUM OCCURRENTIA ACCIDENTALI
EORUMQUE TRANSLATIONE

95. Ius translationis in alium diem ob occurrentiam accidentalem cum die liturgico, qui in tabella praecedentiae superiorem obtinet locum, competit solummodo festis I classis. Alia festa, ab Officio gradus superioris accidentaliter impedita, aut commemorantur aut, eo anno, penitus omittuntur, iuxta rubricas.

Si vero duo festa eiusdem Divinae Personae aut duo festa eiusdem Sancti vel Beati simul occurrunt, fit de festo, quod in tabella praecedentiae superiorem obtinet locum, et aliud omittitur.

96. Festum I classis impeditum a die qui in tabella praecedentiae superiorem obtinet locum, transfertur in proximum sequentem diem qui non sit I vel II classis.

Attamen :

a) festum Annuntiationis B. Mariae Virg., quando est transferendum post Pascha, transfertur, tamquam in sedem propriam, in feriam II post dominicam in albis;

b) Commemoratio omnium Fidelium defunctorum, quando occurrit cum dominica, transfertur, tamquam in sedem propriam, in feriam II sequentem.

97. Si *eodem die* plura festa I classis simul occurrant, ipso die celebratur festum, quod in tabella praecedentiae superiorem obtinet locum; et alia transferuntur secundum ordinem quo in eadem tabella praecedentiae inscripta sunt.

98. Item, si plura festa I classis transferri contingat, quae *diebus subsequentibus* occurrunt, servetur ordo quo in tabella praecedentiae inscribuntur; in paritate autem Officium prius impeditum praecedit.

99. Festa translata sunt eiusdem gradus ac in sede propria.

CAPUT XIV

DE DIERUM LITURGICORUM OCCURRENTIA PERPETUA
EORUMQUE REPOSITIONE

100. Ius repositionis in alium diem, ob occurrentiam perpetuam cum die liturgico, qui in tabella praecedentiae superiorem obtinet locum, competit omnibus festis I et II classis, necnon festis particularibus III classis extra Adventum et Quadragesimam occurrentibus, quae in tota dioecesi vel in toto Ordine seu Congregatione vel in propria ecclesia impediuntur.

Festa autem III classis Ecclesiae universae, in aliquo calendario particulari, et festa III classis dioeceseos vel Ordinis seu Congregationis, in aliquibus tantum ecclesiis perpetuo impedita, perpetuo aut commemorantur aut penitus omittuntur, iuxta rubricas.

101. Festa reponenda, si sint I vel II classis, assignentur proximiori diei sequenti qui non sit I vel II classis; si sint III classis, assignentur proximiori diei sequenti, qui ab aliis Officiis paris aut superioris gradus liber exsistat.

102. Dies in quem festa perpetuo impedita reposita sunt, habetur tamquam dies proprius, in quo festum repositum celebratur sub eodem gradu ac in sede propria.

CAPUT XV

DE CONCURRENTIA DIERUM LITURGICORUM

103. Concurrentia dicitur concursus Vesperarum diei liturgici currentis cum I Vesperis diei liturgici subsequents.

104. In concurrentia praeferuntur Vesperae diei liturgici classis superioris, et alterae commemorantur vel non, iuxta rubricas.

105. Quando vero dies liturgici, quorum Vesperae concurrunt, sunt eiusdem classis, dicuntur integrae secundae Vesperae de Officio currenti et fit commemoratio sequentis, iuxta rubricas.

CAPUT XVI
DE COMMEMORATIONIBUS

106. Quae hic de commemorationibus statuuntur, valent tam pro Missa quam pro Officio, sive in occurrentia sive in concurrentia.

107. Commemorationes sunt aut *privilegiatae* aut *ordinariae*.

108. Commemorationes *privilegiatae* fiunt in Laudibus et in Vesperis necnon in omnibus Missis; commemorationes vero *ordinariae* fiunt tantum in Laudibus, in Missis conventualibus et in omnibus Missis lectis.

109. Commemorationes *privilegiatae* sunt commemorationes:

- a) de dominica;
- b) de die liturgico I classis;
- c) de diebus infra octavam Nativitatis Domini;
- d) de feriis Quatuor Temporum mensis septembris;
- e) de feriis Adventus, Quadragesimae et Passionis;
- f) de Litaniis maioribus, in Missa.

Omnes aliae commemorationes sunt commemorationes *ordinariae*.

110. In Officio et Missa S. Petri semper fit commemoratio S. Pauli, et vicissim. Haec commemoratio dicitur *inseparabilis*; et duae orationes adeo in unam coalescere censentur ut, in numero orationum computando, pro unica habeantur. Proinde:

a) in Officio S. Petri aut S. Pauli, oratio alterius Apostoli additur, ad Laudes et ad Vesperas, sub unica conclusione, orationi diei, absque antiphona et versu;

b) in Missa S. Petri aut S. Pauli, oratio alterius Apostoli additur, sub unica conclusione, orationi diei;

c) quoties vero oratio unius Apostoli addenda est *ad modum commemorationis*, huic orationi additur altera immediate, ante omnes alias commemorationes.

111. Ratio admittendi commemorationes haec est:

a) in diebus liturgicis I classis et in Missis in cantu non conventualibus, nulla admittitur commemoratio, praeter unam *privilegiatam*;

b) in dominicis II classis, una tantum admittitur commemoratio, scilicet de festo II classis, quae tamen omittitur si commemoratio *privilegiata* facienda sit;

c) in aliis diebus liturgicis II classis, una tantum admittitur commemoratio, scilicet aut una *privilegiata* aut una *ordinaria*;

d) in diebus liturgicis III et IV classis, duae tantum admittuntur commemorationes.

112. Ad commemorationes et orationes quod attinet, haec insuper servantur :

a) Officium, Missa aut commemoratio de aliquo festo vel mysterio unius Divinae Personae excludit commemorationem aut orationem de alio festo vel mysterio eiusdem Divinae Personae;

b) Officium, Missa aut commemoratio de dominica excludit commemorationem aut orationem de festo vel mysterio Domini, et vicissim;

c) Officium, Missa aut commemoratio de Tempore excludit aliam commemorationem de Tempore;

d) item, Officium, Missa aut commemoratio de B. Maria Virg. aut de aliquo Sancto vel Beato excludit aliam commemorationem aut orationem in qua eiusdem B. Mariae Virg., vel Sancti aut Beati intercessio imploretur : quod tamen non valet de oratione dominicae vel feriae, in qua fit invocatio eiusdem Sancti.

113. Commemoratio de Tempore fit primo loco. In admittendis et ordinandis aliis commemorationibus, servetur ordo tabellae praecedentiae.

114. Quaelibet commemoratio, quae numerum pro singulis diebus liturgicis statutum superet, omittitur.

CAPUT XVII

DE CONCLUSIONE ORATIONUM

115. Conclusio orationum tam in Missa quam in Officio haec est :

a) si oratio dirigitur ad Patrem, concluditur : *Per Dominum nostrum Iesum Christum Filium tuum, qui tecum vivit et regnat in unitate Spiritus Sancti, Deus, per omnia saecula saeculorum. Amen;*

b) si oratio dirigitur ad Patrem, sed in eius principio fit mentio Filii, concluditur : *Per eundem Dominum nostrum, etc. ut supra;*

c) si oratio dirigitur ad Patrem, sed in fine ipsius fit mentio Filii, concluditur : *Qui tecum vivit et regnat in unitate Spiritus Sancti, Deus, per omnia saecula saeculorum. Amen;*

d) si oratio dirigitur ad Filium, concluditur : *Qui vivis et regnas*

cum Deo Patre in unitate Spiritus Sancti, Deus, per omnia saecula saeculorum. Amen;

e) si in oratione facta est mentio Spiritus Sancti, in conclusione dicitur: ... *in unitate eiusdem Spiritus Sancti, etc.*

116. Servandae sunt etiam aliae peculiare conclusiones in libris liturgicis quandoque notatae.

CAPUT XVIII

DE COLORIBUS PARAMENTORUM

A) *De coloribus paramentorum in genere*

117. Paramenta altaris, celebrantis et ministrorum debent esse coloris convenientis Officio et Missae diei aut alteri Missae celebrandae, secundum usum Romanae Ecclesiae, quae quinque coloribus uti consuevit: albo, rubro, viridi, violaceo et nigro.

Indulta tamen et consuetudines legitima circa usum aliorum colorum in suo robore manent.

Sicubi vero in regionibus Missionum, ex probata et originali traditione gentis indigenae, significatio unius vel alterius coloris liturgici Ecclesiae Romanae cum significatione quae illis populis congenita est non congruit, Conferentiae episcopali eiusdem regionis, vel maioris territorii, si ita magis conveniat, facultas datur, ut in locum coloris inepti alium colorem magis aptum substituant; hoc tamen non fiat inconsulta S. Rituum Congregatione.

118. Ad colorem paramentorum in Missis votivis lectis IV classis quod attinet, ea quae n. 323 traduntur, recolantur.

B) *De colore albo*

119. Colore albo utendum est in *Officio et Missa de Tempore*:

a) a festo Nativitatis Domini usque ad expletum tempus Epiphaniae;

b) a Missa Vigiliae paschalis usque ad Missam vigiliae Pentecostes exclusive.

120. Adhibetur color albus in *Officio et Missa de festis*:

a) Domini, exceptis festis de mysteriis et instrumentis Passionis;

b) B. Mariae Virg., etiam in benedictione et processione candelarum die 2 februarii;

- c) Ss. Angelorum;
- d) Omnium Sanctorum (1 novembris);
- e) Sanctorum non Martyrum;
- f) S. Ioannis Ap. et Ev. (27 decembris); Cathedrae S. Petri (22 februarii); Conversionis S. Pauli (25 ianuarii); Nativitatis S. Ioannis Baptistae (24 iunii).

121. Colorem album requirunt *Missae votivae*:

- a) quae respondent festis, de quibus numero praecedenti;
- b) de D. N. Iesu Christo, summo atque aeterno Sacerdote;
- c) de coronatione Summi Pontificis, et de anniversariis Summi Pontificis et Episcopi dioecesani;
- d) « Pro Sponsis ».

122. Demum adhibetur color albus, feria V Hebdomadae sanctae, in Missa Chrismatis et in Missa in Cena Domini; necnon, a diacono, pro cantu praeconii paschalis et, a celebrante, ad renovationem promissionum baptismatis in Vigilia paschali.

C) De colore rubro

123. Rubro colore utendum est in *Officio et Missa de Tempore* a Missa vigiliae Pentecostes usque ad Nonam sabbati sequentis.

124. Item adhibetur color ruber in *Officio et Missa de festis*:

- a) mysteriorum et instrumentorum Passionis Domini;
- b) Sanctorum Apostolorum et Evangelistarum, in eorum die natalicio, excepto festo S. Ioannis (27 decembris);
- c) Commemorationis S. Pauli Apostoli (30 iunii);
- d) Commemorationis omnium Ss. Summorum Pontificum;
- e) Sanctorum Martyrum, quorum colitur aut martyrium, aut inventio, aut translatio;
- f) Sanctarum Reliquiarum.

125. Colorem rubrum requirunt *Missae votivae*:

- a) de Passione Domini;
- b) de Spiritu Sancto;
- c) de Mystериis et Sanctis, de quibus numero praecedenti;
- d) pro eligendo Summo Pontifice.

126. Demum adhibetur color ruber, dominica II Passionis seu in palmis, ad benedictionem et processionem ramorum.

D) *De colore viridi*

127. Color viridis adhibetur in *Officio et Missa de Tempore* :

- a) a die 14 ianuarii usque ad sabbatum ante Septuagesimam;
- b) a feria II post dominicam I post Pentecosten, usque ad sabbatum ante Adventum.

Excipiuntur feriae Quatuor Temporum mensis septembris et vigiliae II et III classis, extra tempus paschale.

E) *De colore violaceo*

128. Color violaceus adhibetur in *Officio et Missa de Tempore* :

a) a dominica I Adventus usque ad vigiliam Nativitatis Domini inclusive;

b) a dominica in Septuagesima usque ad Vigiliam paschalem, exceptis : benedictione et processione ramorum in dominica II Passionis; Missa sive Chrismatis sive in Cena Domini feria V Hebdomadae sanctae; Actione liturgica feria VI in Passione et Morte Domini usque ad Communionem exclusive; necnon cantu praeconii paschalis, pro diacono, et renovatione promissionum baptismatis, pro celebrante, in Vigilia paschali;

- c) in feriis Quatuor Temporum mensis septembris;
- d) in vigiliis II et III classis, extra tempus paschale.

129. *Missae votivae*, quae colorem violaceum requirunt, sunt :

- a) Pro Fidei propagatione;
- b) Pro Ecclesiae defensione;
- c) Pro unitate Ecclesiae;
- d) Tempore belli;
- e) Pro pace;
- f) Pro vitanda mortalitate;
- g) Pro remissione peccatorum;
- h) Pro peregrinantibus et iter agentibus;
- i) Pro infirmis;
- l) Ad postulandam gratiam bene moriendi;
- m) Pro quacumque necessitate.

130. Adhibetur color violaceus etiam :

- a) ad processionem et Missam in Litanis maioribus et minoribus;
- b) ad benedictionem cinerum;

c) ad Communionem in Actione liturgica feriae VI in Passione et Morte Domini;

d) in Missis de Commemoratione omnium Fidelium defunctorum, quae celebrantur tempore expositionis Ss̃mi Sacramenti pro oratione Quadraginta Horarum.

131. Paramenta *coloris rosacei* adhiberi possunt, dominica III Adventus et dominica IV Quadragesimae, sed in Officio et Missa diei dominici tantum.

F) *De colore nigro*

132. Nigro colore utendum est:

a) in Actione liturgica feriae VI in Passione et Morte Domini, usque ad Communionem exclusive;

b) in Officiis ac Missis defunctorum, excepto casu de quo supra, n. 130 d.

CAPUT XIX

DE USU ET QUALITATE PARAMENTORUM

133. In Missa, sacerdos celebrans semper utitur planeta seu casula.

134. Episcopus, et alii qui usu Pontificalium gaudent, si solemniter celebrant, planetam induunt super dalmaticam et tunicellam.

Item, planetam super dalmaticam et tunicellam induit Episcopus, etiam in Missa lecta:

a) in consecratione Episcopi;

b) in collatione sacrorum Ordinum;

c) in benedictione Abbatis;

d) in benedictione Abbatissae;

e) in benedictione et consecratione Virginum;

f) in consecratione ecclesiae et altaris.

Attamen Episcopus aliique de quibus supra, ex rationabili causa, a sumenda tunicella et dalmatica subter planetam abstinere possunt.

135. Pluviale adhibetur:

a) in Officio Laudum et Vesperarum, quando solemniter dicuntur;

b) in benedictionibus quae fiunt ad altare;

c) in processionibus;

- d)* in absolutione super cadaver aut super tumulum;
- e)* in Missa pontificali, a presbytero assistente;
- f)* ad « orationes solemnes » in Actione liturgica feriae VI in Passione et Morte Domini;
- g)* in Vigilia paschali.

136. Cum celebrans utitur pluviali, numquam adhibet manipulum; et si pluviale haberi non potest, in benedictionibus quae fiunt ad altare, sacerdos stat in alba cum stola, sine planeta et manipulo.

137. Dalmatica et tunicella utuntur diaconus, respective subdiaconus, quando sacerdoti ministrant:

- a)* in Missa;
- b)* in benedictionibus ad altare;
- c)* in processionibus.

Attamen cum sacerdos celebrans stat sine pluviali, etiam ministri stant sine dalmatica et tunicella.

Planetae plicatae et stola latior amplius non adhibentur.

PARS SECUNDA

RUBRICAE GENERALES BREVIARII ROMANI

CAPUT I

NORMAE GENERALES

138. Horae canonicae Breviarii romani sunt: Matutinum, Laudes, Prima, Tertia, Sexta, Nona, Vesperae et Completorium.

Ex his Matutinum, Laudes et Vesperae dicuntur *Horae maiores*; Prima, Tertia, Sexta, Nona et Completorium *Horae minores* appellantur. Completorium vero a rubricis plerumque separatim consideratur.

139. Obligatio dicendi divinum Officium comprehendit omnes Horas canonicas cursus quotidiani.

140. Officium divinum absolvitur aut *in choro*, aut *in communi*, aut *a solo*.

Dicitur autem *in choro*, si absolvitur a communitate per leges ecclesiasticas choro obligata; *in communi* vero, si idem fit a communitate, quae choro non est adstricta.

141. Normae quae sequuntur valent tam pro absolutione divini Officii *in choro* vel *in communi* (etsi fiat a duabus vel tribus personis tantum) quam pro absolutione *a solo*, nisi aliter expresse caveatur.

CAPUT II

DE TEMPORE DICENDI HORAS CANONICAS

142. Horae canonicae Officii divini ordinantur, ex earum constitutione, ad sanctificationem diversarum horarum diei naturalis. Praestat, proinde, sive ad diem revera sanctificandum sive ad ipsas Horas cum fructu spirituali recitandas, ut in earum absolutione, tempus servetur quod proxime accedat ad tempus verum uniuscuiusque Horae canonicae.

143. Attamen ad satisfaciendum obligationi divini Officii recitandi, sufficit ut omnes Horae canonicae intra spatium vigintiquatuor horarum diei dicantur.

144. *Matutinum*, ex iusta causa, horis postmeridianis diei praecedentis anticipare licet, non tamen ante horam quartamdecimam.

145. *Laudes*, cum sint precatio matutina, *in choro* et *in communi* primo mane dicuntur: quod convenienter servatur etiam in recitatione *a solo* facta.

146. *Vesperae*, etiam tempore Quadragesimae et Passionis, *in choro* et *in communi*, horis postmeridianis dicuntur: quod convenienter servatur etiam in recitatione *a solo* facta.

147. *Completerium*, ab omnibus qui ad recitationem divini Officii obligantur, praesertim autem in familiis religiosis, valde opportune dicitur tamquam ultima precatio in fine diei, etiam si, ob iustam causam, *Matutinum* diei sequentis iam anticipatum fuerit.

Hoc in casu, *Pater noster*, alias dicendum post versum *Adiutorium nostrum*, omittitur et eius loco, *in choro* et *in communi*, fit examen conscientiae per rationabile tempus protractum; deinde dicuntur *Confiteor* et reliqua, more solito; quod convenienter servatur etiam in recitatione *a solo* facta.

CAPUT III

DE CALENDARIO ADHIBENDO IN RECITATIONE DIVINI OFFICII

148. Officium divinum absolvendum est iuxta calendarium proprium vel, eo deficiente, iuxta calendarium Ecclesiae universae, prout numeris sequentibus indicatur.

149. *Beneficarii* sequi tenentur calendarium suae ecclesiae (n. 53 b).

150. *Clerici dioecesani* sequi debent calendarium ecclesiae vel oratorii cui stabiliter sunt addicti (n. 53 b); vel, si nulli ecclesiae vel oratorio sint stabiliter addicti, aut si extra suam dioecesim diutius versentur, calendarium suae dioecesis, additis festis loci in quo domicilium habent (n. 44), aut calendarium loci in quo commorantur.

151. *Religiosi* utriusque sexus *choro adstricti* servant calendarium suae domus (n. 56 b); aut, quando choro intersunt in alia domo sui Ordinis, calendarium illius domus in qua actu versantur.

152. *Religiosi* calendarium proprium habentes, sed *choro non adstricti*, servant calendarium suae domus (n. 56 b); aut, si in alia domo suae Congregationis seu Instituti Officium in communi recitant, calendarium illius domus in qua actu versantur.

153. *Religiosi qui calendarium proprium non habent*, servant calendarium suae ecclesiae (n. 53 b), additis tamen festis propriis et indulgentiis (n. 46).

154. In seminariis et collegiis clericorum dioecesanis, Religiosis commissis, pro absolutione divini Officii in communi, sive a clericis sive a Religiosis qui una cum clericis Officium in communi dicunt, adhibendum est calendarium loci (n. 53 a), additis festis ecclesiae seminarii vel collegii (n. 45), data insuper facultate adiungendi festa Tituli necnon sancti Fundatoris Religiosorum quibus regimen seminarii commissum est.

155. In seminariis et collegiis clericorum interdioecesanis, regionalibus, nationalibus et internationalibus, pro absolutione divini Officii in communi, adhibendum est calendarium Ecclesiae universae, additis festis Patroni principalis nationis, regionis seu provinciae sive ecclesiasticae sive civilis, dioecesis, oppidi seu civitatis, anniversario Dedicationis ecclesiae cathedralis dioecesis et aliis festis actu feriatibus, si quae sint, necnon festis ecclesiae seminarii vel collegii (n. 45).

Si autem huiusmodi seminariorum regimen Religiosis commissum sit, calendarium Ecclesiae universae adhibendum est etiam a Religiosis qui una cum clericis Officium in communi absolvunt, data tamen facultate addendi festa tituli Ordinis seu Congregationis necnon sancti Fundatoris Religiosorum quibus regimen seminarii commissum est.

156. In collegiis et domibus interprovincialibus, nationalibus et internationalibus Religiosorum, pro absolutione divini Officii in choro vel in communi, adhibendum est calendarium proprium Ordinis seu Congregationis universae (n. 55), additis tantum festis propriae ecclesiae (n. 45) necnon festis de quibus n. 57.

157. Quivis tamen clericus dioecesanus, aut quivis religiosus utriusque sexus, Officio divino quolibet titulo adstrictus, qui Officio participat *in choro* vel *in communi* iuxta aliud calendarium aut alium ritum quam suum, hoc modo suo muneri, quoad hanc partem Officii, satisfacit.

Item cum quis Vesperis votivis alicuius solemnitate externae participat, suo muneri, quoad hanc partem Officii, satisfacit, dummodo praedictae Vesperae integrae et servatis rubricis celebratae fuerint.

CAPUT IV

DE ORDINANDO DIVINO OFFICIO

A) *De ordinando divino Officio in genere*

158. De extensione divini Officii pro singulis diebus liturgicis, supra dictum est, numeris scilicet 13, 27, 34, 37.

159. De qualitate divini Officii recitandi, et de ratione sumendi singulas Horarum partes, iuxta dierum liturgicorum diversitatem, infra nn. 165-177 dicitur.

160. Ratio dicendi singulas Horas habetur in Ordinario divini Officii.

161. *Matutinum cum tribus Nocturnis*, scilicet *novem psalmorum cum novem lectionibus* habent :

- a) festa I et II classis;
- b) feriae Tridui sacri;
- c) dies octavus Nativitatis Domini;
- d) Commemoratio omnium Fidelium defunctorum.

162. *Matutinum cum unico Nocturno novem psalmorum et trium lectionum* habent :

- a) dominicae omnes, praeter dominicas Paschatis et Pentecostes;
- b) omnes feriae, exceptis feriis Tridui sacri;
- c) omnes vigiliae;
- d) festa III classis;
- e) dies infra octavam Nativitatis Domini;
- f) Officium sanctae Mariae in sabbato.

163. *Matutinum cum unico Nocturno trium psalmorum et trium lectionum* habent dominicae Paschatis et Pentecostes et dies infra earum octavas.

164. Festa quae non habent I Vesperas et, ob quamlibet causam, iuxta rubricas eas acquirunt, omnia sumunt e II Vesperis, iis tantum exceptis, quae forte pro I Vesperis propria ponuntur.

B) *De Officio dominicali*

165. *Officium dominicale* competit diebus dominicis, in quibus non occurrat festum quod ipsi dominicae praeferatur.

Habent tamen peculiarem ordinationem Officii :

- a) dominicae Paschatis et Pentecostes;
- b) dominica infra octavam Nativitatis Domini.

166. *Officium dominicale* ordinatur hoc modo :

a) *Ad I Vesperas* : omnia ut in Ordinario et Psalterio, sabbato praecedenti, iis exceptis quae propria assignantur.

b) *Completerium* subsequens : de sabbato.

c) *Ad Matutinum* : invitatorium et hymnus ut in Ordinario vel Psalterio; antiphonae, psalmi et versus unici Nocturni, ut in Psalterio dominicae; absolutio *Exaudi*, benedictiones *Ille nos*, *Divinum auxilium*, *Per evangelica dicta*; lectiones prima et secunda, cum suis responsoriis, de Scriptura occurrenti (n. 220 a); lectio tertia de homilia in Evangelium diei (n. 220 b); hymnus *Te Deum*, qui omittitur in dominicis Adventus, et a dominica in Septuagesima usque ad dominicam II Passionis; quo in casu, dicitur tertium responsorium.

d) *Ad Laudes* : antiphonae, nisi propriae assignentur, de Psalterio; psalmi e Psalterio dominicae, e I vel II schemate, iuxta diversitatem temporum (n. 197); capitulum, hymnus et versus, ut in Ordinario vel Psalterio aut Proprio de Tempore; reliqua ut in Proprio de Tempore.

e) *Ad Primam* : antiphona, nisi propria habeatur, et psalmi e Psalterio de dominica; capitulum et reliqua ut in Ordinario; lectio brevis de Tempore.

f) *Ad Tertiam, Sextam et Nonam* : omnia ut in Ordinario et Psalterio, iis exceptis quae propria assignantur.

g) *Ad II Vesperas* : omnia ut in Ordinario et Psalterio, iis exceptis quae propria assignantur.

h) *Completerium* : de dominica.

C) *De Officio festivo*

167. *Officium festivum* competit festis I classis; et ordinatur hoc modo :

a) *Ad I Vesperas* : omnia e Proprio vel Communi.

b) *Completerium* subsequens : de dominica.

c) *Ad Matutinum* : omnia e Proprio vel Communi; et dicitur hymnus *Te Deum*.

d) *Ad Laudes*: omnia e Proprio vel Communi, cum psalmis de dominica, primo loco.

e) *Ad Primam*: antiphona prima e Laudibus; psalmi 53, 118¹ et 118²; capitulum et reliqua, ut in Ordinario; lectio brevis de Tempore.

f) *Ad Tertiam, Sextam et Nonam*: antiphonae secunda, tertia et quinta e Laudibus, per ordinem; psalmi de dominica; reliqua e Proprio vel Communi.

g) *Ad II Vesperas*: omnia e Proprio vel Communi.

h) *Completorium*: de dominica.

D) *De Officio semifestivo*

168. *Officium semifestivum* competit festis II classis; et ordinatur hoc modo:

a) *Ad Matutinum, Laudes et Vesperas*: omnia ut in Officio festivo.

b) *Ad Primam*: antiphona et psalmi e Psalterio, de currenti hebdomadae die; capitulum et reliqua, ut in Ordinario; lectio brevis de Tempore.

c) *Ad Tertiam, Sextam et Nonam*: antiphonae et psalmi e Psalterio de currenti hebdomadae die; reliqua de festo, ut in Proprio vel Communi.

d) *Completorium*: de dominica.

E) *De Officio ordinario*

169. *Officium ordinarium* competit festis III classis necnon Officio sanctae Mariae in sabbato; et ordinatur hoc modo:

a) *Ad Matutinum*: invitatorium et hymnus e Proprio vel Communi; antiphonae, psalmi et versus unici Nocturni e Psalterio de currenti hebdomadae die, nisi propria aut de Communi assignentur (n. 177); lectiones prima et secunda, cum suis responsoriis, de Scriptura, ut n. 221 a indicatur; lectio tertia de festo (n. 221 b); et dicitur hymnus *Te Deum*.

b) *Ad Laudes et ad Vesperas*: antiphonae et psalmi ut in Psalterio de currenti hebdomadae die, nisi propria aut de Communi assignentur (n. 177); reliqua ut in Proprio vel Communi.

c) *Ad Primam*: antiphona et psalmi e Psalterio de currenti hebdomadae die; capitulum et reliqua, ut in Ordinario; lectio brevis de Tempore.

d) *Ad Tertiam, Sextam et Nonam*: antiphonae et psalmi ut in Psalterio de currenti hebdomadae die; reliqua de festo, ut in Proprio vel Communi.

e) *Completorium*: de currenti hebdomadae die.

F) *De Officio feriali*

170. *Officium feriale* competit omnibus feriis et vigiliis, exceptis:

a) Triduo sacro;

b) vigilia Nativitatis Domini.

171. *Officium feriale* ordinatur hoc modo:

a) *Ad Matutinum*: invitorium et hymnus e Psalterio vel Ordinario, iuxta diversitatem temporum; antiphonae, psalmi et versus unici Nocturni e Psalterio, de currenti hebdomadae die; *in feriis*, tres lectiones de Scriptura occurrenti vel de homilia in Evangelium diei cum suis responsoriis; *in vigiliis*, tres lectiones propriae de homilia cum responsoriis de feria currenti.

Hymnus *Te Deum* dicitur tantum in feriis temporis natalicii et paschalis; aliis temporibus dicitur tertium responsum.

b) *Ad Laudes et ad Vesperas*: omnia ut in Psalterio, de currenti hebdomadae die, et in Ordinario, iuxta diversitatem temporum, iis exceptis quae propria assignantur. In feriis, sumitur oratio propria si habeatur, secus de dominica praecedenti, nisi alia assignetur; in vigiliis autem dicitur oratio propria.

c) *Ad Primam*: antiphona, nisi propria assignetur, et psalmi e Psalterio, de currenti hebdomadae die; capitulum et reliqua, ut in Ordinario; lectio brevis de Tempore.

d) *Ad Tertiam, Sextam et Nonam*: antiphona, nisi propria assignetur, et psalmi e Psalterio de currenti hebdomadae die; capitulum et reliqua, ut in Ordinario, iuxta diversitatem temporum; oratio ut ad Laudes.

e) *Completorium*: de currenti hebdomadae die.

G) *De quibusdam peculiaritatibus in ordinando Officio divino*

172. *In dominicis Paschatis et Pentecostes*, et diebus infra earum octavas, ad Horas minores, dicuntur psalmi de dominica, ad Primam tamen ut in festis, scilicet psalmi 53, 118¹ et 118².

173. *In Triduo sacro, in vigilia Nativitatis Domini, et in Officiis defunctorum, Officium ordinatur iuxta speciales rubricas quae, suis locis, in Breviario inveniuntur.*

174. *In festis Domini II classis, quae in dominicis Septuagesimae, Sexagesimae aut Quinquagesimae occurrant, ad Horas minores sumuntur antiphonae e Laudibus, ut in Officio festivo, retentis tamen, ad Primam, psalmis de dominica, scilicet psalmis 117, 118¹ et 118².*

175. *Diebus infra octavam Nativitatis Domini, liberis a festis Sanctorum, Officium ordinatur hoc modo:*

a) *Matutinum* habet novem psalmos cum tribus lectionibus. Invitatorium, hymnus, antiphonae et psalmi dicuntur ut in festo Nativitatis; versus, ut in tertio Nocturno festi; tres vero lectiones de Scriptura occurrenti cum suis responsoriis, ut singulis diebus indicatur.

b) *Ad Laudes*: omnia ut in festo Nativitatis Domini.

c) *Ad Horas minores* dicuntur antiphonae et psalmi de die currenti, ut in Psalterio; reliqua ut in festo Nativitatis.

d) *Ad Vesperas*, excepto die 31 decembris, antiphonae et psalmi sumuntur e II Vesperis diei Nativitatis; a capitulo autem fit de octava, ut in festo, nisi faciendum sit de sequenti dominica aut de sequenti festo I classis.

e) *Completorium*: de dominica.

176. *In dominica infra octavam Nativitatis Domini, Officium ordinatur eodem modo ac aliis diebus infra octavam (n. 175), retentis iis quae propria habentur.*

Ad lectiones vero Matutini quod attinet, haec servantur:

a) si dominica die 26, 27 aut 28 decembris occurrit, lectiones prima et secunda, cum suis responsoriis, sumuntur e primo Nocturno diei Nativitatis, modo in n. 221 indicato; tertia vero de homilia in evangelium diei (n. 220 b);

b) si aliis diebus occurrit, lectiones prima et secunda dicuntur de Scriptura occurrenti, et tertia de homilia in evangelium diei, ut in Officio dominicali (n. 220).

177. *In festis III classis, tam universalibus quam particularibus, quae ad certas Horas habent aut antiphonas proprias et psalmos de Communi, aut antiphonas proprias et psalmos specialiter assignatos, servantur rubricae particulares quae, in Breviario, suis locis occurrunt.*

CAPUT V

DE DIVERSIS OFFICII PARTIBUS

A) *De initio et fine Horarum*

178. Horae canonicae sive *in choro*, sive *in communi* sive *a solo*, inchoantur absolute hoc modo :

- a) *Matutinum* a versu *Domine, labia mea aperies*;
- b) *Laudes, Horae minores et Vesperae*, a versu *Deus, in adiutorium meum intende*;
- c) *Completorium* a versu *Iube, domne (Domine), benedicere*.

179. Item Horae canonicae sive *in choro*, sive *in communi*, sive *a solo*, absolvuntur hoc modo :

- a) *Matutinum* (si a Laudibus separetur), *Laudes, Tertia, Sexta, Nona et Vesperae* : versu *Fidelium animae*;
- b) *Prima*, benedictione *Dominus nos benedicat*;
- c) *Completorium*, benedictione *Benedicat et custodiat*.

180. In officio Tridui sacri et defunctorum, Horae inchoantur et absolvuntur ut in Breviario notatur. Item, *Matutinum* festi Epiphaniae Domini modo proprio inchoatur.

B) *De conclusione Officii*

181. Cursus quotidianus divini Officii concluditur, post *Completorium*, antiphona B. Mariae V. cum suo versu ac oratione, et cum versu *Divinum auxilium*, exceptis Officiis Tridui sacri et defunctorum.

C) *De invitatorio*

182. Invitatorium cum psalmo 94, *Venite, exsultemus*, dicitur, modo in Ordinario descripto, in initio *Matutini* cuiusque Officii, exceptis Officiis Tridui sacri, et festi Epiphaniae Domini.

183. In fine invitatorii, tempore paschali, additur *Alleluia*, nisi iam habeatur.

184. Ratio sumendi invitatorium, iuxta diversitatem dierum liturgicorum, habetur supra, ubi agitur de ordinando Officio (nn. 165-177).

D) *De hymnis*

185. Hymni dicuntur in qualibet Hora, loco in Ordinario indicato. Omittuntur vero in Matutino Epiphaniae Domini, a Matutino feriae V in Cena Domini usque ad Nonam sabbati in albis, et in Officio defunctorum.

186. Ad Horas minores et ad Completorium semper dicuntur hymni in Ordinario pro iisdem Horis assignati, praeterquam in festo Pentecostes et infra octavam, ad Tertiam.

187. Hymni proprii, certis Horis assignati, numquam ad aliam Horam transferuntur.

188. Quilibet hymnus semper dicitur sub conclusione quae ipsi in Breviario assignatur, exclusa quavis conclusionis mutatione ratione festi vel Temporis.

189. Officium commemoratum numquam doxologiam propriam inducit in fine hymnorum Officii diei.

E) *De antiphonis*

190. Antiphonae dicuntur ad omnes Horas ante et post psalmos et cantica, una vel plures iuxta diversitatem Officii et Horarum, ut suis locis indicatur. Omittuntur vero, ad Horas minores et ad Completorium: in Triduo sacro, in dominica et per octavam Paschatis, et in Officio defunctorum diei 2 novembris.

191. Antiphonae dicuntur semper integrae ante et post psalmos et cantica, ad omnes Horas, tam maiores quam minores.

Asteriscus, qui post prima antiphonae verba notatur, indicat eoque intonationem esse producendam.

192. Antiphonae propriae certis Horis assignatae, si dici nequeunt, non transferuntur, sed omittuntur.

193. Antiphona *ad Magnificat* in I Vesperis dominicae primae mensis augusti, septembris, octobris et novembris ea est, quae in Breviario ante dominicam primam cuiusque mensis invenitur, et respondet libro sacrae Scripturae in dominica legendo.

194. Ad Vesperas feriae VI, tempore paschali, pro antiphona *ad Magnificat* resumitur antiphona *ad Magnificat* e II Vesperis dominicae praecedentis.

195. In fine antiphonarum, tempore paschali, additur *Alleluia*, nisi iam habeatur. A Septuagesima autem usque ad Sabbatum sanctum, *Alleluia*, si forte in antiphonis occurrat, omittitur.

F) De psalmis et canticis

196. Psalmi, ad singulas Horas, sumuntur secundum normas de ordinando Officio iuxta diversitatem dierum liturgicorum (nn. 165-177).

197. Ad Matutinum feriae IV et, singulis hebdomadae diebus, ad Laudes, in Psalterio, duplex ponitur psalmorum schema.

Alterum psalmorum schema adhibetur :

a) in dominicis temporis Septuagesimae, Quadragesimae et Passionis ;

b) in omnibus feriis temporis Adventus, Septuagesimae, Quadragesimae et Passionis, Quatuor Temporum septembris, et in vigiliis II et III classis extra tempus paschale.

Reliquis diebus, sumitur primum psalmorum schema.

198. Quando psalmus vel canticum incipit per eadem verba quibus constat antiphona, haec verba omittuntur, et psalmus vel canticum inchoatur ab eo verbo ante quod desinit antiphona, dummodo post antiphonam non sit addendum *Alleluia*.

199. Psalmus, qui in Hora cui specialiter assignatur dici nequit, non transfertur, sed omittitur.

200. Cantica *Benedictus*, *Magnificat* et *Nunc dimittis* dicuntur suo loco, ut in Ordinario indicatur.

201. In fine psalmorum et canticorum, excepto cantico *Benedicite*, dicitur *Gloria Patri*, quod omittitur per Triduum sacrum.

In Officio defunctorum tamen, loco versus *Gloria Patri* dicitur versus *Requiem aeternam*, ut suo loco notatur.

202. Asteriscus in versibus psalmorum et canticorum denotat pausam cantus vel recitationis *in choro* et *in communi* servandam.

G) *De symbolo athanasiano*

203. Symbolum athanasianum dicitur solummodo in festo Ssmae Trinitatis, ad Primam, expletis psalmis, ante antiphonae repetitionem.

H) *De versibus*

204. Versus dicuntur ad Matutinum post repetitam antiphonam ultimi psalmi cuiusque Nocturni. Ad Laudes vero et ad Vesperas versus dicitur post hymnum; ad Horas minores et ad Completorium post responsorium breve.

205. In Triduo sacro, versus dicitur in singulis Nocturnis et Laudibus tantum; in festo et per octavam Paschatis in solo Nocturno; in Officio defunctorum ad singulos Nocturnos, Laudes et Vesperas, ut suis locis notatur.

206. Tempore paschali versibus additur *Alleluia*, nisi iam habeatur. Excipiuntur versus qui in Ordinario sine *Alleluia* ponuntur.

207. Ratio sumendi versus, iuxta diversitatem Officiorum et Horarum, habetur supra, ubi agitur de ordinando divino Officio (nn. 165-177).

I) *De absolutionibus et benedictionibus ante lectiones*

208. Absolutio et benedictiones dicuntur, ad Matutinum, ante lectiones cuiusque Nocturni, prout in Ordinario indicatur. Omittuntur in Officiis Tridui sacri et defunctorum.

209. In Matutino Officii S. Mariae in sabbato ponuntur absolutio et benedictiones propriae; item exstant benedictiones propriae in III Nocturno Matutini Nativitatis Domini.

210. Benedictiones propriae invariabiles habentur ante lectionem brevem ad Primam et ad Completorium.

L) *De lectionibus ad Matutinum*

I – De lectionibus in genere

211. In fine cuiusque Nocturni dicuntur tres lectiones. Proinde Officia cum tribus Nocturnis habent novem lectiones; Officia vero cum uno Nocturno tres.

212. Nomine « Scripturae occurrentis » designantur lectiones sacrae Scripturae primo vel unico Nocturno assignatae et certo ordine per singulos dies in Proprio de Tempore dispositae.

213. Lectiones de Scriptura occurrenti, si die assignato dici nequeunt, omittuntur, etsi agatur de initiis librorum, excepto initio Epistolae I ad Corinthios, quod, cum die 13 ianuarii occurrit dominica I post Epiphaniam, sabbato praecedenti legitur.

214. Officia commemorata non habent lectionem in Officio diei.

215. Lectiones de Scriptura leguntur cum titulo libri sacri e quo sumuntur, nisi aliter expresse notetur; item lectiones de sermone vel tractatu vel documento pontificio, cum titulo et nomine auctoris; similiter praeponitur nomen auctoris lectionibus de homilia in Evangelium diei.

216. In fine cuiusque lectionis dicitur: *Tu autem, Domine, miserere nobis*, cui respondetur *Deo gratias*: quae conclusio omittitur in Officiis Tridui sacri et defunctorum.

II - De lectionibus Officii trium Nocturnorum

217. Tres lectiones *primi Nocturni* sunt de Scriptura, et quidem:

- a) in Officio festivo et semifestivo, aut propriae aut specialiter assignatae aut de Communi;
- b) in Officiis Tridui sacri, propriae.

218. Tres lectiones *secundi Nocturni* sunt:

- a) in Officio festivo et semifestivo, de vita Sancti, aut de sermone vel tractatu diei assignato, ut in Proprio vel in Communi;

Si vero una vel duae tantum lectiones propriae aut assignatae habeantur, numerus ternarius completur lectionibus de Communi.

- b) in Officiis Tridui sacri, de sermone diei assignato.

219. Tres lectiones *tertii Nocturni* sunt:

- a) in Officio festivo et semifestivo, de homilia in Evangelium diei;
- b) in Officiis Tridui sacri, de Epistolis B. Pauli Apostoli, ut in Proprio.

III - De lectionibus Officii unius Nocturni

220. In Officio dominicali, ordo trium lectionum hic est:

- a) *Lectio prima et secunda* dicuntur de Scriptura occurrenti, ut in Proprio.

Prima autem lectio Sacrae Scripturae ea est, quae in Breviario nunc ut prima notatur; altera vero efficitur ex secunda et tertia in unam coniunctis, omisso responsorio intermedio.

b) *Lectio tertia* dicitur de homilia in Evangelium diei; et sumitur ea quae nunc in Breviario ponitur tamquam prima tertii Nocturni.

221. *In Officio ordinario*, ordo trium lectionum hic est:

a) *Lectio prima et secunda* dicuntur de Scriptura; et quidem ordinarie de Scriptura occurrenti, nisi propriae vel specialiter assignatae habeantur.

Prima autem lectio Sacrae Scripturae ea est, quae in Breviario ut prima notatur; altera vero efficitur ex secunda et tertia in unam coniunctis, omisso responsorio intermedio.

b) *Lectio tertia* dicitur de festo, scilicet propria, quae antea communiter vocabatur « contracta »; qua deficiente, dicuntur lectiones propriae (olim secundi Nocturni) simul coniunctae. Si vero festum careat lectionibus propriis, pro tertia lectione sumitur quarta de Communi.

222. *In Officio feriali*, ordo trium lectionum hic est:

a) si agitur de Officio *vigiliae* vel *feriae cum homilia*, tres lectiones dicuntur de homilia in Evangelium diei;

b) si agitur de Officio *feriae sine homilia*, leguntur tres lectiones de Scriptura occurrenti, prout in Breviario exhibentur.

IV – De quibusdam peculiaritatibus circa lectiones

223. Lectiones Officii defunctorum modo proprio ordinantur, ut suis locis notatur.

224. Per octavas Paschatis et Pentecostes dicuntur tres lectiones de homilia in Evangelium diei.

225. Superveniente dominica in Septuagesima, lectiones dominicis et feriis post Epiphaniam assignatae, quae locum habere non possunt, eo anno penitus omittuntur. Idem valet de lectionibus dominicarum post Pentecosten, et de lectionibus feriarum, easdem dominicas sequentium, quae impediuntur superveniente prima dominica mensis augusti; necnon de lectionibus mensium augusti, septembris, octobris et novembris quae impediuntur superveniente prima dominica mensis sequentis, vel prima dominica Adventus.

M) *De responsoriis post lectiones Matutini*

I - De responsoriis in genere

226. Post quamlibet lectionem dicitur responsum, praeterquam post ultimam, quando dicendus est hymnus *Te Deum*.

227. Responsoria adeo cum lectionibus connectuntur, ut eadem ratione ac lectiones sumenda sint, nisi aliter expresse caveatur.

228. Responsoria quae suo die dici nequeunt, non transferuntur, sed omittuntur.

229. Tempore paschali, in fine cuiuslibet responsorii, ante versum, additur *Alleluia*, nisi iam habeatur; minime vero additur *Alleluia* post versum.

230. In fine ultimi responsorii cuiusque Nocturni, post repetitam ultimam partem responsorii, dicitur *Gloria Patri*, et deinde iterum resumitur eadem ultima pars responsorii, nisi suo loco aliter notetur.

Attamen, in Officio temporis Passionis, in ultimo responso cuiusque Nocturni omittitur *Gloria Patri*, et eius loco resumitur integrum responsum ab initio usque ad versum exclusive.

In Officio defunctorum autem, loco *Gloria Patri*, in ultimo responso cuiusque Nocturni, dicitur *Requiem aeternam*.

231. Peculiaritates in dicendis responsoriis forte occurrentes, suis locis indicantur.

II - De responsoriis in Officiis trium Nocturnorum

232. Responsoria trium Nocturnorum hac ratione ordinantur:

a) in Officio festivo et semifestivo, dicuntur propria aut de Comuni;

b) in Officiis Tridui sacri, dicuntur propria.

III - De responsoriis in Officiis unius Nocturni

233. In Officio dominicali, responsoria hoc modo ordinantur:

a) primum, est responsum quod ponitur post primam lectionem;

b) secundum, est responsum quod post tertiam lectionem olim inveniebatur. In fine huius responsorii omittitur *Gloria Patri* et repetitio ultimae partis responsorii, quando dicendum est tertium responsum;

c) tertium, quando dicendum occurrit, est responsorium quod post tertiam lectionem de homilia exstabat.

234. *In Officio ordinario* cum lectionibus de Scriptura occurrenti, responsoria hoc modo ordinantur :

- a) primum, est responsorium quod ponitur post primam lectionem ;
- b) secundum, est responsorium quod post tertiam lectionem invenitur.

235. *In Officio ordinario* cum lectionibus de Scriptura propriis vel specialiter assignatis, responsoria dicuntur propria aut de Communi, eodem ordine ac supra (n. 234).

236. *In Officio feriali*, sive fiat de feria sive de vigilia, dicuntur responsoria de feria currenti, prout habentur in Proprio de Tempore.

N) *De hymno Te Deum*

237. Hymnus *Te Deum* dicitur ad Matutinum, post ultimam lectionem, loco noni vel tertii responsorii :

a) in dominica in albis, in dominica Pentecostes, et in Matutino dominicae Resurrectionis, quod recitatur ab iis qui Vigiliae paschali non interfuerunt ;

b) in dominicis II classis, exceptis dominicis in Septuagesima, in Sexagesima et in Quinquagesima ;

c) in omnibus festis ;

d) per octavas Nativitatis Domini, Paschatis et Pentecostes ;

e) in Officio feriali temporis natalicii et temporis paschalis ;

f) in vigiliis Ascensionis et Pentecostes ;

g) in Officio sanctae Mariae in sabbato.

238. Omittitur vero hymnus *Te Deum* :

a) in Officiis de Tempore a dominica I Adventus usque ad vigiliam Nativitatis Domini inclusive ; et a dominica in Septuagesima usque ad Sabbatum sanctum inclusive ;

b) in vigiliis II et III classis, excepta vigilia Ascensionis Domini ;

c) in omnibus feriis per annum ;

d) in Officio defunctorum.

239. Quando hymnus *Te Deum* omittitur, eius loco dicitur nonum vel tertium responsorium.

O) *De capitulis, et de lectione brevi ad Primam*

240. Capitulum dicitur ad omnes Horas, Matutino excepto, expletis psalmis cum suis antiphonis; ad Completorium autem post hymnum. Omittitur a Laudibus feriae V in Cena Domini usque ad Nonam sabbati in albis, et in Officio defunctorum.

241. Ad Primam semper dicitur capitulum *Regi saeculorum*; et ad Completorium *Tu autem in nobis*. Ad alias Horas sumitur ex Ordinario vel Psalterio, e Proprio vel Communi, iuxta Officiorum diversitatem (nn. 165-177).

242. Lectio brevis ad Primam dicitur semper de Tempore, prout in Ordinario.

P) *De responsoriis brevibus Horarum minorum*

243. Responsoria brevia dicuntur ad Horas minores et ad Completorium post capitulum; omittuntur vero a feria V in Cena Domini usque ad Nonam sabbati in albis, et in Officio defunctorum.

244. Ad Primam, in responsorio *Christe, Fili Dei vivi*, versus *Qui sedes* mutatur iis in Officiis et anni temporibus pro quibus proprius assignatur; numquam tamen dicitur versus proprius festi commemorati.

Responsorium breve Completorii numquam mutatur. Ad Tertiam, Sextam et Nonam responsoria brevia sumuntur ex eodem loco ac capitula.

245. Quomodo responsoria brevia dicenda sint, sive extra tempus paschale sive tempore paschali, sive in Officio feriali temporis Passionis, in Ordinario indicatur. Extra tempus paschale, quamvis in aliquibus festis addenda sint duo *Alleluia* in fine responsorii brevis ante versum ad Tertiam, Sextam et Nonam, non ideo addenda sunt etiam ad Primam et ad Completorium.

Q) *De orationibus*

246. Oratio dicitur in fine cuiuslibet Horae, loco in Ordinario indicato. Excipitur Matutinum, quando una cum Laudibus recitatur.

247. Orationi praemittitur, in recitatione *in choro* vel *in communi*, *Dominus vobiscum*, cui respondetur *Et cum spiritu tuo*. In recitatione *a solo* facta, et ab iis qui in ordine diaconatus non sunt constituti, dicitur, nisi iam praecedat, *Domine, exaudi orationem meam* et respondetur

Et clamor meus ad te veniat. Deinde dicitur *Oremus*, et subiungitur oratio.

Et sic in recitatione *a solo*, loco *Dominus vobiscum*, semper dicitur *Domine, exaudi orationem meam*, ut supra.

248. Ad Primam et ad Completorium oratio numquam mutatur, nisi in Officio Commemorationis omnium Fidelium defunctorum et, in Triduo sacro, ad Primam. Ad alias Horas, sumitur oratio quae ponitur ad Laudes; in feriis Quadragesimae et Passionis tamen, ad Vesperas, exstat oratio propria.

249. Oratio Officii diei semper dicitur sub sua conclusione, salvo praescripto n. 110 a. Orationes vero, quae ad commemorationes pertinent, concluduntur in ultima tantum; attamen *Oremus* dicitur antequamlibet orationem.

R) De commemorationibus

250. Commemorationes fiunt iuxta normas in rubricis generalibus, nn. 106-114, datas.

251. Commemorationes ponuntur post orationem Officii diei; et fiunt per antiphonam quae ponitur respective *ad Benedictus* vel *ad Magnificat* in Officio commemorato, per versum qui eam praecedat et per orationem, salvo praescripto n. 110 c.

252. Ad faciendam commemorationem Officii dominicae, feriae et vigiliae Ascensionis, antiphona et versus sumuntur e Proprio de Tempore, Psalterio vel Ordinario, oratio autem e Proprio de Tempore; ad faciendam commemorationem vero octavae Nativitatis vel Officii Sanctorum, antiphona, versus et oratio sumuntur e Proprio vel Communi; ad faciendam demum commemorationem vigiliae II et III classis, antiphona et versus sumuntur e Psalterio, oratio autem e Proprio.

253. In faciendis commemorationibus, haec animadvertantur:

a) in eadem Hora numquam bis repetatur eadem antiphona;

b) in eadem commemoratione antiphona et versus numquam constant iisdem verbis.

254. Si in Laudibus una tantum facienda est commemoratio, et antiphona ac versus sumenda sunt ex eodem Communi unde sumpta sunt in Officio diei, pro commemoratione sumuntur antiphona ac versus e I Vesperis.

255. Si in Laudibus duae faciendae sunt commemorationes, et antiphona ac versus sumenda sunt ex eodem Communi :

a) pro prima commemoratione, sumuntur antiphona et versus e Laudibus ;

b) pro altera, antiphona et versus e I Vesperis.

256. Si in Laudibus duae faciendae sunt commemorationes, et antiphona ac versus sumenda sunt ex eodem Communi unde sumpta sunt in Officio diei :

a) pro prima commemoratione, sumuntur antiphona et versus e I Vesperis ;

b) pro altera, antiphona et versus e II Vesperis.

257. Ad ea quae nn. 253-256 habentur, animadvertatur :

a) si antiphona eadem sit in I et II Vesperis, pro altera commemoratione sumitur antiphona e Laudibus, vel demum prima antiphona tertii Nocturni ;

b) textus antiphonae adhiberi potest, in eadem Hora, tamquam versus pro altera commemoratione, sumenda ex eodem Communi ;

c) antiphona *Euge, serve bone*, quae ponitur ad Laudes de Communi Confessoris Pontificis, censetur identica cum simili antiphona, quae habetur ad Laudes de Communi Confessoris non Pontificis.

258. Item, si eadem sit oratio festi de quo fit Officium et eius de quo fit commemoratio, oratio pro commemoratione mutatur in alteram de eodem vel simili Communi.

259. Antiphonae et versus propria, si in una Hora pro commemoratione adhiberi nequeunt, non transferuntur, sed omittuntur.

S) De precibus

260. Preces dicuntur tantum in Officiis de Tempore, et quidem :

a) in Laudibus et Vesperis feriae IV et VI temporis Adventus, Quadragesimae et Passionis ;

b) in Laudibus et Vesperis feriae IV et VI Quatuor Temporum mensis septembris ;

c) in Laudibus sabbatorum Quatuor Temporum, excepto sabbato infra octavam Pentecostes.

CAPUT VI

DE RATIONE SIGNO CRUCIS SE MUNIENDI,
STANDI, GENUFLECTENDI ET SEDENDI
IN RECITATIONE DIVINI OFFICII

261. Quae hic dicuntur de signo crucis et de corporis situ in recitatione divini Officii, valent pro recitatione *in choro* vel *in communi*; convenit vero ut hi qui *a solo* divinum Officium recitant, iis quae de signo crucis dicuntur se conforment.

262. Normae peculiare quae ad hebdomadarium et cantores spectant, in caeremoniarum libris inveniuntur; proinde hic ea tantum indicantur quae « chorales » in genere respiciunt.

263. Omnes signant se signo crucis a fronte ad pectus et ab humero sinistro ad dexterum :

a) in principio omnium Horarum, cum dicitur *Deus, in adiutorium*;

b) ad versum *Adiutorium nostrum*;

c) ad absolutionem *Indulgentiam* post *Confiteor* in Completorio;

d) in principio canticorum *Benedictus*, *Magnificat* et *Nunc dimittis*;

e) ad benedictionem in fine Primae et Completorii;

f) ad versum *Divinum auxilium*, in fine divini Officii.

264. Signo crucis os sibi signant in principio Matutini, ad verba *Domine, labia mea aperiens*.

265. Signo crucis pectus sibi signant ad verba *Converte nos* in Completorio.

266. Omnes stant :

a) in principio cuiusque Horae, donec primus versus primi psalmi inchoatus sit;

b) dum dicuntur hymni, et cantica evangelica;

c) ad *Matutinum* etiam ad invitatorium cum suo psalmo et ab expleta ultima antiphona cuiusque Nocturni usque ad primam benedictionem ante lectiones inclusive; et dum legitur textus Evangelii ante homiliam;

d) ad *Laudes* et ad *Vesperas* etiam ab expleta antiphona post ulti-

mum psalmum usque ad finem, nisi genuflectendum sit ad preces aut ad orationem, iuxta rubricas;

e) ad *Primam*, ab expleta antiphona usque ad finem, praeterquam ad lectionem Martyrologii, nisi genuflectendum sit ad orationes;

f) ad *Tertiam*, *Sextam* et *Nonam*, ab expleta antiphona usque ad finem, nisi genuflectendum sit ad orationem;

g) ad *Completorium*, ab expleta antiphona post psalmos usque ad finem, nisi genuflectendum sit ad orationem;

h) ad intonationem antiphonarum in Matutino, Laudibus et Vesperis cantatis, iuxta consuetudinem;

i) ad antiphonam finalem B. Mariae Virg., post *Completorium*, sabbato et dominica, etiam si non fit *Officium* de dominica, et toto tempore paschali.

267. Omnes genua flectunt:

a) ad verba *Venite, adoremus et procidamus*, etc. in psalmo *Venite, exsultemus* in initio Matutini;

b) ad versum *Te ergo quaesumus* in hymno *Te Deum*;

c) ad preces, quando dicendae sunt;

d) in *Officio* feriali *Adventus*, *Quadragesimae* et *Passionis* necnon *Quatuor Temporum* mensis septembris, et de vigiliis II et III classis, excepta vigilia *Ascensionis*, in omnibus *Horis* ad orationem et commemorationes forsitan sequentes; hebdomadarius autem stat;

e) ad antiphonam finalem B. Mariae Virg., post *Completorium*, praeterquam sabbato et dominica et toto tempore paschali; hebdomadarius autem stat dum dicit orationem;

f) in quibusdam aliis peculiaribus adiunctis, quae suis locis notantur.

268. Omnes sedent:

a) in omni *Hora*, incepto primo versu primi psalmi, donec antiphona ultimi psalmi repetita sit;

b) ad lectiones cum suis responsoriis ad *Matutinum*, praeterquam dum legitur textus evangelii ante homiliam;

c) dum legitur *Martyrologium*, ad *Primam*, nisi aliter statuatur.

PARS TERTIA

RUBRICAE GENERALES MISSALIS ROMANI

CAPUT I

NOTIONES ET NORMAE GENERALES

269. Sacrosanctum Missae Sacrificium, iuxta canones et rubricas celebratum, est actus cultus publici, nomine Christi et Ecclesiae Deo redditus. Denominatio proinde « Missae privatae » vitetur.

270. Missa cum Officio divino summum totius christiani cultus constituit; Missa proinde per se cum Officio diei concordare debet.

Dantur tamen etiam Missae extra ordinem Officii, scilicet votivae aut defunctorum.

271. Missarum species duae sunt: *Missa in cantu* et *Missa lecta*.

Missa dicitur *in cantu*, si sacerdos celebrans partes ab ipso iuxta rubricas cantandas revera cantu profert; secus dicitur *lecta*.

Missa in cantu porro, si celebratur cum assistentia ministrorum sacerdotum, appellatur *Missa sollemnis*; si celebratur absque ministris sacris, vocatur *Missa cantata*.

Missa sollemnis demum, quae ab Episcopo vel ab aliis facultatem habentibus celebratur cum solemnitatibus in libris liturgicis statutis, dicitur *Missa pontificalis*.

272. Missa natura sua postulat, ut omnes adstantes, secundum modum sibi proprium, eidem participent.

Varios autem modos, quibus fideles sacrosancto Missae Sacrificio actuose participare possunt, ita oportet moderari, ut periculum cuiusvis abusus amoveatur, et praecipuus eiusdem participationis finis obtineatur, plenior scilicet Dei cultus et fidelium aedificatio.

De hac fidelium actuosa participatione fusius actum est in *Instructione de Musica sacra et sacra Liturgia* a S. Rituum Congregatione data die 3 septembris anni 1958.

273. Rubricae quae sequuntur valent tam pro Missis in cantu quam pro Missis lectis, nisi aliter expresse caveatur.

CAPUT II

DE CALENDARIO ADHIBENDO IN MISSAE CELEBRATIONE

274. Missa dicenda est iuxta calendarium aut ecclesiae vel oratorii in quo Missa celebratur, aut loci, aut ipsius sacerdotis celebrantis, aut Ecclesiae universae, prout infra exponitur.

275. *In ecclesia vel oratorio publico*, quilibet sacerdos, tam dioecesanus quam religiosus, celebrare tenetur iuxta calendarium ipsius ecclesiae vel oratorii publici.

Idem servetur *in oratorio semipublico principali* seminarii, domus religiosae, collegii, nosocomii, carceris et similium.

276. *In oratoriis secundariis* seminarii, domus religiosae, collegii, nosocomii, carceris et similium, quilibet sacerdos sequi potest aut calendarium ipsius oratorii aut proprium.

277. *In oratoriis privatis*, et cum celebrat super altare portatile extra locum sacrum, quilibet sacerdos sequi potest aut calendarium loci (n. 53 a) aut proprium.

278. De festis Patroni principalis nationis, regionis seu provinciae sive ecclesiasticae sive civilis, dioecesis, oppidi seu civitatis, necnon de anniversario Dedicationis ecclesiae cathedralis et aliis festis actu feriatis, si quae sint, quilibet sacerdos Missam celebrare debet, etiamsi secus calendarium proprium sequi posset.

279. Oratorium fixe constitutum *in navibus* est oratorium publicum; et in eo adhiberi debet calendarium Ecclesiae universae. Cum autem quis celebrat extra huiusmodi oratorium, super altare portatile, adhibere potest vel calendarium Ecclesiae universae vel calendarium proprium. Idem facere potest qui legitime celebrat in itinere aereo, fluviali vel viae ferreae.

280. In seminariis et collegiis clericorum dioecesanis, Religiosis commissis; necnon in seminariis et collegiis clericorum interdioecesanis, regionalibus, nationalibus et internationalibus, etiam Religiosis commissis, idem adhibetur calendarium, quod praecipitur pro recitatione divini Officii in communi (nn. 154-155).

281. In collegiis et domibus interprovincialibus, nationalibus et internationalibus Religiosorum, adhibendum est calendarium proprium Ordinis seu Congregationis universae (n. 55), additis tantum festis de quibus n. 57.

282. Calendarium *diocesanum*, additis festis loci et ecclesiae vel oratorii propriis, adhiberi debet :

- a) in ecclesiis cathedralibus, etsi Religiosis sint commissae;
- b) in ecclesiis et oratoriis propriis cleri dioecesani, etsi chorum Religiosorum adnexum habeant, qui cum ecclesia per crates tantum communicat;
- c) in ecclesiis et oratoriis Religiosorum utriusque sexus, qui calendarium proprium non habent, additis tamen festis ipsis propriis et indultis;
- d) in ecclesiis et oratoriis Religiosorum, quae clero diocesano commissa sunt, aut adnexum habent chorum Canonicorum; non autem si ecclesia vel oratorium alicui sacerdoti in particulari est commissum;
- e) in ecclesia et oratorio principali seminarii, etsi Religiosis sit commissum, data tamen facultate addendi festa de quibus n. 154.

283. Calendarium *religiosum*, additis festis de quibus n. 57 atque festis ecclesiae vel oratorii propriis, adhiberi debet :

- a) in ecclesiis et oratoriis principalibus Religiosorum, qui calendarium proprium habent, etsi sint paroecialia;
- b) in ecclesiis et oratoriis cleri dioecesani, quae Religiosis commissa sunt, aut ipsis Religiosis inserviunt pro publica divini Officii recitatione, etsi sint paroecialia; non autem si ecclesia vel oratorium alicui Religioso in particulari est commissum;
- c) in ecclesiis et oratoriis Tertiariorum utriusque sexus, etsi solum Officium parvum B. Mariae Virg. recitent;
- d) in oratoriis secundariis seminarii Religiosis commissi, si haec oratoria ipsis Religiosis tantum inserviunt.

284. Sacerdos qui celebrat in ecclesia vel oratorio ubi ritus diversus viget, stare debet calendario ipsius ecclesiae vel oratorii quoad festa eorumque gradum, commemorationes et collectam imperatam. In ordinanda autem Missa, sumere debet partes variabiles proprias illius ritus, retentis caeremoniis et Ordinario proprii ritus.

CAPUT III

DE MISSA CONVENTUALI

285. Nomine Missae conventualis intellegitur Missa quae ab iis, qui per leges Ecclesiae choro adstringuntur, in coniunctione cum Officio divino quotidie celebranda est.

286. Singulis diebus una tantum dicenda est Missa conventualis, quae cum Officio in choro recitato concordare debet, exceptis diebus de quibus infra nn. 289-294.

Obligatio tamen alias Missas in choro celebrandi, ex piis foundationibus vel alia legitima causa, firma manet.

287. Missa conventualis dicenda est post Tertiam, nisi communitatis moderator, gravi de causa, eam post Sextam vel Nonam dicendam esse censuerit.

In vigilia Pentecostes, Missa conventualis dicitur post Nonam.

288. Missa conventualis per se solemnis esse debet, vel saltem cantata. Ubi vero per leges particulares vel per peculiaria indulta a solemnitate Missae in choro dispensatum fuerit, convenit ut, Missae conventuali lectae chorales participationem liturgicam directam praestent, partes saltem Ordinarii Missae recitando. Porro iidem chorales prohibentur quominus, inter Missam conventualem, Horas canonicas choraliter prosequantur.

289. In omnibus feriis IV classis, nisi aliter praescribatur, loco Missae conventualis Officio conformis, dici potest, cum commemoratione feriae occurrentis :

a) aut Missa quae respondet commemorationi in Officio diei forte occurrenti ;

b) aut Missa de Mysterio, Sancto vel Beato, cuius elogium eo die habetur in Martyrologio vel eius Appendice pro respectivis Ecclesiis approbata ;

c) aut una ex Missis votivis quae in Missali, pro Missa conventuali, per hebdomadam disponuntur ;

d) aut quaelibet alia Missa, quae tamquam votiva celebrari permittitur.

290. *Missa conventualis pro defunctis* sacerdotibus, benefactoribus et aliis, excepto tempore natalicio et paschali :

a) *dici debet*, quolibet mense, excepto mense novembri, prima feria IV classis;

b) *dici potest*, qualibet hebdomada, prima feria IV classis.

Sumitur Missa « quotidiana » cum oratione *Deus, veniae largitor*.

291. In diebus Litaniarum tam maiorum quam minorum, ubi fit processio, aut fiunt aliae peculiares supplicationes, Missa conventualis dici debet de Rogationibus (nn. 346-347).

292. In die coronationis Summi Pontificis, et in anniversariis eiusdem Summi Pontificis et Episcopi dioecesani, in ecclesiis cathedralibus et collegiatis, pro Missa conventuali dicitur Missa de ipsis anniversariis, iuxta nn. 362-363.

293. In anniversario Episcopi proxime defuncti, necnon in anniversario quod infra octiduum omnium Fidelium defunctorum celebratur pro animabus omnium Episcoporum et ecclesiae cathedralis Canonico-rum defunctorum, in ipsa ecclesia cathedrali pro Missa conventuali dicitur Missa de iisdem anniversariis.

294. In anniversariis omnium defunctorum alicuius Capituli aut Ordinis seu Congregationis ad chorum obligatae, pro Missa conventuali dicitur Missa de iisdem anniversariis.

295. In Commemoratione omnium Fidelium defunctorum, pro Missa conventuali adhibenda est Missa quae prima inscribitur hoc die; et chorales illi soli interesse tenentur.

296. In festo Nativitatis Domini, in choro dicuntur duae Missae conventuales, scilicet una in nocte et altera in die.

297. Cum Episcopus Missam solemniter celebrat, vel eidem assistit; aut cum in choro canitur Missa Officio non conformis, ratione alicuius solemnitatis externaе, chorales huic Missae tantum interesse tenentur, etsi pro benefactoribus non applicetur, servata tamen lege de applicanda alia Missa per eum ad quem spectat.

CAPUT IV

DE MISSA IN DOMINICIS ET FERIIS

298. Omnes dominicae, sive I sive II classis, propriam Missam habent. Attamen dominicae post Epiphaniam, quae transferuntur inter dominicam XXIII et XXIV post Pentecosten, sumunt antiphonas ad Introi-

tum, ad Offertorium et ad Communionem, necnon graduale et *Alleluia* cum suo versu a dominica XXIII post Pentecosten, retentis orationibus, Epistola et Evangelio propriis.

299. Item propriam Missam habent omnes feriae temporis Quadragesimae et Passionis necnon Quatuor Temporum Adventus et septembris. In reliquis feriis dicitur Missa dominicae praecedentis, e qua pariter sumuntur orationes, quoties feria est commemoranda, nisi a rubricis aliter provisum sit.

300. In sabbatis Quatuor Temporum et in sabbato « Sitientes », Missa in qua Ordines sacri conferuntur dicenda est de sabbato, etiam festo I vel II classis occurrente.

CAPUT V

DE MISSIS FESTIVIS

301. Missa de festo, *sensu proprio*, intellegitur Missa de Mysterio, Sancto vel Beato quae celebratur secundum ordinem Officii.

302. *Sensu autem latiore*, dicuntur quoque Missae de festo :

- a) Missa de festo III classis ab alio festo eiusdem gradus impedito ;
- b) Missa de commemoratione in Officio diei occurrente ;
- c) Missa de Mysterio, Sancto vel Beato, cuius elogium eo die habetur in Martyrologio vel eius Appendice pro respectivis Ecclesiis approbata.

303. Missae festivae numero praecedenti recensitae omnibus iuribus liturgicis gaudent, ac si festum cum integro Officio celebraretur. Attamen :

- a) Missa de festo III classis impedito dici potest suo die, solummodo si etiam festum impediens sit III classis ;
- b) Missa de commemoratione in Officio diei occurrente, et Missa de Mysterio, Sancto vel Beato, cuius elogium eo die habetur in Martyrologio vel eius Appendice pro respectivis Ecclesiis approbata, dici potest tantum si occurrit dies liturgicus IV classis.

304. Missae quae dicuntur festivae sensu latiore prohibentur in ecclesiis unam tantum Missam habentibus :

- a) quoties urgeat onus Missae conventualis cui per alium sacerdotem satisfieri nequeat, nisi Missa, iuxta n. 289, tamquam conventualis dici possit ;

b) quoties diebus Litaniarum dicenda sit, iuxta rubricas, Missa de Rogationibus.

305. Ad formulam autem Missae festivae eligendam extra Missam conventualem, haec servantur :

a) pro festis quae in Proprio Sanctorum habentur, sumitur Missa quae, suo die, in Missali indicatur. Attamen, loco Missae de Communi, sumi potest, ad libitum sacerdotis celebrantis, Missa propria de eodem festo, si habetur, inter Missas pro aliquibus locis ;

b) pro festis quae in Proprio Sanctorum non habentur, sumitur Missa de Communi. Quoties in eodem Communi plures exstant formulae, electio fit ad libitum sacerdotis celebrantis. In singulis autem Communibus Epistolae et Evangelia, quae habentur sive in ipsis Missis sive ad calcem tectius Communis, sumi possunt in qualibet Missa de eodem Communi.

CAPUT VI

DE MISSIS VOTIVIS

A) *De Missis votivis in genere*

306. Nomine Missae votivae intellegitur Missa quae dicitur extra ordinem Officii vel commemorationum diei currentis, aut non est de Mysterio, vel Sancto eo die in Martyrologio elogium habente.

307. Missa votiva potest esse :

- a) de mysteriis Domini ;
- b) de Beata Maria Virgine ;
- c) de Angelis ;
- d) de Sanctis ;
- e) ad diversa.

308. Tamquam Missae votivae, *de mysteriis Domini*, celebrari possunt :

- a) in Ecclesia universa :
 - 1) de Ss^{ma} Trinitate ;
 - 2) de Ss^{mo} Nomine Iesu ;
 - 3) de Ss^{mo} Corde Iesu ;
 - 4) de pretiosissimo Sanguine D.N.I.C. ;
 - 5) de Christo Rege ;

- 6) de Ss^{mo} Eucharistiae Sacramento;
- 7) de D. N. Iesu Christo, summo atque aeterno Sacerdote;
- 8) de sancta Cruce;
- 9) de Passione Domini;
- 10) de sancta Familia Iesu, Mariae, Ioseph;
- 11) de Spiritu Sancto;

b) in singulis ecclesiis, praeter Missas supra memoratas, omnes Missae de festis Domini quae in calendariis particularibus inscribuntur, et aliae Missae votivae specialiter concessae.

Celebrari tamen nequeunt, tamquam votivae, Missae quae referuntur ad mysteria vitae Domini.

309. *De Beata Maria Virgine* celebrari possunt, tamquam votivae:

a) in ecclesia universa, Missae quae pro sancta Maria in sabbato, iuxta temporum diversitatem, in Missali assignantur, necnon omnes Missae de festis B. Mariae Virg. quae in calendario universali inscribuntur;

b) in singulis ecclesiis, praeter Missas supra memoratas, omnes Missae de festis B. Mariae Virg. quae in calendariis particularibus inscribuntur, et aliae Missae votivae specialiter concessae.

Partes variandae iuxta diversa anni tempora, in his Missis deficientes, sumuntur e Communi festorum B. Mariae Virg.

Celebrari tamen nequeunt, tamquam votivae, Missae quae referuntur ad mysteria vitae eiusdem B. Mariae Virginis, excepta Missa de eiusdem Immaculata Conceptione.

310. *De Angelis* celebrari possunt, tamquam votivae:

- a) Missae de singulis festis Ss. Angelorum;
- b) Missa votiva de Ss. Angelis feria III assignata.

311. *De Sanctis* celebrari possunt, tamquam votivae, Missae de quolibet Sancto canonizato elogium habente in Martyrologio romano, vel eius Appendice pro respectivis Ecclesiis approbata.

312. *Missae votivae de Beatis* permittuntur, ex Apostolico Indulto, unice in triduo quod in eorum honorem celebratur intra annum a beatificatione.

313. *Missae votivae « ad diversa »* habentur in Missali, vel eius Appendice pro aliqua ecclesia approbata, pro peculiaribus circumstantiis vel necessitatibus celebrandae.

314. Pro Missa votiva de mysteriis Domini sumitur Missa de respectivo festo, nisi expresse indicetur aliam esse adhibendam; aut peculiaris Missa votiva.

315. Pro Missa votiva de B. Maria Virg., de Angelis et de Sanctis sumitur Missa de respectivo festo, si in Missali habetur, sive in Proprio Sanctorum sive inter Missas pro aliquibus locis, nisi alia Missa tamquam votiva in Missali expresse indicetur.

Quodsi festum in Missali desit, sumitur Missa de Communi. Quoties in eodem Communi plures exstant formulae, electio fit ad libitum sacerdotis celebrantis. In singulis autem Communibus, Epistolae et Evangelia, quae habentur sive in ipsis Missis sive ad calcem totius Communis, sumi possunt in qualibet Missa de eodem Communi.

Serventur tamen rubricae de mutandis nonnullis partibus vel verbis, iuxta anni tempora et iuxta qualitatem mere votivam huius Missae.

316. Pro aliqua peculiari necessitate, sumitur Missa votiva propria, si habetur in Missali; ea vero deficiente, sumitur « Missa pro quacunque necessitate », adhibitis, loco orationum huius Missae, orationibus necessitati occurrenti convenientibus, si inter « Orationes diversas » inveniuntur.

317. Quaevis Missa votiva de mysteriis Domini, de B. Maria Virg. vel Sancto, prohibetur quoties occurrit dies liturgicus I vel II classis in quo fit Officium de eadem Persona. Tunc, loco Missae votivae, dicenda est Missa de Officio occurrenti. Occurrente vero die liturgico III vel IV classis, eligi potest aut Missa de Officio diei aut Missa votiva, exclusa alterius commemoratione.

318. Oratio Missae votivae impeditae additur, sub unica conclusione, orationi Missae diei, solummodo si Missa votiva est I aut II classis, et modo ne occurrat dies sub nn. 1, 2, 3 et 8 in tabella praecedentiae recensitus.

De Missa votiva III classis impedita nihil fit in Missa de Officio occurrenti.

319. In admittendis et ordinandis orationibus in Missis votivis, serventur ea quae infra pro singulis Missarum votivarum classibus statuuntur (nn. 330 b, 343 b, 386 b, 389 b).

320. De hymno angelico et de symbolo in Missis votivis dicitur suis locis, cum agitur de singulis Missarum votivarum classibus, et infra, nn. 431-432, et 475-476.

321. Sequentia, si qua habetur, in Missis votivis omittitur.

322. Praefatio dicitur quae cuique Missae votivae propria est; quae deficiente, dicitur praefatio de Tempore aut communis, iuxta normas generales.

323. Color paramentorum, in Missis votivis, debet esse cuique Missae conveniens; sed in Missis votivis lectis IV classis non conventualibus, adhiberi potest etiam color Officii diei, servato tamen colore violaceo et nigro unice pro Missis quibus per se competit.

324. Nisi in rubricis particularibus aliud statuatur, Missa votiva potest esse aut in cantu aut lecta.

325. Missae votivae sunt I, II, III aut IV classis; de singulis agitur numeris sequentibus.

326. Quaevis Missa votiva prohibetur in ecclesiis unam tantum Missam habentibus:

a) quoties urgeat onus Missae conventualis, cui per alium sacerdotem satisfieri nequeat, exceptis Missis votivis, quae certis diebus pro Missa conventuali dici possunt (n. 289) aut debent (nn. 290-294);

b) die 2 februarii, si fiat benedictio candelarum;

c) in Litanis maioribus et minoribus, si dicenda sit Missa de Rogationibus (n. 346).

327. Quoties, in rubricis aut in peculiari indulto, aliqua Missa indicatur tamquam votiva alicuius classis, ordinanda est iuxta normas et privilegia, quae pro eadem classe Missarum votivarum statuuntur.

B) De Missis votivis I classis

I - De Missis votivis I classis in genere

328. Nomine Missae votivae I classis intellegitur Missa votiva quae celebrari permittitur omnibus diebus liturgicis, iis tantum exceptis qui sub nn. 1-8 in tabella praecedentiae recensentur, salvo praescripto n. 332.

329. Missae votivae I classis, a rubricis generalibus praevisae, sunt:

a) Missae de Dedicatione, in actu consecrationis ecclesiae (nn. 331-334);

b) Missae in cantu de Ss̃mo Eucharistiae Sacramento, in solemnioribus celebrationibus Congressus eucharistici (n. 335);

c) Missae *in cantu* de mysteriis Domini, B. Maria Virg., Sancto vel Beato, occasione celebrationis extraordinariae (n. 340 a).

330. Privilegia Missarum votivarum I classis sunt :

- a) dicuntur cum *Gloria* et *Credo*;
- b) excludunt omnes commemorationes non privilegiatas, et collectam ab Ordinario loci imperatam;
- c) oratio Missae votivae impeditae additur sub unica conclusione orationi Missae diei currentis, modo ne occurrat dies sub nn. 1, 2, 3 et 8 in tabella praecedentiae recensitus;
- d) si in cantu celebrantur, adhibetur tonus sollemnis.

II – De Missis Dedicationis in actu consecrationis ecclesiae

331. Ecclesiarum consecratio, quamvis omni die de iure fieri possit, opportunius tamen fit dominicis et festis diebus. Prohibetur vero in vigilia et festo Nativitatis Domini, in festis Epiphaniae et Ascensionis Domini, Corporis Christi, diebus a dominica II Passionis seu in palmis usque ad dominicam Resurrectionis inclusive, in dominica Pentecostes, necnon die Commemorationis omnium Fidelium defunctorum.

332. Missa de Dedicatione in actu consecrationis ecclesiae vel oratorii est pars totius ritus consecrationis; proinde celebrari debet quoties ecclesia vel oratorium consecratur, etiam diebus quibus reliquae Missae votivae I classis prohibentur.

333. In Missa de Dedicatione in actu consecrationis ecclesiae additur, sub unica conclusione, oratio de Mysterio vel Sancto in cuius honorem ecclesia vel oratorium est consecratum, et nulla alia admittitur commemoratio, ne privilegiata quidem.

334. Aliae Missae quae in ecclesia vel oratorio, die consecrationis, expleto ritu, celebrantur, dici possunt de Dedicatione, tamquam votivae I classis.

III – De Missis in Congressibus eucharisticis

335. Singulis diebus Congressus eucharistici dioecesani, regionalis, nationalis et internationalis, Missa principalis, dummodo sit *in cantu*, celebrari potest de Ss^{mo} Eucharistiae Sacramento, tamquam votiva I classis.

336. In ceteris publicis celebrationibus eorundem Congressuum, Missa de Ss̃no Eucharistiae Sacramento celebrari potest tamquam votiva II classis.

337. Singuli sacerdotes qui Congressui eucharistico intersunt, celebrare possunt Missam de Ss̃no Eucharistiae Sacramento, tamquam votivam III classis.

IV - De Missis votivis in quibusdam celebrationibus extraordinariis

338. Privilegia hac paragrapho indicata spectant ad Missas :

a) in triduo vel octiduo quod in honorem alicuius Sancti vel Beati, intra annum a canonizatione vel beatificatione, celebratur ;

b) in quibusdam celebrationibus extraordinariis, per triduum vel octiduum perductis, occasione v. gr. saecularis recurrentiae. Excluduntur tamen celebrationes extraordinariae in honorem Beatorum.

339. Ad celebrationes peragendas, de quibus numero praecedenti, requiritur peculiare indultum Sanctae Sedis.

340. Singulis diebus harum celebrationum permittitur :

a) *unica Missa in cantu* de mysterio Domini, B. Maria Virg., Sancto vel Beato in cuius honorem celebrationes peraguntur, tamquam votiva I classis ;

b) *omnes Missae lectae*, ut supra, tamquam votivae II classis.

C) De Missis votivis II classis

I - De Missis votivis II classis in genere

341. Nomine Missae votivae II classis intellegitur Missa votiva quae celebrari permittitur omnibus diebus liturgicis II, III et IV classis.

Missa tamen pro Sponsis et Missa pro gratiarum actione in 25° vel 50° anniversario a celebratione matrimonii prohibentur omnibus diebus dominicis.

342. Missae votivae II classis, a rubricis generalibus praevisae, sunt :

a) Missa in solempni benedictione ecclesiae vel oratorii, et in consecratione altaris (nn. 345) ;

b) Missa Rogationum in Litaniis tam maioribus quam minoribus (nn. 346-347) ;

c) Missae votivae occasione orationis Quadraginta Horarum aut alterius expositionis Ss̃ni Sacramenti (nn. 348-355) ;

- d) Missae de solemnitate externa festorum (nn. 356-361);
- e) Missa in die coronationis Summi Pontificis et in anniversariis Papae et Episcopi dioecesani (nn. 362-365);
- f) Missa pro re gravi et publica simul causa (nn. 366-368);
- g) Missa « Pro Fidei propagatione » (n. 369);
- h) Missae in quibusdam occasionibus peculiaribus (nn. 370-372);
- i) Missa votivae in sanctuariis (nn. 373-377);
- l) Missa votiva pro Sponsis et Missa pro gratiarum actione in 25° et 50° anniversario a celebratione matrimonii (nn. 378-382).

343. Privilegia Missarum votivarum II classis sunt:

- a) dicuntur cum *Gloria*, nisi adhibeatur color violaceus paramentorum; sed sine *Credo*, nisi ratione dominicae aut octavae occurrentis dicendum sit;
- b) admittunt unam tantum commemorationem, et excludunt collectam ab Ordinario loci imperatam;
- c) oratio Missae votivae impeditae additur, sub unica conclusione, orationi Missae diei, modo ne occurrat dies sub nn. 1, 2, 3 et 8 in tabella praecedentiae recensitus, salvo praescripto n. 380;
- d) si in cantu celebrantur, adhibetur tonus sollemnis.

344. Missae votivae II classis reguntur normis generalibus n. 343 memoratis; quae autem sunt cuique Missae propria, infra indicantur.

II - De Missa votiva in solempni benedictione ecclesiae vel oratorii,
et in consecratione altaris

345. In solempni benedictione ecclesiae vel oratorii, et in consecratione altaris, expleto ritu, dicitur, tamquam votiva II classis, Missa de Mysterio vel Sancto in cuius honorem ecclesia vel oratorium est benedictum, vel altare est consecratum.

III - De Missa Rogationum in Litanis tam maioribus quam minoribus

346. In Litanis tam maioribus quam minoribus (nn. 80-90), in ecclesiis in quibus fit processio vel, de mandato Ordinarii loci, peculiares celebrantur supplicationes (n. 83), dicitur, tamquam votiva II classis, Missa de Rogationibus (cfr. n. 86).

347. Missa Rogationum, vel Missa diei quae locum tenet Missae votivae impeditae, habetur tamquam pars totius actionis liturgicae; et

dicitur regulariter expleta processione, vel expletis aliis peculiaribus supplicationibus.

IV - De Missis votivis occasione orationis Quadraginta Horarum
aut alterius expositionis Ss̃mi Sacramenti

348. Ad exponendum et reponendum Ss̃mum Sacramentum pro oratione Quadraginta Horarum, sive continua sive interrupta, in ipso altari expositionis celebratur, *in cantu*, tamquam votiva II classis, Missa de Ss̃mo Eucharistiae Sacramento.

349. Die medio expositionis, in altari ubi Ss̃mum Sacramentum non est expositum, celebrari potest *in cantu*, tamquam votiva II classis, aut Missa de Ss̃mo Eucharistiae Sacramento, aut alia Missa votiva peculiaribus necessitatibus loci accommodata.

350. Diebus quibus Missae votivae IV classis a rubricis permittuntur, convenit ut Missae quae celebrantur in ecclesia in qua habetur oratio Quadraginta Horarum, sint de Ss̃mo Eucharistiae Sacramento.

351. In Commemoratione omnium Fidelium defunctorum :

a) expositio Ss̃mi Sacramenti sequatur, repositio vero praecedat Missam in cantu, vel principalem ;

b) tempore expositionis, Missae de Officio diei dicuntur cum parentis violaceis, et extra altare expositionis.

352. Die 2 februarii, feria IV cinerum et in dominica II Passionis seu in palmis, si fit benedictio candelarum, aut respective cinerum vel palmarum, Ss̃mum Sacramentum, pro adoratione Quadraginta Horarum expositum, tempore benedictionis et processione vel impositionis cinerum, aut transfertur ad aliud altare in quo adoratio continuari possit absque detrimento pietatis fidelium, aut deponitur, et adoratio resumitur, expleta benedictione et processione vel cinerum impositione cum Missa. Quod convenienter servatur etiam in Commemoratione omnium Fidelium defunctorum, pro Missa principali diei et sequenti absolutione ad tumulum.

353. Ad exponendum Ss̃mum Sacramentum pro publica adoratione, quae per unum diem protrahitur, dici potest, tamquam votiva II classis, Missa de Ss̃mo Eucharistiae Sacramento.

354. Ad exponendum vero Ss̃mum Sacramentum pro publica adoratione, quae per aliquas tantum horas protrahitur, dicitur Missa de die, sine commemoratione Ss̃mi Sacramenti.

Diebus tamen, quibus permittuntur Missae votivae IV classis, convenientius dicitur Missa de Ss^mo Eucharistiae Sacramento.

355. In Missis quae durante adoratione, ex indulto, ad altare expositionis celebrantur, additur, sub unica conclusione, oratio de Ss^mo Eucharistiae Sacramento, modo ne occurrat dominica, nec Officium, Missa aut commemoratio fiat de Christo Domino.

V - De Missis votivis in solemnitate externa festorum

356. Nomine solemnitatis externae alicuius festi intellegitur celebratio ipsius festi absque Officio, in bonum fidelium, vel die quo festum impeditur, vel in dominica quando ipsum festum occurrit infra hebdomadam, vel alio statuto die.

357. Solemnitas externa alicui festo aut ipso iure competit, aut peculiari indulto conceditur.

358. Solemnitas externa ipso iure competit dumtaxat:

- a) festo Ss^mi Cordis Iesu, in dominica III post Pentecosten;
- b) festo B. Mariae Virg. a Rosario, in dominica I mensis octobris;
- c) festis I aut II classis, quae cum quadam peculiari actione liturgica sunt connexa, si eadem actio liturgica, approbante Sancta Sede, in dominicam transfertur, pro ea tantum Missa, quae coniunctim cum praedicta actione liturgica celebratur;
- d) festo Patroni principalis, rite constituti;
- e) anniversario Dedicationis propriae ecclesiae;
- f) festo Tituli propriae ecclesiae;
- g) festo Tituli Ordinis seu Congregationis;
- h) festo Sancti Fundatoris Ordinis seu Congregationis;
- i) festis I et II classis, quae cum peculiari populi concursu celebrantur: cuius rei iudex est loci Ordinarius.

359. Solemnitas externa, si ipso iure competit, nec supra, n. 358, pro quibusdam solemnitatibus externis aliter statuatur, fieri potest aut ipso die quo festum impeditur, aut in dominica immediate praecedenti vel immediate sequenti Officium festi impediti, iuxta rubricas.

Si vero peculiari indulto conceditur, solemnitas externa diei definito assignatur.

360. De festo cuius fit solemnitas externa, celebrari potest una Missa in cantu et altera lecta, vel duae Missae lectae, tamquam votivae II classis, excepto casu de quo n. 358 c.

361. Solemnitates externae per peculiare indultum quibusdam dioecibus, ecclesiis vel familiis religiosis iam antea concessae, in vigore manent, ea tamen restrictione quod diebus liturgicis I classis prohibeantur, et numquam plures quam duae Missae de eadem solemnitate celebrari possint.

VI - De Missa votiva in die coronationis Summi Pontificis
et in anniversariis Papae et Episcopi dioecisani

362. *In die coronationis Summi Pontificis;*

in anniversario coronationis Summi Pontificis;

in anniversario aut electionis aut consecrationis aut translationis Episcopi dioecisani (semel scilicet, die ab ipso Episcopo eligendo), pro Missa conventuali, in ecclesiis cathedralibus et collegiatis, dicitur Missa votiva propria, ad modum Missae votivae II classis.

363. Si autem haec Missa votiva impeditur, haec servantur :

a) si anniversarium coronationis Summi Pontificis *perpetuo* impeditur pro universa Ecclesia ; aut si anniversarium Episcopi *perpetuo* impeditur pro universa dioecesi, fixe reponitur in proximiorum diem similiter non impeditum. Pariter reponitur anniversarium Episcopi dioecisani, si eodem die occurrat dies coronationis Summi Pontificis vel eiusdem anniversarium ;

b) si *accidentaliter* tantum impediuntur a die sub nn. 1, 2, 3, et 8 in tabella praecedentiae recensito, transferuntur in proximum diem qui non sit I classis.

364. Iisdem diebus, supra n. 362, recensitis, in omnibus ecclesiis et in omnibus Missis, praeter quam defunctorum, additur oratio pro Papa aut pro Episcopo, prout infra, n. 449, indicatur. Attamen haec oratio transfertur, quoties transfertur Missa votiva in ecclesiis cathedralibus et collegiatis.

365. Una Missa « In anniversario coronationis Papae » permittitur, de consensu Ordinarii loci, tamquam votiva II classis, in singulis ecclesiis, die quo peculiares aguntur celebrationes in honorem Summi Pontificis.

VII - De Missa votiva pro re gravi et publica simul causa

366. Nomine Missae votivae pro re gravi et publica simul causa intellegitur Missa quae, de mandato vel consensu Ordinarii loci, cum populi concursu celebratur, pro aliqua gravi necessitate vel utili-

tate spirituali vel temporali, quae communitatem vel notabilem ipsius partem afficit.

367. Missa votiva pro re gravi est unica in qualibet ecclesia; et sumitur Missa quae necessitati convenit, aut, ea deficiente « Missa pro quacumque necessitate », iuxta ea quae supra, n. 316, indicantur.

368. Cum occurrit gravis necessitas aut publica calamitas, tempus autem Ordinarium loci adeundi non suppetit, parochus Missam votivam, ut supra, n. 366, in sua paroecia statuere potest.

VIII – De Missa « Pro Fidei propagatione »

369. Una Missa « Pro Fidei propagatione » celebrari permittitur, tamquam votiva II classis, in singulis ecclesiis, die quo peculiare habentur celebrationes pro Missionibus, et occasione Congressus missionalis.

IX – De Missis votivis in quibusdam occasionibus peculiaribus

370. Missae de quibus agitur hac paragrapho, peculiare respiciunt celebrationes, coetibus quibusdam particularibus aut parti tantum fidelium proprias.

Peculiares autem huiusmodi celebrationes sunt:

a) *pro paroeciis*: initium et finis sacrae Missionis ad populum; iubilaea maiora paroeciae et parochi vel alterius sacerdotis in paroecia degentis; solemnes celebrationes extraordinariae, et similia;

b) *pro scholis, collegiis, seminariis et aliis institutis huius generis*: initium et finis anni scholaris; iubilaea extraordinaria, ut sunt quinquagesimum vel centesimum anniversarium ab eorum institutione;

c) *pro domibus religiosis*: solemnia vestitionis aut professionis; initium et finis Capituli generalis, provincialis; iubilaea maiora Religionis, provinciae, domus; vigesimum quintum vel quinquagesimum anniversarium a professione vel ordinatione sacerdotali sodalium;

d) *pro diversis coetibus*, uti sunt confraternitates, societates piaae, uniones professionali et similia: conventus generales annui; conventus extraordinarii plurium coetuum eiusdem generis: iubilaea maiora et similia;

e) *pro domibus exercitiorum*: initium et finis cursus exercitiorum vel conventus extraordinarii;

f) *pro nosocomiis, castris, carceribus et institutis similibus*: cele-

brationes extraordinariae religiosae, et aliae festivitates modo vel tempore extraordinario celebrandae.

371. Huiusmodi Missa, unica pro singulis occasionibus, est votiva II classis, et celebratur aut de mandato aut de consensu respectivi Ordinarii.

372. Missa, his occasionibus celebranda, seligatur conveniens, iuxta occasionum diversitatem, ex. gr. de Spiritu Sancto, pro gratiarum actione, de aliquo mysterio Domini, de B. Maria Virg., aut Sancto, aut inter Missas votivas ad diversa.

X - De Missis votivis in sanctuariis

373. Sanctuarii nomine venit ecclesia seu aedes sacra divino cultui publice exercendo dicata, quae ob peculiarem pietatis causam (ex. gr. ob imaginem sacram ibi veneratam, ob reliquiam ibi conditam, ob miraculum quod Deus ibi operatus sit, ob peculiarem indulgentiam ibi lucranda) a fidelibus constituitur meta peregrinationum ad gratias impetrandas vel vota solvenda.

374. Missae votivae, ex indulto Sanctae Sedis, sanctuariis vel aliis piis locis concessae vel concedendae, sunt Missae votivae II classis.

375. Ad omnia altaria sanctuarii, Missa votiva celebrari potest singulis diebus quibus Missae votivae II classis permittuntur, sed solummodo a sacerdotibus peregrinis, aut quoties Missa dicitur in favorem peregrinantium.

376. Similiter, in piis locis, Missa votiva celebrari potest, ut votiva II classis, a sacerdotibus ipsum pium locum visitantibus.

377. Praeter casus nn. 375 et 376 recensitos, Missa votiva celebrari potest tantum ut votiva IV classis.

XI - De Missa votiva « Pro Sponsis » et de Missa pro gratiarum actione in 25° et 50° anniversario a celebratione matrimonii

378. Missa votiva « Pro Sponsis », vel saltem eius oratio in Missa diei impredientis, permittitur quoties nuptiae celebrantur, sive extra tempus clausum, sive etiam tempore clauso, si loci Ordinarius, ex iuxta causa, solemnem nuptiarum benedictionem permiserit.

379. Praeter dies quibus Missae votivae II classis prohibentur, Missa « Pro Sponsis » prohibetur etiam dominicis diebus et quoties, iuxta n. 381 c, benedictio nuptialis dari nequit.

380. Quoties Missa « Pro Sponsis », non autem benedictio nuptialis, prohibetur, dicitur Missa de Officio diei, cuius orationi additur, sub unica conclusione, oratio Missae votivae impeditae iis etiam diebus quibus, iuxta n. 343 c, commemoratio Missae votivae II classis impeditae prohibetur; et in ea datur benedictio nuptialis more solito.

Cum vero tam Missa « Pro Sponsis » quam benedictio nuptialis prohibentur, Missa una cum benedictione transferri potest in opportuniorem diem non impeditum, post celebratum matrimonium.

381. Quoad Missam « Pro Sponsis » et benedictionem nuptialem, haec insuper servantur :

a) benedictio nuptialis a Missa inseparabilis est. Proinde extra Missam dari nequit, nisi ex Apostolico Indulto; quo in casu, impertienda est iuxta formulam, quae invenitur in Rituali romano, tit. VIII, cap. III;

b) benedictio nuptialis infra Missam dari debet a sacerdote qui Missam celebrat, etiamsi alius sacerdos matrimonio adstiterit;

c) benedictio nuptialis omittitur, si sponsi non sunt praesentes; et si uterque vel alteruter benedictionem iam acceperit, servata nihilominus, sicubi vigeat, consuetudine benedictionem impertiendi, si hanc vir tantum obtinuerit;

d) in Commemoratione omnium Fidelium defunctorum et in Triduo sacro, prohibetur et Missa votiva et eius commemoratio in Missa diei, et benedictio nuptialis infra Missam.

382. Pro gratiarum actione in 25° vel 50° anniversario a celebratione matrimonii, dici potest, ut votiva II classis, aut Missa de Ssma Trinitate aut de B. Maria Virg., addita oratione pro gratiarum actione sub unica conclusione cum prima.

Missa finita, super coniuges dicuntur preces quae inveniuntur in Rituali romano, tit. VIII, cap. VII.

XII – De aliis quibusdam Missis votivis II classis

383. Praeter Missas votivas II classis, numeris praecedentibus recensitas, revocare oportet Missas votivas lectas, quae permittuntur, tamquam votivae II classis, in celebrationibus Congressus eucharistici (n. 336), et in quibusdam celebrationibus extraordinariis (n. 340 b).

D) *De Missis votivis III classis*

384. Nomine Missae votivae III classis intellegitur Missa votiva quae celebrari potest diebus liturgicis III et IV classis.

385. Missae votivae III classis, a rubricis generalibus praevisae, sunt :

a) una Missa de D. N. Iesu Christo, summo atque aeterno Sacerdote, prima feria V vel primo sabbato cuiusque mensis, in ecclesiis et oratoriis in quibus peculiaria pietatis exercitia pro cleri sanctificatione, eo die, peraguntur ;

b) duae Missae de Ss^mo Corde Iesu, prima feria sexta cuiusque mensis, in ecclesiis et oratoriis in quibus peculiaria pietatis exercitia in honorem eiusdem Ss^mi Cordis, eo die, peraguntur ;

c) una Missa de Immaculato Corde B. Mariae Virginis, primo sabbato cuiusque mensis, in ecclesiis et oratoriis, in quibus peculiaria pietatis exercitia in honorem eiusdem Immaculati Cordis B. Mariae Virginis, eo die, peraguntur.

His addi debet Missa de Ss^mo Eucharistiae Sacramento, quae singulis sacerdotibus permittitur, diebus Congressus eucharistici (n. 337).

386. Ratio ordinandi Missas votivas III classis haec est :

a) dicuntur cum *Gloria* ; sed semper sine *Credo* ;

b) admittunt duas commemorationes, aut unam commemorationem et collectam ab Ordinario loci imperatam ;

c) si in cantu celebrantur, adhibetur tonus sollemnis ;

d) quoties prohibentur, non commemorantur in Missa diei.

E) *De Missis votivis IV classis.*

387. Missa votiva IV classis est Missa votiva quae celebrari potest tantum diebus liturgicis IV classis.

388. Pro Missa votiva IV classis sumi potest quaelibet Missa, quae a rubricis tamquam votiva permittitur. Requiritur tamen iusta causa, scilicet sacerdotis celebrantis vel fidelium necessitas, utilitas aut devotio.

389. In ordinanda Missa votiva IV classis, haec servantur :

a) non dicitur *Gloria*, nisi in Missis de Angelis, quocumque die, et in Missis de B. Maria Virg., in sabbato ;

b) praeter orationem Missae, dici possunt duae aliae orationes, inter

quas adnumerandae sunt sive commemorationes de Officio diei aut in Officio diei occurrentes, sive collecta ab Ordinario loci imperata, sive oratio votiva;

- c) *Credo* semper omittitur;
- d) si in cantu celebrantur, adhibetur tonus ferialis.

CAPUT VII

DE MISSIS DEFUNCTORUM

A) *De Missis defunctorum in genere*

390. Missae pro defunctis, quae celebrantur in Commemoratione omnium Fidelium defunctorum, sunt iuxta ordinem Officii; omnes aliae Missae pro defunctis sunt extra ordinem Officii.

391. In Missis defunctorum nulla fit commemoratio de Officio diei currentis.

392. Missae defunctorum sunt I, II, III aut IV classis; de singulis agitur numeris sequentibus.

393. Quaevis Missa defunctorum, etiam exsequialis, prohibetur:

a) in ecclesiis et oratoriis ubi, quavis ratione, habeatur expositio Ss̃mi Sacramenti, toto expositionis tempore. Excipiuntur Missae in die Commemorationis omnium Fidelium defunctorum (n. 352);

b) in ecclesiis unam tantum Missam habentibus, quoties urgeat onus Missae conventualis, cui per alium sacerdotem satisfieri nequeat; nisi ipsa Missa conventualis dici debeat aut possit pro defunctis;

c) in ecclesiis unam tantum Missam habentibus, die 2 februarii, et feria IV cinerum, si respective fit benedictio candelarum aut cinerum; et in Litaniis maioribus et minoribus, si dicenda sit Missa de Rogationibus.

394. Prima Missa ex iis quae habentur in Commemoratione omnium Fidelium defunctorum, adhibitis orationibus propriis in Missali inter orationes diversas pro defunctis assignatis, sumitur:

a) pro defunctis Summo Pontifice, Cardinalibus, Episcopis, et Sacerdotibus, in omnibus Missis I, II et III classis;

b) in anniversariis omnium defunctorum alicuius Ordinis vel Congregationis clericalis.

395. Missa quae inscribitur « In die obitus seu depositionis defuncti » dicitur pro defunctis non sacerdotibus :

- a) in Missa exsequiali;
- b) in Missis pro die obitus;
- c) in Missis post acceptum mortis nuntium;
- d) in ultima defuncti sepultura;
- e) in die III, VII et XXX, adhibitis tamen orationibus propriis.

396. Missa quae inscribitur « In anniversario defunctorum » sumitur in anniversariis defunctorum qui non sunt sacerdotes.

397. Missa « quotidiana » sumitur pro omnibus defunctis cuiusque ordinis vel gradus, extra dies supra recensitos.

398. Quoad orationes in Missis defunctorum, haec servantur :

a) omnes Missae defunctorum, sive in cantu sive lectae, per se dicuntur cum unica oratione, nisi oratio imperata pro defunctis, iuxta n. 458, addi debeat, vel oratio votiva pro defunctis, iuxta n. 464, addi possit;

b) in Missis defunctorum IV classis, si pro certis defunctis applicentur, dicitur oratio conveniens, ut in Missali inter orationes diversas pro defunctis; si applicentur pro defunctis in genere, vel designatio ignoretur, dicitur oratio *Fidelium*;

c) in Missis defunctorum prohibetur quaevis oratio, quae non est pro defunctis.

399. Sequentia *Dies irae* :

a) dici debet tantum in Missis defunctorum I classis. Attamen in Commemoratione omnium Fidelium defunctorum, cum quis tres Missas sine intermissione celebrat, sequentiam dicere debet tantum in Missa principali, secus in prima Missa; in aliis Missis, nisi sint in cantu, eam omittere potest;

b) omitti potest in Missis defunctorum II, III et IV classis.

400. Quaelibet Missa defunctorum potest esse aut in cantu aut lecta.

401. Absolutio super cadaver aut super tumulum :

- a) fieri debet post Missam exsequialem;
- b) fieri potest post ceteras Missas defunctorum;
- c) fieri potest, ex rationabili causa, etiam post Missas quae non sunt defunctorum.

*B) De Missis defunctorum I classis**I – De Missis defunctorum I classis in genere*

402. Missae defunctorum I classis sunt :

- a) Missae in die Commemorationis omnium Fidelium defunctorum ;
- b) Missa exsequialis.

II – De Missis in die Commemorationis omnium Fidelium defunctorum

403. In die Commemorationis omnium Fidelium defunctorum, quilibet sacerdos tres Missas celebrare potest, ut in Missali hoc die.

404. In dicendis Missis huius diei, haec servantur :

- a) qui unam dumtaxat Missam celebrat, primam adhibet ; qui vero duas, primam et secundam ;
- b) qui Missam in cantu vel conventualem celebrat, primam adhibet, facta ei potestate anticipandae secundae et tertiae ;
- c) qui plures Missas in cantu celebrat, in diversis ecclesiis, semper primam adhibere debet ;
- d) si vero plures Missae, in eadem ecclesia, in cantu celebrantur, primum adhibeatur prima, deinde secunda et denique tertia.

III – De Missa exsequiali

405. Nomine Missae exsequialis intellegitur unica Missa pro defunctis, quae directe connectitur cum exsequiis alicuius defuncti.

Haec Missa, per se, celebranda est praesente cadavere ; celebrari vero potest etiam, rationabilem ob causam, absente vel iam sepulto.

406. Missa exsequialis prohibetur :

- a) diebus sub nn. 1, 2, 3, 4, 5 et 6 in tabella praecedentiae recensitis ;
- b) diebus festis de praecepto, inter festa sub n. 11 in tabella praecedentiae comprehensis ;
- c) in anniversario Dedicationis et in festo Tituli ecclesiae, in qua funus peragitur ;
- d) in festo Patroni principalis oppidi vel civitatis ;
- e) in festo Tituli et Sancti Fundatoris Ordinis seu Congregationis, ad quam pertinet ecclesia in qua funus peragitur.

407. Si Officium alicuius festi, de quo n. 406, iuxta rubricas, in alium diem accidentaliter transferendum sit, Missa exsequialis prohibetur die

395. Missa quae inscribitur « In die obitus seu depositionis defuncti » dicitur pro defunctis non sacerdotibus :

- a) in Missa exsequiali ;
- b) in Missis pro die obitus ;
- c) in Missis post acceptum mortis nuntium ;
- d) in ultima defuncti sepultura ;
- e) in die III, VII et XXX, adhibitis tamen orationibus propriis.

396. Missa quae inscribitur « In anniversario defunctorum » sumitur in anniversariis defunctorum qui non sunt sacerdotes.

397. Missa « quotidiana » sumitur pro omnibus defunctis cuiusque ordinis vel gradus, extra dies supra recensitos.

398. Quoad orationes in Missis defunctorum, haec servantur :

a) omnes Missae defunctorum, sive in cantu sive lectae, per se dicuntur cum unica oratione, nisi oratio imperata pro defunctis, iuxta n. 458, addi debeat, vel oratio votiva pro defunctis, iuxta n. 464, addi possit ;

b) in Missis defunctorum IV classis, si pro certis defunctis applicentur, dicitur oratio conveniens, ut in Missali inter orationes diversas pro defunctis ; si applicentur pro defunctis in genere, vel designatio ignoretur, dicitur oratio *Fidelium* ;

c) in Missis defunctorum prohibetur quaevis oratio, quae non est pro defunctis.

399. Sequentia *Dies irae* :

a) dici debet tantum in Missis defunctorum I classis. Attamen in Commemoratione omnium Fidelium defunctorum, cum quis tres Missas sine intermissione celebrat, sequentiam dicere debet tantum in Missa principali, secus in prima Missa ; in aliis Missis, nisi sint in cantu, eam omittere potest ;

b) omitti potest in Missis defunctorum II, III et IV classis.

400. Quaelibet Missa defunctorum potest esse aut in cantu aut lecta.

401. Absolutio super cadaver aut super tumulum :

- a) fieri debet post Missam exsequialem ;
- b) fieri potest post ceteras Missas defunctorum ;
- c) fieri potest, ex rationabili causa, etiam post Missas quae non sunt defunctorum.

B) De Missis defunctorum I classis

I – De Missis defunctorum I classis in genere

402. Missae defunctorum I classis sunt :

- a) Missae in die Commemorationis omnium Fidelium defunctorum ;
- b) Missa exsequialis.

II – De Missis in die Commemorationis omnium Fidelium defunctorum

403. In die Commemorationis omnium Fidelium defunctorum, quilibet sacerdos tres Missas celebrare potest, ut in Missali hoc die.

404. In dicendis Missis huius diei, haec servantur :

- a) qui unam dumtaxat Missam celebrat, primam adhibet ; qui vero duas, primam et secundam ;
- b) qui Missam in cantu vel conventualem celebrat, primam adhibet, facta ei potestate anticipandae secundae et tertiae ;
- c) qui plures Missas in cantu celebrat, in diversis ecclesiis, semper primam adhibere debet ;
- d) si vero plures Missae, in eadem ecclesia, in cantu celebrantur, primum adhibeatur prima, deinde secunda et denique tertia.

III – De Missa exsequiali

405. Nomine Missae exsequialis intellegitur unica Missa pro defunctis, quae directe connectitur cum exsequiis alicuius defuncti.

Haec Missa, per se, celebranda est praesente cadavere ; celebrari vero potest etiam, rationabilem ob causam, absente vel iam sepulto.

406. Missa exsequialis prohibetur :

- a) diebus sub nn. 1, 2, 3, 4, 5 et 6 in tabella praecedentiae recensitis ;
- b) diebus festis de praecepto, inter festa sub n. 11 in tabella praecedentiae comprehensis ;
- c) in anniversario Dedicationis et in festo Tituli ecclesiae, in qua funus peragitur ;
- d) in festo Patroni principalis oppidi vel civitatis ;
- e) in festo Tituli et Sancti Fundatoris Ordinis seu Congregationis, ad quam pertinet ecclesia in qua funus peragitur.

407. Si Officium alicuius festi, de quo n. 406, iuxta rubricas, in alium diem accidentaliter transferendum sit, Missa exsequialis prohibetur die

quo festum impeditur ac permittitur die in quem transfertur Officium; si vero solemnitas externa alicuius festi fit in dominica, Missa exsequialis prohibetur die quo fit solemnitas externa, non autem die festo.

408. Quoties Missa exsequialis prohibetur, vel, ob rationabilem causam, in ipso actu funeris celebrari nequit, transferri potest in proximiorum diem similiter non impeditum.

409. In Commemoratione omnium Fidelium defunctorum pro Missa exsequiali sumitur prima Missa diei cum orationibus pro respectivo defuncto in Missa exsequiali dicendis. Si vero prima Missa celebratur pro Officio diei, pro Missa exsequiali sumitur secunda, aut denique tertia.

C) De Missis defunctorum II classis

I - De Missis defunctorum II classis in genere

410. Missae defunctorum II classis sunt:

- a) Missae pro die obitus;
- b) Missa post acceptum mortis nuntium;
- c) Missa in ultima defuncti sepultura.

411. Omnes Missae defunctorum II classis dicuntur ut in die obitus; permittuntur autem dummodo:

- a) pro ipso defuncto applicentur;
- b) non occurrat dies liturgicus I classis aut dominica quaevis.

Si Missa in die obitus dicitur ultra octiduum a die obitus seu sepulturae defuncti, in oratione et postcommunione omittitur adverbium *hodie*.

II - De Missis pro die obitus

412. Nomine « Missae pro die obitus » intelleguntur Missae quae pro aliquo defuncto celebrantur a die obitus usque ad diem sepulturae:

- a) sive in oratorio privato ipsius defuncti, dummodo cadaver sit physice praesens in domo;
- b) sive in ecclesia vel oratorio loci ubi defunctus obiit, sepelitur vel habuit domicilium;
- c) sive in ecclesia vel oratorio in quo celebratur Missa exsequialis, etsi a funere defuncti seiuncta.

III – De Missa post acceptum mortis nuntium

413. Nomine « Missae post acceptum mortis nuntium » intellegitur unica Missa quae pro aliquo defuncto dici potest in qualibet ecclesia vel oratorio, opportuniore die post acceptum mortis nuntium.

IV – De Missa in ultima defuncti sepultura

414. Nomine Missae in ultima defuncti sepultura intellegitur unica Missa, quae dici potest in ecclesia vel oratorio illius loci, ubi corpus defuncti iam humatum ad definitivam sepulturam defertur, eo ipso die eiusdem definitivae sepulturae.

D) De Missis defunctorum III classis

I – De Missis defunctorum III classis in genere

415. Missae defunctorum III classis sunt :

- a) Missa in die III, VII et XXX ab obitu vel sepultura defuncti;
- b) Missa « in anniversario »;
- c) Missae defunctorum in ecclesiis et sacellis coemeterii;
- d) Missae defunctorum intra octiduum Commemorationis omnium

Fidelium defunctorum.

416. Missae defunctorum III classis prohibentur diebus liturgicis I et II classis; et adhibetur formula quae infra pro singulis Missis indicatur, nisi iuxta n. 394 prima Missa ex iis quae habentur in Commemoratione omnium Fidelium defunctorum sumenda sit.

II – De Missa in die III, VII et XXX ab obitu vel sepultura

417. In die III, VII et XXX ab obitu vel sepultura defuncti computando, in qualibet ecclesia vel oratorio dici potest pro ipso defuncto *unica* Missa ut in die obitus, adhibitis orationibus propriis, quae in fine huius Missae inveniuntur.

Quoties haec Missa a rubricis impeditur, transferri potest in proximorem diem similiter non impeditum.

Huiusmodi Missae plures esse possunt diebus quibus Missae defunctorum IV classis permittuntur.

III - De Missa « in anniversario »

418. Anniversarium *strictè sumptum* intellegitur annuus recursus diei obitus aut sepulturae alicuius defuncti; *late sumptum* vero intellegitur aut anniversarium ex fundatione extra diem obitus vel sepulturae semel quolibet anno celebrandum, aut celebratio quae pro omnibus defunctis alicuius coetus, item semel quolibet anno, habetur, die aut ex fundatione vel consuetudine coetus statuto aut a coetu vel sacerdote celebrante statuendo.

419. His diebus, in qualibet ecclesia vel oratorio, permittitur *una* Missa quae dicenda est ut in anniversario; et quoties a rubricis prohibetur, transferri potest in proximiorum diem similiter non impeditum.

Huiusmodi Missae plures esse possunt diebus quibus Missae defunctorum IV classis permittuntur.

IV - De Missis in ecclesiis et sacellis coemeterii

420. Nomine ecclesiae vel sacelli coemeterii intellegitur :

a) ecclesia vel oratorium publicum principale coemeterii, in quo actu cadavera sepeliuntur, dummodo huiusmodi ecclesia vel oratorium annexum non habeat onus chorale aut curam animarum ;

b) sacellum alicuius particularis sepulcreti rite erecti intra fines coemeterii.

421. Missae quae his locis celebrantur, dummodo pro defunctis applicentur, dici possunt de requie, adhibita « Missa quotidiana » cum oratione convenienti.

V- De Missis defunctorum intra octiduum Commemorationis omnium Fidelium defunctorum

422. Intra octiduum a die Commemorationis omnium Fidelium defunctorum inclusive computandum, omnes Missae, quae applicantur pro omnibus vel quibusdam defunctis, dici possunt de requie, adhibita Missa « quotidiana » cum oratione convenienti.

E) *De Missis defunctorum IV classis, seu « quotidianis »*

423. Missae defunctorum IV classis sunt aliae Missae defunctorum « quotidianae », quae celebrari possunt, loco Missae Officio diei respondentis, in feriis IV classis tantum, extra tempus natalicium.

Maxime convenit ut hae Missae defunctorum IV classis tunc tantum dicantur cum revera pro defunctis, aut in genere aut certo designatis, applicantur.

CAPUT VIII

DE DIVERSIS MISSAE PARTIBUS

A) *De psalmo Iudica me, Deus, confessione et altaris incensatione*

424. Psalmus *Iudica me, Deus* cum sua antiphona, et confessio cum absolutione dicuntur, ante gradus altaris, in qualibet Missa sive in cantu sive lecta; omittuntur autem una cum sequentibus versibus et orationibus *Aufer a nobis* et *Oramus te, Domine*, in:

a) Missa festi Purificationis B. Mariae Virg., quae sequitur benedictionem et processionem candelarum;

b) Missa feriae IV cinerum, quae dicitur post benedictionem et impositionem cinerum;

c) Missa dominicae II Passionis seu in palmis, quae sequitur benedictionem et processionem ramorum;

d) Missa Vigiliae paschalis;

e) Missa Rogationum, quae sequitur processionem Litaniarum tam maiorum quam minorum;

f) certis Missis, quae sequuntur quasdam consecrationes, ex rubricis Pontificalis romani.

425. Psalmus *Iudica me, Deus* omittitur:

a) in Missis de Tempore, a dominica I Passionis usque ad feriam V in Cena Domini;

b) in Missis defunctorum.

426. Incensationes quae in Missa solemni fieri debent, fieri possunt etiam in omnibus Missis cantatis.

B) *De antiphona ad Introitum, et Kyrie, eleison*

427. Ad Introitum dicitur antiphona cum versu psalmi et *Gloria Patri*; atque, his expletis, repetitur antiphona.

Deest vero antiphona ad Introitum cum psalmo et *Gloria Patri* in Missa Vigiliae paschalis.

428. *Gloria Patri* ad Introitum omittitur in Missis de Tempore, a dominica I Passionis usque ad feriam V in Cena Domini, et in Missis defunctorum.

429. Tempore paschali antiphonae ad Introitum duplex additur *Alleluia*, nisi iam habeatur. E contra, in qualibet antiphona ad Introitum, *Alleluia* omittitur quoties Missa dicitur extra tempus paschale, nisi in quibusdam Missis aliter indicetur.

430. *Kyrie, eleison* dicitur novies post repetitam antiphonam ad Introitum, id est ter *Kyrie, eleison*, ter *Christe, eleison*, et ter *Kyrie, eleison*.

C) De hymno Gloria in excelsis

431. Hymnus *Gloria in excelsis* dicitur :

a) in Missis quae respondent Officio diei, quotiescumque ad Matutinum dictus est hymnus *Te Deum* ;

b) in Missis festivis de quibus n. 302 ;

c) in Missis feriae V in Cena Domini, et in Missa Vigiliae paschalis ;

d) in Missis votivis I, II et III classis, nisi adhibeatur color violaceus paramentorum ;

e) in Missis votivis IV classis de Angelis, quocumque die, et de B. Maria Virg. quae in sabbato celebrantur.

432. Hymnus *Gloria in excelsis* omittitur :

a) in Missis quae respondent Officio diei, quando ad Matutinum omittitur hymnus *Te Deum* ;

b) in omnibus Missis in quibus adhibetur color violaceus paramentorum ;

c) in Missis votivis IV classis, iis exceptis de quibus n. 431 e ;

d) in Missis defunctorum.

D) De orationibus

I - De orationibus in genere

433. Nomine orationum, in Missa, intellegi debent :

a) oratio Missae quae celebratur ;

b) orationes Officii commemorati et alicuius commemorationis occurrentis ;

- c) aliae orationes a rubricis praescriptae (nn. 447-453);
- d) oratio ab Ordinario loci imperata (nn. 454-460);
- e) oratio votiva, quae certis diebus liturgicis dici potest ad libitum sacerdotis celebrantis (nn. 461-465).

434. Numero orationum pro singulis diebus liturgicis statuto complectuntur tam oratio Missae et commemorationes quam aliae orationes sive a rubricis praescriptae sive ab Ordinario imperatae sive votivae. Proinde, post orationem Missae:

a) in diebus liturgicis I classis, in Missis votivis I classis, et in Missis in cantu non conventualibus, nulla alia admittitur oratio, praeter orationem sub unica conclusione dicendam et unam commemorationem privilegiatam, salvo praescripto n. 333;

b) in dominicis II classis, nulla alia admittitur oratio, praeter commemorationem festi II classis, quae tamen omittitur si commemoratio privilegiata facienda sit;

c) in aliis diebus liturgicis II classis et in Missis votivis II classis una tantum alia admittitur oratio, scilicet aut una privilegiata aut una ordinaria;

d) in diebus liturgicis III et IV classis et in Missis votivis III et IV classis duae tantum admittuntur orationes.

435. Quaelibet oratio, quae numerum pro singulis diebus liturgicis statutum superet, omittitur; profecto numerum ternarium orationum nullo praetextu excedere licet.

436. Oratio propria Missae semper dicitur sub sua conclusione, nisi ipsi alia oratio, sub eadem conclusione, iugenda sit, ut infra nn. 444-445 dicetur.

437. Sub altera conclusione semper dicuntur:

- a) commemorationes faciendae;
- b) oratio ab Ordinario loci imperata;
- c) oratio votiva.

438. Si duae orationes in prima aut in altera parte sint iisdem fere verbis compositae, oratio posterior:

- a) si est de Tempore, mutatur in aliam de sequenti dominica vel feria;
- b) si agitur de Sancto, mutatur in aliam de eodem vel simili Comuni;
- c) si agitur de oratione imperata, omittitur.

439. In orationibus Officii translati vel repositi non sunt mutanda verba *hanc* vel *hodiernam* vel *praesentem diem*, aut similia.

440. Quoties in Missali dicenda occurrunt verba *Flectamus genua*, *Levate*, in Missa solemni a diacono, in ceteris Missis a celebrante proferenda sunt; et post *Flectamus genua*, omnes, una cum celebrante, flexis genibus, per aliquod temporis spatium in silentio orant; dicto *Levate*, omnes surgunt, et celebrans dicit orationem.

441. Ad qualitatem et numerum orationum in Missis defunctorum quod attinet, servantur ea quae n. 398 tradita sunt.

II - De orationibus in Missis cum pluribus lectionibus

442. In Missis cum pluribus lectionibus (nn. 467-468) commemorationes et aliae orationes ponuntur post orationem quae praecedit ultimam lectionem seu epistolam; et haec tantum oratio computatur ad numerum orationum definiendum.

443. Ad commemorandam feriam cuius Missa plures habet lectiones, sumitur prima oratio, scilicet ea quae dicta est in Laudibus.

III - De orationibus sub unica conclusione cum oratione Missae dicendis

444. Orationi Missae additur, sub unica conclusione, altera oratio, solummodo si agitur:

- a) de oratione rituali (n. 447);
- b) de oratione Missae votivae I aut II classis impeditae (nn. 330 c, 343 c);
- c) de alia oratione a rubricis expresse indicata aut concessa uti dicenda sub unica conclusione cum oratione Missae (nn. 110, 350, 449, 451, 453).

445. Sub unica conclusione cum oratione Missae una tantum dici potest alia oratio.

Si vero plures orationes, iuxta rubricas, sub unica conclusione cum oratione Missae essent dicendae, una tantum retinetur, secundum ordinem supra, n. 444, descriptum; reliquae omittuntur.

446. Oratio dicenda sub unica conclusione cum oratione Missae una cum illa computatur; et dicenda est etiam in Missis in cantu.

IV - De orationibus ritualibus

447. Nomine « orationis ritualis » intellegitur oratio dicenda in Missa quae cum sequentibus benedictionibus vel consecrationibus connectitur :

- a) consecratione Episcopi,
- b) collatione sacrorum Ordinum,
- c) benedictione Abbatis,
- d) benedictione Abbatissae,
- e) benedictione et consecratione Virginum,
- f) benedictione coemeterii,
- g) reconciliatione ecclesiae,
- h) reconciliatione coemeterii.

Hae orationes, quae exstant inter Missas votivas ad diversa, semper addendae sunt, sub unica conclusione, orationi Missae.

448. In Missis in quibus additur oratio ritualis, excluduntur omnes aliae orationes, praeter commemorationes privilegiatas.

V - De orationibus in die coronationis Summi Pontificis
et in anniversariis Papae et Episcopi dioecesani

449. In die coronationis Summi Pontificis et in anniversario eiusdem, necnon in anniversario aut electionis aut consecrationis aut translationis Episcopi dioecesani (semel scilicet, die ab ipso Episcopo eligendo), in omnibus Missis, praeterquam defunctorum, additur, sub unica conclusione cum oratione Missae, oratio pro Papa aut pro Episcopo, modo ne occurrat dies liturgicus sub n. 1, 2, 3 et 8 in tabella praecedentiae recensitus (cfr. n. 363).

450. Quoties impeditur, oratio pro Papa aut pro Episcopo transfertur in proximorem diem similiter non impeditum, eodem modo ac transfertur Missa conventualis pro iisdem anniversariis, in ecclesiis cathedralibus et collegiatis (n. 364).

VI - De oratione pro seipso sacerdote in anniversario
propriae Ordinationis sacerdotalis

451. In anniversario propriae Ordinationis sacerdotalis, quilibet sacerdos orationi Missae, sub unica conclusione, orationem pro seipso addere potest, modo ne occurrat dies liturgicus sub nn. 1, 2, 3 et 8 in tabella praecedentiae recensitus.

452. Quoties impeditur, oratio pro seipso sacerdote transferri potest in proximiorum diem similiter non impeditum.

VII - De oratione « Pro Fidei propagatione »

453. Paenultima dominica mensis octobris, aut alia ab Ordinario loci statuta « pro Missionibus », in omnibus Missis, orationi Missae additur, sub unica conclusione, oratio pro Fidei propagatione, exceptis diebus sub n. 1, 2, 3 et 8 in tabella praecedentiae recensitis.

VIII - De oratione imperata

454. Nomine orationis imperatae intellegitur oratio, quam Ordinarius loci imperare potest, occurrente gravi et publica necessitate aut calamitate.

455. Tamquam imperata, ab Ordinario loci praescribi potest quaelibet oratio e Missis, quae tamquam votivae celebrari permittuntur, aut ex orationibus ad diversa, aut ex Missis et orationibus pro defunctis.

456. Maxime convenit ut Ordinarius loci orationem imperatam non modo stabili imponat, sed tantum ex causa revera gravi et per spatium quod tempus verae necessitatis non excedat.

457. Oratio imperata :

- a) una tantum esse potest;
- b) dici debet ab omnibus sacerdotibus Sacrum facientibus in ecclesiis et oratoriis, etiam exemptis, dioecesis;
- c) numquam dicitur sub unica conclusione cum oratione Missae, sed post commemorationes privilegiatas;
- d) prohibetur omnibus diebus liturgicis I et II classis, in Missis votivis I et II classis, in Missis in cantu et quoties commemorationes privilegiatae numerum pro singulis diebus liturgicis statutum compleverint.

458. Oratio imperata pro defunctis dicitur tantum in feriis IV classis, et in Missis votivis aut defunctorum lectis IV classis.

459. In publica calamitate aut necessitate, natura sua per longius tempus persistente (v. gr. bello, pestilentia et similibus), Ordinarius loci imponere quidem potest orationem imperatam convenientem *pro toto tempore* infausti eventus; sed haec oratio :

- a) dicitur tantummodo feriis secunda, quarta et sexta;
- b) prohibetur iisdem diebus et in Missis de quibus supra, n. 457 d.

460. Occurrente urgentiore, gravi et publica necessitate aut calamitate, nec tempus suppetat adeundi Ordinarium loci, parochus, intra fines suae paroeciae, etiam pro ecclesiis et oratoriis exemptis, statuere potest orationem convenientem dicendam per tres dies continuos. Haec oratio iisdem diebus et in iisdem Missis prohibetur ac oratio ab Ordinario loci imperata (n. 457 d); quae, si dicenda esset, omittitur.

IX – De oratione votiva

461. Quilibet sacerdos addere potest unam orationem ad libitum in omnibus Missis lectis non conventualibus diebus liturgicis IV classis.

462. Oratio votiva eligi potest aut ex Missis, quae tamquam votivae celebrari permittuntur, aut ex orationibus ad diversa, aut ex Missis et orationibus pro defunctis.

463. Haec oratio ponitur ultimo loco, post alias orationes, non autem excedere debet numerum ternarium orationum.

464. Oratio votiva pro defunctis addi potest in Missis lectis non conventualibus defunctorum IV classis.

465. In oratione *A cunctis*, nominari potest sive Titularis propriae ecclesiae, sive quilibet Patronus principalis, sive Fundator aut Titulus Ordinis seu Congregationis. Ceterum servantur rubricae quae, pro hac oratione, in Missali inveniuntur.

E) De lectionibus et aliis usque ad Evangelium

466. Post orationes dicitur Epistola; qua finita, respondetur *Deo gratias*.

467. Epistolae praemittitur una lectio:

- a) in feriis IV Quatuor Temporum;
- b) in feria IV hebdomadae IV Quadragesimae;
- c) in feria IV Hebdomadae sanctae.

In fine huius lectionis respondetur *Deo gratias*.

468. Quinque lectiones praemittuntur epistolae in sabbatis Quatuor Temporum; et in fine cuiusque lectionis, praeter quam post lectionem Danielis prophetae, respondetur *Deo gratias*.

In Missis conventualibus, et in Missis in quibus sacri Ordines con-

feruntur, semper dici debent omnes lectiones cum suis orationibus et versibus; in ceteris Missis, sive in cantu sive lectis, dici potest tantum prima oratio, quae respondet Officio, cum *Flectamus genua*, si dicendum est, et prima lectio cum suis versibus, deinde, dictis more solito *Dominus vobiscum*, *Et cum spiritu tuo* et *Oremus*, secunda oratio sine *Flectamus genua*, quam sequuntur aliae commemorationes forte occurrentes, et, omissis sequentibus lectionibus cum suis versibus et orationibus, statim subiungitur ultima lectio seu epistola cum sequenti tractu et, sabbato post Pentecosten, cum sequentia.

469. Post Epistolam, dicitur graduale, *Alleluia* cum suis versibus, aut tractus, prout in Missali suo loco indicatur.

470. Sequentia dicitur ante ultimum *Alleluia* vel post tractum. Omititur in Missis votivis. Ad sequentiam *Dies irae* quod attinet, servantur normae n. 399 traditae.

471. In principio Evangelii dicitur *Dominus vobiscum*, cui respondetur *Et cum spiritu tuo*; deinde: *Sequentia* (vel *Initium*) *sancti Evangelii secundum N.*, cui respondetur *Gloria tibi, Domine*; et in fine respondetur *Laus tibi, Christe*.

472. In Hebdomada sancta, ante lectionem historiae Passionis Domini non dicitur *Dominus vobiscum*, neque *Sequentia sancti Evangelii*, *Gloria tibi, Domine*, sed *Passio Domini nostri Iesu Christi secundum N.*, et in fine non respondetur *Laus tibi, Christe*.

473. In Missis in cantu, ea omnia, quae diaconus vel subdiaconus aut lector, vi proprii officii cantant vel legunt, a celebrante omittuntur.

474. Post Evangelium, praesertim in dominicis et diebus festis de praecepto, habeatur, iuxta opportunitatem, brevis homilia ad populum.

Homilia vero, si fiat ab alio sacerdote ac celebrante, non superimponatur Missae celebrationi impediendo fidelium participationem; proinde, hoc in casu, Missae celebratio suspendatur, et tantummodo expleta homilia resumatur.

F) De symbolo

475. Post Evangelium aut homiliam, dicitur symbolum:

a) in qualibet dominica, etsi eius Officium alicui festo locum cedat, vel Missa votiva II classis celebretur;

b) in festis I classis et in Missis votivis I classis;

c) in festis II classis Domini et B. Mariae Virg.;

d) per octavas Nativitatis Domini, Paschatis et Pentecostes, etiam in festis occurrentibus et in Missis votivis;

e) in festis nataliciis Apostolorum et Evangelistarum, necnon in festis Cathedrae S. Petri et S. Barnabae Ap.

476. Non dicitur symbolum :

a) in Missis sive Chrismatis sive in Cena Domini, feria V Hebdomadae sanctae, et in Missa Vigiliae paschalis;

b) in festis II classis, iis exceptis quae supra, n. 475 c et e, recensentur;

c) in Missis votivis II classis;

d) in Missis festivis et votivis III et IV classis;

e) ratione alicuius commemorationis in Missa occurrentis;

f) in Missis defunctorum.

G) De antiphona ad Offertorium et de orationibus secretis

477. Post symbolum vel, si non est dicendum, post Evangelium aut homiliam, dicitur *Dominus vobiscum* cui respondetur *Et cum spiritu tuo*, et *Oremus*; deinde antiphona ad Offertorium, quae deest tantum in Missa Vigiliae paschalis.

478. Tempore paschali, antiphonae ad Offertorium additur *Alleluia*, nisi iam habeatur. Retinetur vero *Alleluia*, quod aliquando invenitur in fine antiphonae ad Offertorium, extra tempus paschale, praeter quam a Septuagesima ad Pascha.

479. Oblatio hostiae et calicis, et quae sequuntur, fiunt ut in Ordine Missae.

480. Oratio « secreta » dicitur secreto, absque *Dominus vobiscum* et *Oremus*. Tot vero dicuntur orationes secretae, quot dictae sunt orationes in initio Missae. Dicuntur eodem ordine et concluduntur ac aliae orationes.

481. Conclusio ultimae orationis secretae dicitur secreto usque ad verba *Per omnia saecula saeculorum*, quae clara voce proferuntur.

H) De praefatione

482. Praefatio dicitur quae cuique Missae propria est; qua deficiente, dicitur praefatio de Tempore, secus communis.

483. Nulla commemoratio, in Missa occurrens, praefationem propriam inducit.

484. *Praefatio de Nativitate Domini* dicitur :

a) tamquam *propria* in Missis de Nativitate Domini et de eiusdem octava, necnon in festo Purificationis B. Mariae Virg.;

b) tamquam *de Tempore*, infra octavam Nativitatis Domini, etiam in Missis quae secus praefationem propriam haberent, exceptis iis Missis quae praefationem propriam de divinis mysteriis vel Personis habent; et a die 2 ad 5 ianuarii.

485. *Praefatio de Epiphania Domini* dicitur :

a) tamquam *propria* in Missis de festo Epiphaniae et de Commemoratione Baptismatis D. N. Iesu Christi;

b) tamquam *de Tempore* diebus a 7 ad 13 ianuarii.

486. *Praefatio de Quadragesima* dicitur :

a) tamquam *propria* in Missis de Tempore a feria IV cinerum usque ad sabbatum ante dominicam I Passionis;

b) tamquam *de Tempore* in ceteris Missis quae celebrantur eodem tempore, et praefatione propria carent.

487. *Praefatio de sancta Cruce* dicitur :

a) tamquam *propria* in Missis de Tempore a dominica I Passionis usque ad feriam V in Cena Domini; in Missis tam festivis quam votivis de sancta Cruce, de Passione Domini et instrumentis Passionis Domini, de pretiosissimo Sanguine D. N. Iesu Christi, de Ss^{mo} Redemptore;

b) tamquam *de Tempore* in omnibus Missis a dominica I Passionis usque ad feriam IV Hebdomadae sanctae, quae praefatione propria carent.

488. *Praefatio de Missa Chrismatis* dicitur feria V in Cena Domini, in sua Missa.

489. *Praefatio paschalis* dicitur :

a) tamquam *propria* in Missis de Tempore a Missa Vigiliae paschalis usque ad vigiliam Ascensionis Domini;

b) tamquam *de Tempore* in ceteris Missis quae celebrantur eodem tempore, et praefatione propria carent.

490. *Praefatio de Ascensione Domini* dicitur :

a) tamquam *propria* in festo Ascensionis Domini;

b) tamquam *de Tempore* in omnibus Missis a feria VI post Ascensionem usque ad feriam VI ante vigiliam Pentecostes, quae praefatione propria carent.

491. *Praefatio de Ssño Corde Iesu* dicitur in Missis festivis et votivis de Ssño Corde Iesu.

492. *Praefatio de D. N. Iesu Christo Rege* dicitur in Missis festivis et votivis de D. N. Iesu Christo Rege.

493. *Praefatio de Spiritu Sancto* dicitur :

a) tamquam *propria* in Missis de Tempore a vigilia Pentecostes usque ad subsequens sabbatum ; et in Missis festivis et votivis de Spiritu Sancto ;

b) tamquam *de Tempore* in ceteris Missis quae celebrantur eodem tempore, et praefatione propria carent.

494. *Praefatio de Ssña Trinitate* dicitur :

a) tamquam *propria*, in Missis de festo et votivis Ssñae Trinitatis ;

b) tamquam *de Tempore* in dominicis Adventus, et in omnibus dominicis II classis, extra tempus natalicium et paschale.

495. *Praefatio de Beata Maria Virgine* dicitur in Missis festivis et votivis Beatae Mariae Virginis, praeterquam in festo Purificationis B. Mariae Virg.

496. *Praefatio de S. Ioseph* dicitur in Missis festivis et votivis S. Ioseph.

497. *Praefatio de Apostolis* dicitur in Missis festivis et votivis Apostolorum et Evangelistarum.

498. *Praefatio communis* dicitur in Missis quae praefatione propria carent, nec sumere debent praefationem de Tempore.

499. *Praefatio defunctorum* dicitur in Missis defunctorum.

I) *De Canone Missae et aliis usque ad postcommunionem*

500. Post praefationem et *Sanctus* dicitur Canon Missae secreto, ut in Ordine Missae.

501. Quoties infra actionem *Communicantes, Hanc igitur* et *Qui pridie* variari contingit, suo loco in propriis Missis adnotatur.

Infra octavas Nativitatis Domini, Paschatis et Pentecostes *Communicantes* et *Hanc igitur* propria dicuntur quoque in Missis quae non sunt de octava, etiamsi praefatione propria gaudeant.

502. Tempus proprium sanctae Communionis fidelibus distribuendae est infra Missam, post Communionem sacerdotis celebrantis, qui ipsemet eam petentibus distribuat, nisi propter grandem communicantium numerum conveniat, ut ab alio vel aliis sacerdotibus adiuvetur.

Dedecet vero omnino, ut in eodem altari, in quo actu Missa celebratur, ab alio sacerdote sancta Communio distribuatur, extra tempus Communionis proprium.

Ex rationabili porro causa permittitur quoque, sanctam Communionem distribuere, immediate ante vel post Missam, imo etiam, extra Missam, quibus in casibus adhibetur forma in Rituali Romano praescripta, Tit. V, Cap. II, nn. 1-10.

503. Quoties sancta Communio infra Missam distribuitur, celebrans, sumpto sacratissimo Sanguine, omissis confessione et absolutione, dictis tamen *Ecce Agnus Dei* et *ter Domine, non sum dignus*, immediate ad distributionem sanctae Eucharistiae procedit.

504. Expleto Canone et omnibus aliis usque ad Communionem, dicitur antiphona ad Communionem, cuius in fine, tempore paschali, additur *Alleluia*, nisi iam habeatur; retinetur vero *Alleluia*, quod aliquando invenitur in fine huius antiphonae, extra tempus paschale, praeterquam a Septuagesima ad Pascha.

505. Orationes post Communionem dicuntur eodem numero, modo et ordine ac orationes in principio Missae.

506. In Missis de feriis Quadragesimae et Passionis, excepto Triduo sacro, expleta ultima oratione post Communionem, additur *Oratio super populum*, quae dicitur semper sub sua conclusione, et cui praemittitur *Oremus. Humiliate capita vestra Deo*. Haec oratio dicenda est etiam cum tres orationes post Communionem iam praecesserint.

L) De conclusione Missae

507. In fine Missae dicitur *Ite, missa est*, cui respondetur *Deo gratias*. Attamen :

a) in Missa vespertina in Cena Domini quam sequitur solemnis repositio Ss̃ni Sacramenti, et in aliis Missis quas sequitur aliqua processio, dicitur *Benedicamus Domino*, cui respondetur *Deo gratias*;

b) infra octavam Paschatis, in Missis de Tempore, ad *Ite, missa est* et ad sequens *Deo gratias* duplex additur *Alleluia*;

c) in Missis defunctorum dicitur *Requiescant in pace*, cui respondetur *Amen*.

508. Dicto *Placeat*, datur benedictio, quae omittitur tantum cum dictum est *Benedicamus Domino* aut *Requiescant in pace*.

509. Pro ultimo Evangelio, in quavis Missa, regulariter sumitur initium Evangelii secundum Ioannem.

Attamen in dominica II Passionis seu in palmis, in omnibus Missis quae non sequuntur benedictionem et processionem ramorum dicitur ultimum Evangelium proprium.

510. Ultimum Evangelium penitus omittitur :

a) in Missis in quibus dictum est *Benedicamus Domino*, iuxta n. 507 a ;

b) in festo Nativitatis Domini, ad tertiam Missam ;

c) in dominica II Passionis seu in palmis, in Missa quae sequitur benedictionem et processionem ramorum ;

d) in Missa Vigiliae paschalis ;

e) in Missis defunctorum, cum sequitur absolutio super tumulum ;

f) in certis Missis, quae sequuntur quasdam consecrationes, ex rubricis Pontificalis romani.

CAPUT IX

DE HIS QUAE CLARA VOCE AUT SECRETO DICENDA SUNT IN MISSA

511. *In Missa lecta*, dicuntur clara voce :

a) verba *In nomine Patris*, etc. ; psalmus *Iudica me, Deus*, cum sua antiphona ; confessio et ea quae sequuntur usque ad *Oremus* inclusive ; orationes vero *Aufer a nobis* et *Oramus te, Domine* dicuntur secreto ;

b) antiphona ad Introitum cum suo versu et *Gloria Patri* necnon *Kyrie eleison* ;

c) hymnus *Gloria in excelsis* ;

d) *Dominus vobiscum*, *Oremus*, *Flectamus genua-Levate*, orationes ;

e) lectiones, epistola, graduale, tractus, *Alleluia* cum suo versu, sequentia et Evangelium ;

- f) symbolum;
- g) *Dominus vobiscum*, *Oremus* et antiphona ad Offertorium, necnon verba *Orate, fratres*;
- h) praefatio et *Sanctus-Benedictus*;
- i) verba *Nobis quoque peccatoribus*; oratio dominica cum sua praefatione; *Per omnia saecula saeculorum* et *Pax Domini sit semper vobiscum*; *Agnus Dei*, etc.; verba *Domine, non sum dignus* ante Communionem sacerdotis celebrantis; formulae ad Communionem fidelium; antiphona ad Communionem; *Dominus vobiscum* et postcommuniones; necnon verba *Humiliate capita vestra Deo* et oratio super populum;
- l) *Ite, missa est* vel *Benedicamus Domino* aut *Requiescant in pace*; benedictio et ultimum Evangelium.

Cetera dicuntur secreto.

512. Sacerdos autem maxime curare debet ut ea quae clara voce dicenda sunt, distincte et apposite proferat, non admodum festinanter, ut advertere possit quae legit, nec nimis morose, ne audientes taedio afficiat; neque etiam voce nimis elata, si in altari secundario celebrat, ne perturbet alios, qui fortasse in eadem ecclesia tunc temporis celebrant; neque tam submissa, ut a circumstantibus audiri non possit. Quae vero secreto dicenda sunt, ita pronuntiet, ut ipsemet se audiat, et a circumstantibus non audiatur.

513. In Missa solemni, celebrans:

- a) dicit in cantu: *Dominus vobiscum*, quoties occurrit, praeter quam in versibus post confessionem; orationes; *Oremus* ante antiphonam ad Offertorium, *Per omnia saecula saeculorum* cum praefatione; *Per omnia saecula saeculorum* cum *Pater noster* et sua praefatione; *Per omnia saecula saeculorum* cum *Pax Domini*;
- b) incipit in cantu: *Gloria* et *Credo*, quando sunt dicenda;
- c) dicit clara voce formulas ad Communionem fidelium et verba benedictionis in fine Missae;
- d) dicit voce convenienti partes quibus ministri sacri respondere debent;
- e) dicit secreto alia quae in Missa lecta dicuntur clara voce;
- f) omittit ea quae a ministris sacris vel a lectore proferuntur.

514. In Missis cantatis, scilicet sine ministris sacris, celebrans tenetur servare ea quae numero praecedenti dicta sunt, et insuper tenetur partes ministris sacris proprias cantu proferre. Epistola a lectore cani potest. Quod si non cantetur a lectore, satius erit quod legatur

sine cantu ab ipso celebrante, qui tamen potest epistolam more solito cantare.

515. *Tonus sollemnis*, in cantu orationum, praefationis et orationis dominicae, adhibetur :

- a) in dominicis;
- b) in Missis festivis et in Missa de Officio S. Mariae in sabbato;
- c) in vigiliis I classis;
- d) feria V in Cena Domini et in Missa Vigiliae paschalis;
- e) per octavas;
- f) in Missis votivis I, II et III classis.

516. *Tonus ferialis* vero adhibetur :

- a) in feriis;
- b) in vigiliis II et III classis;
- c) in Missis votivis IV classis;
- d) in Missis defunctorum.

CAPUT X

DE ORDINE GENUFLECTENDI, SEDENDI ET STANDI IN MISSA

517. *In Missa lecta*, sacerdos celebrans genuflectit :

a) quoties aut in Ritu servando in celebratione Missae, aut in Ordine Missae, aut in Proprio cuiusque Missae, adnotatur ipsum genuflectere debere;

b) quando Sacramentum in altari discoopertum apparet, quoties ad medium altaris accedit vel e medio discedit.

518. *In Missis in cantu*, sacerdos celebrans genuflectit :

a) quoties ipsi genuflectendum est in Missa lecta. Sed ad verba quae ab aliis cantanda sunt, non genuflectit dum ipse illa verba legit, sed dum aut a ministris aut a choro, iuxta rubricas, cantu proferruntur;

b) ad verba autem *Et incarnatus est*, in symbolo, sacerdos celebrans semper genuflectit, cum haec verba recitat; cum vero cantantur, si non sedet, iterum genua flectit; si autem sedet, non genuflectit, sed caput tantum profunde inclinatur apertum, praeter quam in tribus Mis-

sis Nativitatis Domini et in Missa Annuntiationis B. Mariae Virg. in quibus, dum haec verba cantantur, omnes genua flectunt.

519. *Ministri*, in Missis in cantu, semper genuflectunt cum sacerdote celebrante, praeterquam subdiaconus tenens librum ad Evangelium, et acolythi tenentes candelabra, qui tunc non genuflectunt. Et cum diaconus cantat illa verba, ad quae est genuflectendum, ipse versus librum, celebrans et omnes alii versus altare genuflectunt. Ad Consecrationem vero ministri utrumque genu flectunt.

520. In choro, qui non sunt Praelati genua flectunt ad confessionem cum suo psalmo et ad benedictionem celebrantis in fine Missae. Praelati autem et Canonici, ad benedictionem, caput profunde inclinant.

521. Insuper omnes, etiam Praelati, in choro genua flectunt:

a) ad Consecrationem;

b) ad Communionem fidelium;

c) in Missis feriarum Adventus, Quadragesimae et Passionis, Quatuor Temporum mensis septembris, vigiliarum II et III classis extra tempus paschale, et in Missis defunctorum: ad orationes ante epistolam, dicto *Dominus vobiscum*; ab expleto *Sanctus* usque ad *Pater noster* cum sua praefatione exclusive; et ad orationes post Communionem et super populum;

d) quoties cantantur a ministris vel a choro verba quae genuflectionem requirunt.

522. Item in choro omnes unum genu flectunt

a) dum celebrans recitat verba symboli *Et incarnatus est* etc.;

b) dum dicit verba ultimi Evangelii *Et Verbum caro factum est*.

523. In Missa solemniter celebrans, medius inter diaconum et subdiaconum, sedere potest ad latus epistolae, iuxta altare, dum cantantur *Kyrie, eleison, Gloria in excelsis*, sequentia et *Credo*; alio tempore stat ad altare, vel genuflectit, ut supra. Haec valent quoque in Missa cantata.

524. In choro non sedent qui actu cantant, reliqui autem sedere possunt:

a) quando celebrans sedet;

b) dum cantantur lectiones et Epistola, graduale, tractus et *Alleluia* cum suo versu, et sequentia;

c) ab Offertorio usque ad incensationem chori vel, si chorus non incensatur, usque ad praefationem;

d) ab expleta Communione usque ad *Dominus vobiscum* ante post-communionem.

Ad alia stant vel genuflectunt, ut supra.

CAPUT XI

DE PRAEPARATIONE ALTARIS AD MISSAM

525. Altare, in quo sacrosanctum Missae Sacrificium celebrandum est, debet esse totum lapideum, rite consecratum; vel saltem habere debet tabulam lapideam, seu petram sacram, item rite consecratam, quae tam ampla sit ut hostiam et maiorem partem calicis capiat; aut etiam, ex Indulto Apostolico, *antimensium*, rite benedictum.

526. Altare cooperiatur tribus tobaleis, rite benedictis, quarum una ita oblonga sit ut, ad latera, usque ad terram pertingat.

527. Super altare adsit in medio Crux satis magna cum Crucifixo, et candelabra quae iuxta qualitatem Missae requiruntur, cum candelis accensis, hinc et inde in utroque eius latere. Ponantur insuper sic dictae « tabellae secretarum », sed pro tempore Missae tantum; et, ad latus epistolae, cussinus, seu legile, Missali supponendum.

528. Ad latus epistolae, super mensa ad hoc praeparata, parentur ampullae vini et aquae cum pelvicula et manutergio, necnon parva campanula, et patina pro fidelium Communione.

529. Super altare nihil omnino ponatur, quod ad Missae sacrificium vel ipsius altaris ornatum non pertineat.

530. Usus accendendi cereum, prope altare, a Consecratione ad Communionem, ubi viget, servetur.

CALENDARIUM BREVIARII ET MISSALIS ROMANI

IANUARIUS

1	OCTAVA NATIVITATIS DOMINI	I cl.
2		
3		
4		
5	<i>Commemoratio S. Telesphori Papae et Mart.</i>	Comm.
6	IN EPIPHANIA DOMINI	I cl.
7		
8		
9		
10		
11	<i>Commemoratio S. Hygini Papae et Mart.</i>	Comm.
12		
13	IN COMMEMORATIONE BAPTISMATIS D. N. I. C.	II cl.
14	S. Hilarii Ep., Conf. et Ecel. Doct.	III cl.
	<i>Commemoratio S. Felicis Presb. et Mart.</i>	
15	S. Pauli primi Eremitae, Conf.	III cl.
	<i>Commemoratio S. Mauri Abb.</i>	
16	S. Marcelli I Papae et Mart.	III cl.
17	S. Antonii Abb.	III cl.
18	<i>Commemoratio S. Priscæ Virg. et Mart.</i>	Comm.
19	<i>Commemoratio Ss. Marii, Marthae, Audifacis et Aba-</i> <i>chum Mm.</i>	Comm.
	<i>Commemoratio S. Canuti Regis, Mart.</i>	
20	Ss. Fabiani Papae et Sebastiani Mm.	III cl.
21	S. Agnetis Virg. et Mart.	III cl.
22	Ss. Vincentii et Anastasii Mm.	III cl.
23	S. Raymundi de Peñafort Conf.	III cl.
	<i>Commemoratio S. Emerentianæ Virg. et Mart.</i>	
24	S. Timothei Ep. et Mart.	III cl.
25	In Conversione S. Pauli Ap.	III cl.

Commemoratio S. Petri Ap.

26 S. Polycarpi Ep. et Mart.	III cl.
27 S. Ioannis Chrysostomi Ep., Conf. et Eccl. Doct.	III cl.
28 S. Petri Nolaschi Conf.	III cl.

Commemoratio S. Agnetis Virg. et Mart. secundo

29 S. Francisci Salesii Ep., Conf. et Eccl. Doct.	III cl.
30 S. Martinae Virg. et Mart.	III cl.
31 S. Ioannis Bosco Conf.	III cl.

Dominica inter octavam Nativitatis Domini et Epiphani-
niam, vel, ea deficiente, die 2 ianuarii :

SANCTISSIMI NOMINIS IESU	II cl.
------------------------------------	--------

Dominica I post Epiphaniam : S. FAMILIAE, IESU, MARIAE,

IOSEPH	II cl.
------------------	--------

FEBRUARIUS

1 S. Ignatii Ep. et Mart.	III cl.
2 IN PURIFICATIONE B. MARIAE VIRG.	II cl.
3 <i>Commemoratio S. Blasii Ep. et Mart.</i>	Comm.
4 S. Andreae Corsini Ep. et Conf.	III cl.
5 S. Agathae Virg. et Mart.	III cl.
6 S. Titi Ep. et Conf.	III cl.

Commemoratio S. Dorotheae Virg. et Mart.

7 S. Romualdi Abb.	III cl.
8 S. Ioannis de Matha Conf.	III cl.
9 S. Cyrilli Ep. Alex., Conf. et Eccl. Doct.	III cl.

Commemoratio S. Apolloniae Virg. et Mart.

10 S. Scholasticae Virg.	III cl.
11 In Apparitione B. Mariae Virg. Immaculatae	III cl.
12 Ss. Septem Fundatorum Ordinis Servorum B. Mariae Virg., Confessorum	III cl.

13

14 <i>Commemoratio S. Valentini Presb. et Mart.</i>	Comm.
---	-------

15 <i>Commemoratio Ss. Faustini et Iovitae Mm.</i>	Comm.
--	-------

16

17

18 <i>Commemoratio S. Simeonis Ep. et Mart.</i>	Comm.
---	-------

19

20

21		
22	CATHEDRA S. PETRI AP.	II cl.
	<i>Commemoratio S. Pauli Ap.</i>	
23	S. Petri Damiani Ep., Conf. et Eccl. Doct.	III cl.
24	S. MATTHIAE AP.	II cl.
25		
26		
27	S. Gabrielis a Virg. Perdolente, Conf.	III cl.
28		

In anno bissextili mensis februius est dierum 29, et festum S. Matthiae celebratur die 25 februarii ac festum S. Gabrielis a Virg. Perdolente die 28 februarii, et bis dicitur *Sexto Kalendas*, id est die 24 et die 25; et littera dominicalis, quae assumpta fuit in mense ianuario, mutetur in praecedentem: ut, si in ianuario littera dominicalis fuerit A, mutetur in praecedentem, quae est g, etc., et littera f bis servit, 24 et 25.

MARTIUS

1		
2		
3		
4	S. Casimiri Conf.	III cl.
	<i>Commemoratio S. Lucii I Papae et Mart.</i>	
5		
6	Ss. Perpetuae et Felicitatis Mm.	III cl.
7	S. Thomae de Aquino Conf. et Eccl. Doct.	III cl.
8	S. Ioannis a Deo Conf.	III cl.
9	S. Franciscæ Romanae Vid.	III cl.
10	Ss. Quadraginta Martyrum	III cl.
11		
12	S. Gregorii I Papae, Conf. et Eccl. Doct.	III cl.
13		
14		
15		
16		
17	S. Patricii Ep. et Conf.	III cl.
18	S. Cyrilli Ep. Hierosolymitani, Conf. et Eccl. Doct.	III cl.
19	S. IOSEPH, SPONSI B. MARIAE VIRG., Conf. et Eccl.	
	univ. Patroni	1 cl.

20		
21	S. Benedicti Abb.	III cl.
22		
23		
24	S. Gabrielis Archang.	III cl.
25	IN ANNUNTIATIONE B. MARIAE VIRG.	I cl.
26		
27	S. Ioannis Damasceni Conf. et Eccl. Doct.	III cl.
28	S. Ioannis de Capistrano Conf.	III cl.
29		
30		
31		

Feria VI post Dominicam I Passionis: *Commemoratio*

Septem Dolorum B. Mariae Virg. Comm.

APRILIS

1		
2	S. Francisci de Paula Conf.	III cl.
3		
4	S. Isidori Ep., Conf. et Eccl. Doct.	III cl.
5	S. Vincentii Ferrerii Conf.	III cl.
6		
7		
8		
9		
10		
11	S. Leonis I Papae, Conf. et Eccl. Doct.	III cl.
12		
13	S. Hermenegildi Mart.	III cl.
14	S. Iustini Mart.	III cl.
	<i>Commemoratio Ss. Tiburtii, Valeriani et Maximi Mm.</i>	
15		
16		
17	<i>Commemoratio S. Aniceti I Papae et Mart.</i>	Comm.
18		
19		
20		
21	S. Anselmi Ep., Conf. et Eccl. Doct.	III cl.
22	Ss. Soteris et Caii Pp. et Mm.	III cl.

23	<i>Commemoratio S. Georgii Mart.</i>	Comm.
24	<i>S. Fidelis de Sigmaringa Mart.</i>	III cl.
25	<i>Litania maior</i>	
	<i>S. MARCI EVANGELISTAE</i>	II cl.
26	<i>Ss. Cleti et Marcellini Pp. et Mm.</i>	III cl.
27	<i>S. Petri Canisii Conf. et Eccl. Doct.</i>	III cl.
28	<i>S. Pauli a Cruce Conf.</i>	III cl.
29	<i>S. Petri Mart.</i>	III cl.
30	<i>S. Catharinae Senensis Virg.</i>	III cl.

MAIUS

1	<i>S. IOSEPH OPIFICIS, SPONSI B. MARIAE VIRG.,</i> <i>Conf.</i>	I cl.
2	<i>S. Athanasii Ep., Conf. et Eccl. Doct.</i>	III cl.
3	<i>Commemoratio Ss. Alexandri, Eventii et Theoduli Mm., ac</i> <i>S. Iuvenalis Ep. et Conf.</i>	Comm.
4	<i>S. Monicae Vid.</i>	III cl.
5	<i>S. Pii V Papae et Conf.</i>	III cl.
6		
7	<i>S. Stanislai Ep. et Mart.</i>	III cl.
8		
9	<i>S. Gregorii Nazianzeni Ep., Conf. et Eccl. Doct.</i>	III cl.
10	<i>S. Antonini Ep. et Conf.</i>	III cl.
	<i>Commemoratio Ss. Gordiani et Epimachi Mm.</i>	
11	<i>Ss. PHILIPPI ET IACOBI APP.</i>	II cl.
12	<i>Ss. Nerei, Achillei et Domitillae Virg., atque Pancratii, Mm.</i>	III cl.
13	<i>S. Roberti Bellarmino Ep., Conf. et Eccl. Doct.</i>	III cl.
14	<i>Commemoratio S. Bonifatii Mart.</i>	Comm.
15	<i>S. Ioannis Bapt. de la Salle Conf.</i>	III cl.
16	<i>S. Ubaldi Ep. et Conf.</i>	III cl.
17	<i>S. Paschalis Baylon Conf.</i>	III cl.
18	<i>S. Venantii Mart.</i>	III cl.
19	<i>S. Petri Caelestini Papae et Conf.</i>	III cl.
	<i>Commemoratio S. Pudencianae Virg.</i>	
20	<i>S. Bernardini Senensis Conf.</i>	III cl.
21		
22		
23		

24

25 S. Gregorii VII Papae et Conf. III cl.

Commemoratio S. Urbani I Papae et Mart.

26 S. Philippi Nerii Conf. III cl.

Commemoratio S. Eleutherii Papae et Mart.

27 S. Bedae Venerabilis Conf. et Eccl. Doct. III cl.

Commemoratio S. Ioannis I Papae et Mart.

28 S. Augustini Ep. et Conf. III cl.

29 S. Mariae Magdalenae de Pazzis Virg. III cl.

30 *Commemoratio S. Felicis I Papae et Mart.* Comm.

31 B. MARIAE VIRG. REGINAE II cl.

Commemoratio S. Petronillae Virg.

IUNIUS

1 S. Angelae Mericiae Virg. III cl.

2 *Commemoratio Ss. Marcellini, Petri atque Erasmi Ep., Mm.* Comm.

3

4 S. Francisci Caracciolo Conf. III cl.

5 S. Bonifatii Ep. et Mart. III cl.

6 S. Norberti Ep. et Conf. III cl.

7

8

9 *Commemoratio Ss. Primi et Feliciani Mm.* Comm.

10 S. Margaritae Reg., Vid. III cl.

11 S. Barnabae Ap. III cl.

12 S. Ioannis a S. Facundo Conf. III cl.

Commemoratio Ss. Basilidis, Cyrini, Naboris et Nazarii Mm.

13 S. Antonii de Padua Conf. et Eccl. Doct. III cl.

14 S. Basilii Magni Ep., Conf. et Eccl. Doct. III cl.

15 *Commemoratio Ss. Viti, Modesti atque Crescentiae Mm.* . Comm.

16

17 S. Gregorii Barbadici Ep. et Conf. III cl.

18 S. Ephraem Syri Diaconi, Conf. et Eccl. Doct. III cl.

Commemoratio Ss. Marci et Marcelliani Mm.

19 S. Iulianae de Falconeriis Virg. III cl.

*Commemoratio Ss. Gervasii et Protasii Mm.*20 *Commemoratio S. Silverii Papae et Mart.* Comm.

21 S. Aloisii Gonzagae Conf. III cl.

22 S. Paulini Ep. et Conf.	III cl.
23 Vigilia	II cl.
24 IN NATIVITATE S. IOANNIS BAPTISTAE	I cl.
25 S. Gulielmi Abb.	III cl.
26 Ss. Ioannis et Pauli Mm.	III cl.
27	
28 Vigilia	II cl.
29 SS. PETRI ET PAULI APP.	I cl.
30 In Commemoratione S. Pauli Ap.	III cl.
<i>Commemoratio S. Petri Ap.</i>	

IULIUS

1 PRETIOSISSIMI SANGUINIS D. N. I. C.	I cl.
2 IN VISITATIONE B. MARIAE VIRG.	II cl.
<i>Commemoratio Ss. Processi et Martiniani Mm.</i>	
3 S. Irenaei Ep. et Mart.	III cl.
4	
5 S. Antonii Mariae Zaccaria Conf.	III cl.
6	
7 Ss. Cyrilli et Methodii Epp. et Cc.	III cl.
8 S. Elisabeth Reg., Vid.	III cl.
9	
10 Ss. Septem Fratrum Mm., ac Ss. Rufinae et Secundae Vv. et Mm.	III cl.
11 <i>Commemoratio S. Pii I Papae et Mart.</i>	Comm.
12 S. Ioannis Gualberti Abb.	III cl.
<i>Commemoratio Ss. Naboris et Felicis Mm.</i>	
13	
14 S. Bonaventurae Ep., Conf. et Eccl. Doct.	III cl.
15 S. Henrici Imperatoris, Conf.	III cl.
16 <i>Commemoratio B. Mariae Virg. de Monte Carmelo</i>	Comm.
17 <i>Commemoratio S. Alexii Conf.</i>	Comm.
18 S. Camilli de Lellis Conf.	III cl.
<i>Commemoratio Ss. Symphorosae et septem eius filiorum Mm.</i>	
19 S. Vincentii a Paulo Conf.	III cl.
20 S. Hieronymi Aemiliani Conf.	III cl.
<i>Commemoratio S. Margaritae Virg. et Mart.</i>	
21 S. Laurentii de Brundusio Conf. et Eccl. Doct.	III cl.
<i>Commemoratio S. Praxedis Virg.</i>	

22	S. Mariae Magdalenae Poenitentis	III cl.
23	S. Apollinaris Ep. et Mart.	III cl.
	<i>Commemoratio S. Liborii Ep. et Conf.</i>	
24	<i>Commemoratio S. Christinae Virg. et Mart.</i>	Comm.
25	S. IACOBI AP.	II cl.
	<i>Commemoratio S. Christophori Mart.</i>	
26	S. ANNAE MATRIS B. MARIAE VIRG.	II cl.
27	<i>Commemoratio S. Pantaleonis Mart.</i>	Comm.
28	Ss. Nazarii et Celsi Mm., Victoris I Papae et Mart., ac Innocentii I Papae et Conf.	III cl.
29	S. Marthae Virg.	III cl.
	<i>Commemoratio Ss. Felicis, Simplicii, Faustini et Beatri- cis Mm.</i>	
30	<i>Commemoratio Ss. Abdon et Sennen Mm.</i>	Comm.
31	S. Ignatii Conf.	III cl.

AUGUSTUS

1	<i>Commemoratio Ss. Machabaeorum Mm.</i>	Comm.
2	S. Alfonsi Mariae de Ligorio Ep., Conf. et Eccl. Doct. .	III cl.
	<i>Commemoratio S. Stephani I Papae et Mart.</i>	
3		
4	S. Dominici Conf.	III cl.
5	In Dedicatione S. Mariae ad Nives	III cl.
6	IN TRANSFIGURATIONE D. N. I. C.	II cl.
	<i>Commemoratio Ss. Xysti II Papae, Felicissimi et Aga- piti Mm.</i>	
7	S. Caietani Conf.	III cl.
	<i>Commemoratio S. Donati Ep. et Mart.</i>	
8	S. Ioannis Mariae Vianney Conf.	III cl.
	<i>Commemoratio Ss. Cyriaci, Largi et Smaragdi Mm.</i>	
9	Vigilia	III cl.
	<i>Commemoratio S. Romani Mart.</i>	
10	S. LAURENTII MART.	II cl.
11	<i>Commemoratio Ss. Tiburtii et Susannae Virg., Mm.</i> . .	Comm.
12	S. Clarae Virg.	III cl.
13	<i>Commemoratio Ss. Hippolyti et Cassiani Mm.</i>	Comm.
14	Vigilia	II cl.
	<i>Commemoratio S. Eusebii Conf.</i>	

15	IN ASSUMPTIONE B. MARIAE VIRG.	I cl.
16	S. IOACHIM, PATRIS B. MARIAE VIRG., CONF.	II cl.
17	S. Hyacinthi Conf.	III cl.
18	<i>Commemoratio S. Agapiti Mart.</i>	Comm.
19	S. Ioannis Eudes Conf.	III cl.
20	S. Bernardi Abb., Conf. et Eccl. Doct.	III cl.
21	S. Ioannae Franciscae Frémiot de Chantal Vid.	III cl.
22	IMMACULATI CORDIS B. MARIAE VIRG.	II cl.
	<i>Commemoratio Ss. Timothei et Soc. Mm.</i>	
23	S. Philippi Benitii Conf.	III cl.
24	S. BARTHOLOMAEI AP.	II cl.
25	S. Ludovici Regis, Conf.	III cl.
26	<i>Commemoratio S. Zephyrini Papae et Mart.</i>	Comm.
27	S. Iosephi Calasactii Conf.	III cl.
28	S. Augustini Ep., Conf. et Eccl. Doct.	III cl.
	<i>Commemoratio S. Hermetis Mart.</i>	
29	In Decollatione S. Ioannis Bapt.	III cl.
	<i>Commemoratio S. Sabinae Mart.</i>	
30	S. Rosae Limanae Virg.	III cl.
	<i>Commemoratio Ss. Felicis et Adaucti Mm.</i>	
31	S. Raymundi Nonnati Conf.	III cl.

SEPTEMBER

1	<i>Commemoratio S. Aegidii Abb.</i>	Comm.
	<i>Commemoratio Ss. duodecim Fratrum Mm.</i>	
2	S. Stephani Regis, Conf.	III cl.
3	S. Pii X Papae et Conf.	III cl.
4		
5	S. Laurentii Iustiniani Ep. et Conf.	III cl.
6		
7		
8	IN NATIVITATE B. MARIAE VIRG.	II cl.
	<i>Commemoratio S. Hadriani Mart.</i>	
9	<i>Commemoratio S. Gorgonii Mart.</i>	Comm.
10	S. Nicolai de Tolentino Conf.	III cl.
11	<i>Commemoratio Ss. Proti et Hyacinthi Mm.</i>	Comm.
12	Sanctissimi Nominis B. Mariae Virg.	III cl.
13		

- 14 IN EXALTATIONE S. CRUCIS II cl.
 15 SEPTEM DOLORUM B. MARIAE VIRG. II cl.
 Commemoratio S. Nicomedis Mart.
 16 Ss. Cornelii Papae et Cypriani Ep., Mm. III cl.
 Commemoratio Ss. Euphemiae Virg., Luciae et Geminiani Mm.
 17 *Commemoratio Impressionis Ss. Stigmatum S. Francisci*
 Conf. Comm.
 18 S. Iosephi de Cupertino Conf. III cl.
 19 Ss. Ianuarii Ep. et Sociorum Mm. III cl.
 20 *Commemoratio Ss. Eustachii et Sociorum, Mm.* Comm.
 21 S. MATTHAEI AP. ET EVANGELISTAE II cl.
 22 S. Thomae de Villanova Ep. et Conf. III cl.
 Commemoratio Ss. Mauritii et Soc. Mm.
 23 S. Lini Papae et Mart. III cl.
 Commemoratio S. Theclae Virg. et Mart.
 24 *Commemoratio B. Mariae Virg. de Mercede* Comm.
 25
 26 *Commemoratio Ss. Cypriani et Iustinae Virg., Mm.* . . . Comm.
 27 Ss. Cosmae et Damiani Mm. III cl.
 28 S. Wenceslai Ducis, Mart. III cl.
 29 IN DEDICATIONE S. MICHAELIS ARCH. I cl.
 30 S. Hieronymi Presb., Conf. et Eccl. Doct. III cl.

OCTOBER

- 1 *Commemoratio S. Remigii Ep. et Conf.* Comm.
 2 Ss. Angelorum Custodum III cl.
 3 S. Teresiae a Iesu Infante Virg. III cl.
 4 S. Francisci Conf. III cl.
 5 *Commemoratio Ss. Placidi et Sociorum Mm.* Comm.
 6 S. Brunonis Conf. III cl.
 7 B. MARIAE VIRG. A ROSARIO II cl.
 Commemoratio S. Marci I Papae et Conf.
 8 S. Birgittae Vid. III cl.
 Commemoratio Ss. Sergii, Bacchi, Marcelli et Apuleii Mm.
 9 S. Ioannis Leonardi Conf. III cl.
 Commemoratio Ss. Dionysii Ep., Rustici et Eleutherii Mm.
 10 S. Francisci Borgiae Conf. III cl.

11	MATERNITATIS B. MARIAE VIRG.	II cl.
12		
13	S. Eduardi Regis, Conf.	III cl.
14	S. Callisti I Papae et Mart.	III cl.
15	S. Teresiae Virg.	III cl.
16	S. Hedwigis Vid.	III cl.
17	S. Margaritae Mariae Alacoque Virg.	III cl.
18	S. LUCAE EVANGELISTAE	II cl.
19	S. Petri de Alcantara Conf.	III cl.
20	S. Ioannis Cantii Conf.	III cl.
21	<i>Commemoratio S. Hilarionis Abb.</i>	Comm.
	<i>Commemoratio Ss. Ursulae ac Soc. Vv. et Mm.</i>	
22		
23	S. Antonii Mariae Claret Ep. et Conf.	III cl.
24	S. Raphaëlis Archang.	III cl.
25	<i>Commemoratio Ss. Chrysanthi et Dariae Mm.</i>	Comm.
26	<i>Commemoratio S. Evaristi Papae et Mart.</i>	Comm.
27		
28	SS. SIMONIS ET IUDAE APP.	II cl.
29		
30		
31		
	Dominica ultima Octobris: D. N. IESU CHRISTI REGIS	I cl.

NOVEMBER

1	OMNIUM SANCTORUM	I cl.
2	IN COMMEMORATIONE OMNIUM FIDELIUM DE- FUNCTORUM	I cl.
3		
4	S. Caroli Ep. et Conf.	III cl.
	<i>Commemoratio Ss. Vitalis et Agricolaë Mm.</i>	
5		
6		
7		
8	<i>Commemoratio Ss. Quatuor Coronatorum Mm.</i>	Comm.
9	IN DEDICATIONE ARCHIBASILICAE SS. MI SALVATORIS	II cl.
	<i>Commemoratio S. Theodori Mart.</i>	

- 10 S. Andreae Avellini Conf. III cl.
*Commemoratio Ss. Tryphonis, Respicii et Nymphae Virg.,
Martyrum.*
- 11 S. Martini Ep. et Conf. III cl.
Commemoratio S. Mennae Mart.
- 12 S. Martini I Papae et Mart. III cl.
- 13 S. Didaci Conf. III cl.
- 14 S. Iosaphat Ep. et Mart. III cl.
- 15 S. Alberti Magni Ep., Conf. et Eccl. Doct. III cl.
- 16 S. Gertrudis Virg. III cl.
- 17 S. Gregorii Thaumaturgi Ep. et Conf. III cl.
- 18 In Dedicatione Basilicarum Ss. Petri et Pauli App. III cl.
- 19 S. Elisabeth Vid. III cl.
Commemoratio S. Pontiani Papae et Mart.
- 20 S. Felicis de Valois Conf. III cl.
- 21 In Praesentatione B. Mariae Virg. III cl.
- 22 S. Caeciliae Virg. et Mart. III cl.
- 23 S. Clementis I Papae et Mart. III cl.
Commemoratio S. Felicitatis Mart.
- 24 S. Ioannis a Cruce Conf. et Eccl. Doct. III cl.
Commemoratio S. Chrysogoni Mart.
- 25 S. Catharinae Virg. et Mart. III cl.
- 26 S. Silvestri Abb. III cl.
Commemoratio S. Petri Alexandr. Ep. et Mart.
- 27
- 28
- 29 *Commemoratio S. Saturnini Mart.* Comm.
- 30 S. ANDREAE AP. II cl.

DECEMBER

1

- 2 S. Bibianae Virg. et Mart. III cl.
- 3 S. Francisci Xaverii Conf. III cl.
- 4 S. Petri Chrysologi Ep., Conf. et Eccl. Doct. III cl.
Commemoratio S. Barbarae Virg. et Mart.
- 5 *Commemoratio S. Sabbae Abb.* Comm.
- 6 S. Nicolai Ep. et Conf. III cl.
- 7 S. Ambrosii Ep., Conf. et Eccl. Doct. III cl.

8	IN CONCEPTIONE IMMACULATA B. MARIAE VIRG.	I cl.
9		
10	<i>Commemoratio S. Melchiadis Papae et Mart.</i>	Comm.
11	S. Damasi I Papae et Conf.	III cl.
12		
13	S. Luciae Virg. et Mart.	III cl.
14		
15		
16	S. Eusebii Ep. et Mart.	III cl.
17		
18		
19		
20		
21	S. THOMAE AP.	II cl.
22		
23		
24	Vigilia	I cl.
25	IN NATIVITATE DOMINI	I cl. cum Octava
	In secunda Missa: <i>Commemoratio S. Anastasiae Mart.</i>	
26	II dies infra octavam Nativitatis Domini. S. STEPHANI PROTOMART.	II cl.
27	III dies infra octavam Nativitatis Domini. S. IOANNIS AP. ET EVANGELISTAE	II cl.
28	IV dies infra octavam Nativitatis Domini. SS. INNOCEN- TIUM MARTYRUM	II cl.
29	DE V DIE INFRA OCTAVAM NATIVITATIS DOMINI <i>Commemoratio S. Thomae Ep. et Mart.</i>	II cl.
30	DE VI DIE INFRA OCTAVAM NATIVITATIS DOMINI	II cl.
31	DE VII DIE INFRA OCTAVAM NATIVITATIS DOMINI <i>Commemoratio S. Silvestri I Papae et Conf.</i>	II cl.

TABELLAE DIERUM LITURGICORUM

DOMINICAE

DOMINICAE I CLASSIS

Prima, secunda, tertia et quarta Adventus.
Prima, secunda, tertia et quarta Quadragesimae.
Prima et secunda Passionis.
Dominica Resurrectionis.
Dominica in albis.
Dominica Pentecostes.

DOMINICAE II CLASSIS

Omnes aliae dominicae, superius non nominatae.

FERIAE

FERIAE I CLASSIS

Feria IV cinerum.
Omnes feriae Hebdomadae sanctae.

FERIAE II CLASSIS

Feriae Adventus a die 17 ad diem 23 decembris.
Feriae Quatuor Temporum Adventus, Quadragesimae et mensis septembris.

FERIAE III CLASSIS

Feriae Adventus usque ad diem 16 decembris inclusive, extra Quatuor Tempora.
Feriae Quadragesimae et Passionis, superius non nominatae.

FERIAE IV CLASSIS

Omnes aliae feriae, superius non nominatae.

VIGILIAE

VIGILIAE I CLASSIS

Vigilia Nativitatis Domini.
Vigilia Pentecostes.

VIGILIAE II CLASSIS

Vigilia Ascensionis Domini.
Vigilia Assumptionis B. Mariae Virg.
Vigilia Nativitatis S. Ioannis Bapt.
Vigilia Ss. Petri et Pauli App.

VIGILIA III CLASSIS

Vigilia S. Laurentii Mart.

OCTAVAE

OCTAVAE I CLASSIS

Octava Paschatis.
Octava Pentecostes.

OCTAVA II CLASSIS

Octava Nativitatis Domini.

FESTA I CLASSIS

IN CALENDARIO ECCLESIAE UNIVERSAE

Nativitas Domini.
Epiphania Domini.
Pascha Resurrectionis.
Ascensio Domini.
Pentecostes.
Festum Ss̃mae Trinitatis.
Festum Ss̃mi Corporis Christi.
Festum Ss̃mi Cordis Iesu.
Festum Pretiosissimi Sanguinis D. N. I. C.
Festum D. N. I. C. Regis.
Conceptio Immaculata B. Mariae Virg.
Annuntiatio B. Mariae Virg.
Assumptio B. Mariae Virg.
Festum S. Ioseph, Sponsi B. Mariae Virg., Conf., Eccl. univ. Patroni.
Festum S. Ioseph Opificis, Sponsi B. Mariae Virg., Conf.
Dedicatio S. Michaëlis Archangeli.
Nativitas S. Ioannis Baptistae.
Festum Ss. Petri et Pauli App.
Festum Omnium Sanctorum.

Alii dies liturgici I classis

Dies octavus Nativitatis Domini.

Commemoratio omnium Fidelium defunctorum.

IN CALENDARIIS PARTICULARIBUS

Festum Patroni principalis nationis, regionis seu provinciae sive ecclesiasticae sive civilis, dioecesis, oppidi vel civitatis.

Anniversarium Dedicationis ecclesiae cathedralis.

Festum Patroni principalis loci seu oppidi vel civitatis.

Anniversarium Dedicationis ecclesiae propriae.

Titulus ecclesiae propriae.

Festum Tituli Ordinis seu Congregationis.

Festum Fundatoris canonizati Ordinis seu Congregationis.

Festum Patroni principalis Ordinis seu Congregationis, et provinciae religiosae.

Alia festa I classis propria et indulta, mobilia aut fixa.

FESTA II CLASSIS

IN CALENDARIO ECCLESIAE UNIVERSAE

Festum Ss̃mi Nominis Iesu.

Festum S. Familiae Iesu, Mariae et Ioseph.

Commemoratio Baptismatis D. N. I. C.

Transfiguratio D. N. I. C.

Festum Exaltationis S. Crucis.

Dedicatio Archibasilicae Ss̃mi Salvatoris.

Purificatio B. Mariae Virg.

Festum B. Mariae Virg. Reginae.

Visitatio B. Mariae Virg.

Festum Immaculati Cordis B. Mariae Virg.

Nativitas B. Mariae Virg.

Festum septem dolorum B. Mariae Virg. mense septembri.

Festum B. Mariae Virg. a Rosario.

Festum Maternitatis B. Mariae Virg.

Festa natalicia Apostolorum et Evangelistarum, scilicet :

Festum S. Andreae (30 nov.).

Festum S. Thomae Ap. (21 dec.).

Festum S. Ioannis Ap. et Evangelistae (27 dec.).

Festum S. Matthiae Ap. (24 vel 25 febr.).

- Festum S. Marci Evangelistae (25 apr.).
Festum Ss. Philippi et Iacobi App. (11 maii).
Festum S. Iacobi Ap. (25 iulii).
Festum S. Bartholomaei Ap. (24 aug.).
Festum S. Matthaei Ap. et Evangelistae (21 sept.).
Festum S. Lucae Evangelistae (18 oct.).
Festum Ss. Simonis et Iudae App. (28 oct.).
Festum S. Stephani Protomart.
Festum Ss. Innocentium Mm.
Festum Cathedrae S. Petri Ap. (22 febr.).
Festum S. Annae, Matris B. Mariae Virg.
Festum S. Laurentii Mart.
Festum S. Ioachim, Patris B. Mariae Virg.

IN CALENDARIIS PARTICULARIBUS

- Festum Patroni secundarii nationis, regionis seu provinciae sive ecclesiasticae sive civilis, dioecesis, civitatis vel oppidi.
Festum Fundatoris beatificati Ordinis seu Congregationis.
Festum Patroni secundarii Ordinis seu Congregationis, et provinciae religiosae.
Alia festa II classis propria et indulta, mobilia aut fixa.

TABELLA CONCURRENTIAE

Dominica I classis	1	0	0
Dominica II classis	2	0	0
Feria I classis	1	0	0
Feria II classis	2	0	0
Feria III classis	2	0	0
Feria IV classis	3	0	0
Festum I classis	1	1	1
Festum II classis	3	1	3
Festum III classis	3	3	3
Dies octavae II classis	2	3	0
1 Vesperae de Off. curr., comm. seq.	» festo I classis	» dominica II classis	cum dominica I classis
2 Vesperae de Off. seq., comm. curr.			
3 Vesperae de seq., nihil de curr.			

NOTANDA IN TABELLAS OCCURRENTIAE ET CONCURRENTIAE

1. Festum Domini I aut II classis, in dominica occurrens, locum tenet ipsius dominicae cum omnibus iuribus et privilegiis: de dominica, proinde, nulla fit commemoratio.

2. Si duo festa eiusdem divinae Personae aut duo festa eiusdem Sancti vel Beati simul occurrunt, fit de festo quod in tabella praecedentiae superiorem obtinet locum, et aliud omittitur.

3. Si festum Domini I vel II classis concurrat cum quavis dominica, vel vicissim, Vesperae ordinantur iuxta tabellam concurrentiae, sed numquam fit commemoratio dominicae concurrentis in Vesperis festi Domini, nec vicissim.

VARIATIONES IN BREVIARIO ET MISSALI ROMANO

AD NORMAM NOVI CODICIS RUBRICARUM

CAPUT I

VARIATIONES IN CALENDARIO

1. Festa, quae tamquam *duplicita I classis* in calendariis indicantur, abhinc fiunt *festa I classis*.

2. Festa, quae tamquam *duplicita II classis* in calendariis indicantur, abhinc fiunt *festa II classis*.

3. Festa, quae tamquam *duplicita maiora* aut *minora*; et festa, quae tamquam *semiduplicita* (ab anno 1955 tamquam *simplicita*) in calendariis indicantur, abhinc fiunt *festa III classis*.

4. Festa, quae tamquam *simplicita* in calendariis indicantur, et anno 1955 ad *commemorationem* sunt reducta, inscribuntur tamquam *commemorationes*.

5. Ad commemorationem insuper reducuntur :

- a) festum S. Georgii Mart. (23 aprilis);
- b) festum B. Mariae Virg. de Monte Carmelo (16 iulii);
- c) festum S. Alexii Conf. (17 iulii);
- d) festum Ss. Cyriaci, Largi et Smaragdi Mm. (8 augusti);
- e) festum impressionis Stigmatum S. Francisci (17 septembris);
- f) festum Ss. Eustachii et Sociorum, Mm. (20 septembris);
- g) festum B. Mariae Virg. de Mercede (24 septembris);
- h) festum S. Thomae Ep. et Mart. (29 decembris);
- i) festum S. Silvestri I Papae et Conf. (31 decembris);
- l) festum septem dolorum B. Mariae Virg. (feria VI post dominicam I Passionis).

6. Fiunt dies liturgici I classis :

- a) Dies octavus Nativitatis Domini (1 ianuarii);
- b) Commemoratio omnium Fidelium defunctorum (2 novembris), quae tamen locum cedere pergit dominicae occurrenti.

7. Fiunt dies liturgici II classis :

- a) festum S. Familiae Iesu, Mariae, Ioseph (dominica I post Epiphaniam);
- b) festum Cathedrae S. Petri Ap. (22 februarii);
- c) festum Exaltationis S. Crucis (14 septembris).

8. E calendario expunguntur festa :

- a) Cathedrae S. Petri Romae (18 ianuarii);
- b) Inventionis S. Crucis (3 maii);
- c) S. Ioannis ante Portam Latinam (6 maii);
- d) Apparitionis S. Michaëlis Archangeli (8 maii);
- e) S. Leonis II (3 iulii);
- f) S. Anacleti (13 iulii);
- g) S. Petri ad Vincula (1 augusti);
- h) Inventionis S. Stephani (3 augusti).

Item, e calendario expungitur commemoratio S. Vitalis Mart. (28 aprilis).

9. In calendario inscribuntur festa :

- a) Commemorationis Baptismatis D. N. I. C. (13 ianuarii);
- b) S. Gregorii Barbadici Ep. et Conf. (17 iunii);
- c) S. Antonii Mariae Claret Ep. et Conf. (23 octobris).

10. Transferuntur festa :

- a) S. Irenaei, a die 28 iunii ad diem 3 iulii;
- b) S. Ioannis Mariae Vianney, a die 9 ad diem 8 augusti.

11. Commemoratio Ss. Sergii, Bacchi, Marcelli et Apuleii Mm. transfertur a die 7 ad diem 8 octobris.

12. Mutatur denominatio :

- a) festi Circumcisionis Domini, in « Octava Nativitatis Domini » (1 ianuarii);
- b) festi Cathedrae S. Petri Ap. Antiochiae, in « Festum Cathedrae S. Petri Ap. » (22 februarii);
- c) festi Ss̃ni Rosarii B. Mariae Virg., in « Festum B. Mariae Virg. a Rosario » (7 octobris).

CAPUT II

VARIATIONES IN ORDINARIO DIVINI OFFICII

13. Suffragium de omnibus Sanctis et commemoratio de Cruce abolentur.

14. Inter lectiones breves ad Primam, iuxta diversi anni Tempora, addantur sequentes:

a) *Tempore Nativitatis Domini*: Ipsi peribunt, tu autem permanebis; et omnes ut vestimentum veterascent: et velut amictum mutabis eos, et mutabuntur; tu autem idem ipse es, et anni tui non deficient. Tu autem.

b) *Tempore Epiphaniae*: Omnes de Saba venient, aurum et thus deferentes, et laudem Domino annuntiantes. Tu autem.

c) *Tempore Ascensionis Domini*: Viri Galilaei, quid statis aspicientes in caelum? Hic Iesus qui assumptus est a vobis in caelum, sic veniet, quemadmodum vidistis eum euntem in caelum. Tu autem.

15. Indultum et indulgentiae, olim pro recitatione orationis *Sacro-sanctae* concessa, antiphonae finali B. Mariae Virg. adnectuntur.

CAPUT III

VARIATIONES IN PSALTERIO

16. Quando psalmi ad Laudes sumendi sunt e secundo schemate, ad Primam amplius non dicitur quartus psalmus, scilicet primus qui in Laudibus locum non habuit.

Item in dominica, si psalmi sumendi sunt e secundo schemate, loco psalmi 117, qui in Laudibus recitatur, ad Primam, dicitur psalmus 53, *Deus, in nomine tuo*.

17. Sabbato, quando ad Laudes alterum psalmorum schema recitandum occurrit, canticum Moysis *Auscultate, caeli* (Audite, caeli) dimittitur post versum *Petram, quae genuit te, neglexisti* *, et *oblitus es Dei factoris tui* (Deum qui te genuit dereliquisti, * et oblitus es Domini creatoris tui).

CAPUT IV

VARIATIONES IN PROPRIO DE TEMPORE

18. Orationes pro diversitate Temporum abolentur.

19. Si vigilia Nativitatis Domini venerit in dominica, Officium ordinatur hoc modo :

a) *sabbato praecedenti, ad Vesperas*, omnia dicuntur ut in sabbato ante dominicam IV Adventus ;

b) *ad Matutinum* dicitur unicum Nocturnum cum invitatorio de vigilia, hymno de Ordinario Adventus, novem antiphonis et novem psalmis de dominica tempore Adventus, versu et tribus lectionibus cum suis responsoriis de vigilia ;

c) *ad Laudes* et *ad Horas minores* fit Officium festivum de vigilia, ut in Proprio, sine commemoratione dominicae.

20. In festo Nativitatis Domini et per octavam, ad Matutinum, Psalmus 88, *Grátias Dómini in æternum cantábo* (Misericórdias Dómini in ætérnum cantábo) qui occurrit in tertio Nocturno, dimittitur post versum *Ut luna quæ manet in ætérnum *testis in cælo fidélis* (Et thronus eius sicut sol in conspéctu meo et sicut luna perfécta in ætérnum * et testis in cælo fidélis).

21. In festo Ss. Innocentium Mart. (28 decembris) :

a) adhibetur color ruber paramentorum ;

b) ad Matutinum, dicitur hymnus *De Teum* ;

c) in Missa, dicitur *Gloria in excelsis* et *Alleluia* cum suo versu.

22. Dies a 2 ad 5 ianuarii sunt feriae temporis Nativitatis Domini.

Ad Officium et Missam horum dierum quod attinet, haec animadvertantur :

a) *In Officio feriali*, antiphonae et psalmi, ad omnes Horas, et versus Nocturni sumuntur de currenti hebdomadae die, ut in Psalterio ; lectiones de Scriptura occurrenti, cum suis responsoriis, et dicitur *Te Deum* ; reliqua, una cum versu in responsorio brevi ad Primam, ut die 1 ianuarii.

Missa dicitur ut die 1 ianuarii, cum *Gloria* et praefatione de Nativitate, sine *Credo* et *Communicantes* proprio.

b) *In festis*, his diebus forte occurrentibus, retinetur versus in responsorio brevi ad Primam, ut die 1 ianuarii, nisi habeatur proprius ; sed nulla fit commemoratio feriae.

23. Dies a 7 ad 12 ianuarii sunt feriae temporis Epiphaniae Domini.

Ad Officium et Missam horum dierum quod attinet, haec animadvertantur :

a) *In Officio feriali*, antiphonae et psalmi, ad omnes Horas, et versus Nocturni sumuntur de currenti hebdomadae die, ut in Psalterio; lectiones de Scriptura occurrenti cum responsoriis de Epiphania, et dicitur *Te Deum*; reliqua, una cum versu in responsorio brevi ad Primam, ut in festo Epiphaniae. Oratio dicitur ut in festo Epiphaniae; in feriis autem post dominicam I occurrentibus, de eadem dominica.

Diebus a 7 ad 12 ianuarii sumuntur etiam antiphonae ad *Benedictus* et ad *Magnificat*, quae singulis diebus propriae assignantur; die vero 12 ianuarii, ad *Magnificat*, resumitur antiphona ad *Magnificat* e II Vesperis Epiphaniae.

Missa dicitur ut in festo Epiphaniae; in feriis autem post dominicam I occurrentibus, de eadem dominica, cum *Gloria* et praefatione de Epiphania, sine *Credo* et *Communicantes* proprio.

b) *In festis*, his diebus occurrentibus, retinetur versus in responsorio brevi ad Primam de Epiphania Domini, nisi habeatur proprius; sed nulla fit commemoratio feriae.

24. Die 13 ianuarii fit *Commemoratio Baptismatis D. N. Iesu Christi* (II classis).

Ad Matutinum, Laudes, Vesperas et Completorium omnia dicuntur ut in festo Epiphaniae, sed Matutinum incipitur more solito, et in tertio Nocturno dicitur psalmus 86; lectiones trium Nocturnorum cum suis responsoriis, et oratio dicuntur ut die 13 ianuarii. Ad Horas minores dicuntur antiphonae et psalmi de currenti hebdomadae die, reliqua ut in festo Epiphaniae, excepta oratione.

Missa dicitur prouti in Missali habetur, die 13 ianuarii.

Quod si occurrat eodem die dominica I post Epiphaniam, fit Officium de S. Familia, sine commemoratione Baptismatis Domini et sine commemoratione dominicae. Tunc initium Epistolae I ad Corinthios legitur sabbato praecedenti.

25. Peculiariora pietatis exercitia, quae cum populi concursu, feria VI post dominicam I Passionis, in honorem B. Mariae Virg. Matris dolorosae peragi consueverunt, continuari possunt. Permittuntur etiam eo die, duae Missae festivae de septem doloribus B. Mariae Virg.

26. Pro antiphona *ad Magnificat*, ad Vesperas feriae VI, tempore Paschatis, sumitur antiphona *ad Magnificat* quae habetur ad II Vesperas dominicae praecedentis.

27. Post Officium dominicae V post Pascha, in *Breviario* ponatur sequens rubrica :

In Litanis minoribus

Litaniae minores seu Rogationes per se assignantur feriis II, III et IV ante festum Ascensionis Domini.

Ordinariis autem locorum facultas tribuitur eas transferendi ad alios tres dies continuos magis opportunos iuxta regionum diversitatem aut consuetudinem aut necessitatem.

De Litanis minoribus nihil fit in Officio.

Obligatio recitandi Litanias Sanctorum cum suis precibus, his diebus, urget tantum in processione aut aliis peculiaribus supplicationibus. Proinde, qui ad recitationem divini Officii obligantur, processioni vero aut aliis peculiaribus supplicationibus non intersunt, non tenentur dicere, his diebus, Litanias Sanctorum cum suis precibus.

In *Missali* autem, in Missa de Rogationibus, post epistolam, deleatur *Alleluia* cum suo versu, et eius loco ponatur graduale et *Alleluia* cum suo versu, necnon tractus, et *Alleluia* cum suis versibus, quae in Missa pro quacumque necessitate, iuxta diversa anni Tempora inveniuntur. Verba demum : *praefatio paschalis*, deleantur.

28. Feria II infra hebdomadam V post Pascha, omissis lectionibus de homilia in evangelium Missae de Rogationibus, ponantur hae lectiones de Scriptura occurrenti :

De Epístola prima beáti Petri Apóstoli

Lectio I

Cap. 2, 1-5

Deponéntes igitur omnem malítiam, et omnem dolum, et simulatiónes, et invidias, et omnes detractiões, sicut modo géniti infántes, rationábiles, sine dolo lac concupiscite : ut in eo crescátis in salútem : si tamen gustástis, quóniam dulcis est Dóminus. Ad quem accedéntes lápidem vivum, ab homínibus quidem reprobátum, a Deo autem eléctum et honorificátum : et ipsi tamquam lápidés vivi superædificámini, domus spirituális, sacerdotium sanctum, offérre spirituáles hóstias, acceptábiles Deo per Iesum Christum.

Resp. Dicant nunc, ut adhuc hoc die.

Lectio II

Cap. 2, 6-10

Propter quod cóninet Scriptúra : Ecce, pono in Sion lápidem summum angulárem, eléctum, pretiósus : et qui crediderit in eum, non confundétur. Vobis igitur honor credéntibus : non credéntibus autem lapis, quem reprobavérunt aedificántes, hic factus est in caput ánguli, et lapis offénsionis, et petra scándali his, qui offéndunt verbo, nec credunt in quo et pósito sunt. Vos autem genus eléctum, regále sacerdotium, gens sancta, pópulus acquisitionis : ut virtútes annuntiétis eius, qui de ténebris vos vocávit in admirábile lumen suum. Qui aliquándo non pópulus, nunc autem pópulus Dei : qui non consecúti misericórdiam, nunc autem misericórdiam consecúti.

Resp. Cantáte Dómino, ut adhuc hoc die.

Lectio III

Cap. 2, 11-17

Caríssimi : Obsecro vos tamquam ádvenas et peregrínos abstinére vos a carnálibus desidériis, quæ militánt advérsus ánimam, conversatióne vestram inter gentes habéntes bonam : ut in eo, quod detréctant de vobis tamquam de malefactóribus, ex bonis opéribus vos considerántes, gloríficent Deum in die visitatiónis. Subiécti igitur estóte omni humánæ creatúrae propter Deum : sive regi quasi præcellénti, sive dúcibus tamquam ab eo missis, ad vindictam malefactorum, laudem vero bonórum : quia sic est volúntas Dei, ut benefaciéntes obmutéscere faciátis imprudentium hóminum ignorantiam : quasi líberi, et non quasi velámen habéntes malítiæ libertátem, sed sicut servi Dei. Omnes honoráte : fraternitátem dilígite : Deum timéte : regem honorificáte.

In Officio feriali : Te Deum.

In Officio ordinario, resp. : Narrábo, ut adhuc hoc die.

Antiphonae *ad Benedictus* et *ad Magnificat* retinentur quae in Brevariario nunc exstant.

29. Dies a feria VI post Ascensionem Domini usque ad vigiliam Pentecostes exclusive sunt feriae temporis Ascensionis.

Ad Officium et Missam horum dierum quod attinet, haec advertantur :

a) *In Officio feriali*, antiphonae et psalmi, ad omnes Horas, et versus Nocturni sumuntur de currenti hebdomadae die, ut in Psalterio pro tempore paschali; lectiones de Scriptura occurrenti, cum suis re-

sponsoriis, et dicitur *Te Deum*; reliqua, una cum versu in responsorio brevi ad Primam, ut in festo Ascensionis.

Missa dicitur ut in festo Ascensionis, cum *Gloria* et praefatione de Ascensione, sine *Credo*, et *Communicantes* proprio.

b) *In festis*, his diebus occurrentibus, retinetur versus in responsorio brevi ad Primam de Ascensione, nisi habeatur proprius; sed nulla fit commemoratio feriae.

30. Dominica olim infra octavam Ascensionis inscribitur tantum « Dominica post Ascensionem ». Eius Officium ordinatur hoc modo:

a) partes Ordinarii sumuntur e festo Ascensionis sicut in feriis huius temporis; capitula vero, antiphonae ad *Benedictus* et ad *Magnificat*, et oratio sunt propria;

b) ad I Vesperas, psalmi de sabbato dicuntur sub antiphona *Alleluia, alleluia, alleluia*;

c) ad Nocturnum, Laudes et Vesperas, psalmi de dominica dicuntur sub antiphona, *Alleluia, alleluia, alleluia* de tempore paschali;

d) lectiones et responsoria unici Nocturni sumuntur propria, prouti exstant in Breviario.

31. Feria V ante vigiliam Pentecostes, tamquam lectiones de Scriptura occurrenti, dicantur lectiones de Epistola tertia beati Ioannis Ap., quae nunc in Breviario assignantur feriae VI sequenti; item, feria VI ante vigiliam Pentecostes, lectiones de Epistola beati Iudae Ap., quae nunc in Breviario assignantur primo Nocturno vigiliae Pentecostes.

32. In vigilia Pentecostes dicitur Officium feriale, ut in Ordinario de tempore Ascensionis, cum tribus lectionibus de homilia in Evangelium diei. Oratio autem ad Laudes et ad Horas sumitur e dominica post Ascensionem.

In Missali, deleantur prophetiae, benedictio fontis et litaniae. Omnes Missae incipiunt more solito, psalmo *Iudica me, Deus*, et antiphona ad Introitum *Cum sanctificatus fuero*.

33. In festo Ss^{mi} Corporis Christi, ad Primam, dicitur versus *Qui sedes ad dexteram Patris*.

Dominicae et dies, olim infra octavam Ss^{mi} Corporis Christi et Ss^{mi} Cordis Iesu, celebrantur per omnia sicut reliquae dominicae et feriae per annum.

Responsoria post lectiones de Scriptura, his dominicis et feriis, dicuntur de tempore post Pentecosten, ut in Breviario habentur dominica IV post Pentecosten et feriis subsequentibus.

34. Peculiaria pietatis exercitia, quae cum populi concursu, diebus olim infra octavam Ss̃ni Corporis Christi, ex traditione, celebrari consueverunt, continuari possunt. Ubi autem fit processio, his diebus, permittuntur duae Missae de Ss. Eucharistia, ad modum Missae votivae II classis.

35. Sabbato ante dominicam primam augusti, rubrica circa lectiones de Scriptura occurrenti, mutetur hoc modo :

Si prima dominica incidit a die 1 ad 3 augusti, tunc mensis habet quinque dominicas, et Scriptura occurrens legitur integra, ut in Breviario habetur.

Si vero prima dominica incidit in dies a 4 ad 7 augusti, mensis habet quatuor dominicas tantum, et de Scriptura occurrenti omittitur illa pars quae hebdomadae quintae assignata est.

36. Sabbato ante dominicam primam septembris, ponatur sequens rubrica :

Si prima dominica incidit in diem 1 vel 2 septembris, mensis habet quinque dominicas, et Scriptura occurrens absoluitur integra, ut in Breviario habetur.

Si vero prima dominica incidit in dies a 3 ad 7 septembris, tunc mensis habet quatuor dominicas tantum, et de Scriptura occurrenti omittitur illa pars quae hebdomadae quintae assignata est.

37. Ad Vesperas feriae IV et VI Quatuor Temporum mensis septembris, pro antiphona *ad Magnificat* repetitur antiphona quae, in iisdem feriis, habetur *ad Benedictus*.

38. Sabbato ante dominicam primam octobris, ponatur sequens rubrica :

Si prima dominica incidit in dies a 1 ad 3 octobris, mensis habet quinque dominicas, et Scriptura occurrens absoluitur integra, ut in Breviario habetur.

Si vero prima dominica incidit in dies a 4 ad 7 octobris, tunc mensis habet quatuor dominicas tantum, et de Scriptura occurrenti omittitur illa pars, quae tertiae hebdomadae assignata est.

39. Sabbato ante primam dominicam novembris, ponatur sequens rubrica :

Si prima dominica incidit in dies 1 vel 2 novembris, mensis habet quidem quinque dominicas, ultima tamen est prima Adventus, ita ut pro Scriptura occurrenti maneant quatuor tantum hebdomadae. Item

quatuor dominicas tantum habet mensis, si prima dominica incidit in dies a 3 ad 5 novembris. His in casibus, de Scriptura occurrenti omittitur illa pars, quae secundae hebdomadae assignata est.

Si vero prima dominica incidit in dies 6 vel 7 novembris, mensis habet quidem quatuor dominicas, ultima tamen est prima Adventus, ita ut pro Scriptura occurrenti maneant tres hebdomadae tantum. Hoc in casu, de Scriptura occurrenti omittitur illa pars quae primae et secundae hebdomadae assignata est.

CAPUT V

VARIATIONES IN PROPRIO SANCTORUM

40. In festis III classis, tam universalibus quam particularibus, quae ad Matutinum habent aut antiphonas proprias et psalmos de Communi, aut antiphonas proprias et psalmos specialiter assignatos, novem antiphonae et novem psalmi dicuntur continuatim cum unico versu tantum, qui invenitur post ultimam antiphonam.

41. In iisdem festis, de quibus numero praecedenti, duae lectiones de Scriptura sumuntur de Communi, olim I Nocturno assignatae, retentis primo et tertio e responsoriis propriis, quae in Breviario his festis assignata erant.

42. In festis III classis, tam universalibus quam particularibus, quae ad Matutinum habent tantum responsoria propria, dicuntur antiphonae et psalmi de feria currenti, cum duabus lectionibus de Scriptura occurrenti et primo ac tertio e responsoriis propriis, et tertia lectione propria, ut in aliis Officiis ordinariis.

43. In Conversione S. Pauli (25 ianuarii), ad Matutinum dicuntur tres lectiones de Actibus Apostolorum, quae olim primo Nocturno erant assignatae, cum primo et secundo responsorio ibidem notatis.

44. In festo S. Martinae (30 ianuarii), ad Matutinum dicitur hymnus *Martinae celebri una cum altera parte Non illam crucians*; ad Laudes autem et ad Vesperas sumitur hymnus *Tu natale solum*.

45. In festo Purificationis B. Mariae Virg. (2 februarii):

a) in Breviario, ponatur, in initio, haec rubrica: Festum Purificationis B. Mariae Virg. habetur tamquam festum Domini.

b) in Missali, ad benedictionem candelarum, omittitur antiphona

Easurge cum versu psalmi et *Gloria Patri*, necnon *Flectamus genua*; et ante orationem sacerdos dicit tantum *Dominus vobiscum* et *Oremus*.

46. In festis S. Venantii (18 maii), S. Mariae Magdalенаe Poenitentis (22 iulii) et S. Ioannis Cantii (20 octobris), ad Vesperas, dicitur hymnus qui nunc in Breviario assignatur I Vesperis.

47. Die 17 iunii, pro festo S. Gregorii Barbadici, ponantur hae partes propriae :

Oratio

Deus, qui beátum Gregórium Confessórem tuum atque Pontíficem pastoráli sollicitúdine, et paúperum miseratióne claréscere voluísti : concéde propítius ; ut, cuius mérita celebrámus, caritátis imitémur exémp-la. Per Dóminum.

Lectio III

Gregórius Barbadícus, Venétiis perantíqua familia ortus, utriúsque iuris láuream in Archigymnásio Patavíno magna cum laude est adéptus. Undevigésimum annum agens, cum ad Monasteriensem pacis Convén-tum proféctus esset, legáto pontificio Fábio Chísio adhortánte, eccle-siásticæ militíæ nomen dare constituit. Sacris initiátus, ab eódem Chísio, Alexándri séptimi nómine ad Pontificátum assúpto, Bergomátium epí-scopus primum, mox, Cardínalium Collégio cooptátus, ad sedem Pata-vínam elígitur. In episcopáli múnere obeúndo, sancto Cárolo Borromáo sibi exémplo propósito, ad extrémum usque spíritum adlaborávit ut, Sacrosánetæ Tridentínæ Sýnodi mónitis et decrétiis inníxus, evélleret vítia, virtútes indúceret. In utrâque diocési Seminárium amplificávit, Patavínum præsertim bibliothéca auxit ac typographía, qua libri quoque ederéntur inter pópulos próximi Oriéntis vulgáandi. Catechéticam in-structiόνem eníxe fovit, et singulos diocécis pagos, docéndo et hortán-do, álacer peragrávit. Caritátis opéribus ac vitæ sanctitáte refúlsit, in egénos et páuperes ádeo liberális ut domesticam quoque supelléctilem, vestes ac lectum in eórum auxílium erogáverit. Dénique, post brevem lethálem morbum, plácide obdormívit in Dómino décimo quarto Kalén-das iúlias, anno millésimo sexcentésimo nonagésimo séptimo. Quem, méritis ac virtútibus clarum, Clemens décimus tértius Beatórum, Ioán-nes vero vigésimus tértius Sanctórum número accénsuit.

Missa *Statuit*, de Communi Conf. Pont. I loco, cum oratione pro-pria, ut supra.

48. Die 28 iunii, in vigilia Ss. Petri et Pauli App., lectiones de homilia in evangelium diei sumuntur e festo S. Pii X (3 septembris).

49. In festo S. Irenaei Ep. et Mart. (3 iulii), ponatur sequens lectio propria :

Lectio III

Irenæus, non longe ab urbe Smyrna natus, iam inde a púero sese Polycárpo, Ioánnis Evangelistæ discipulo eidémque episcopo Smyrnæórum, tradiderat in disciplinam. Polycárpo in cælum martýrii glória sublato, cum incredibili stúdio flagráret discéndi quæ dógmata depósi loco custodiénda céteri accepissent, quos Apóstoli institúerant ; horum quam pótuit plures convénit, quæque ab íisdem audívit, mémori mente ténuít, ea deinceps opportúne advérsus hæreses allatúrus. In Gálliam proféctus, Ecclésiæ Lugdunénsis præsbyter a Photíno episcopo est constitútus ; cui cum successisset, tam feliciter munus óbiit episcopátus, ut sapiéntia, oratióne exemplóque suo non modo brevi cives lugdunénses omnes, sed multos étiam aliárum Galliárum úrbium incolás superstitióne atque errórem abiecísse, dedisséque christiánæ militiæ nómina víderit. Multa scripsit, quorum magna pars intéceidit iniúria téporum. Exstant eius advérsus hæreses libri quinque, in quorum tértio libro grave imprímis atque præclárum de Romána Ecclésia, deque illius episcopórum successióne, divínæ traditióni fidéli, perpétua, certíssima custóde, testimoniúm dixit. Atque ad hanc, dixit, Ecclésiám propter potiórem principalitátem necesse est omnem conveníre Ecclésiám, hoc est eos qui sunt úndique fidéles. Martýrio coronátus, migrávit in cælum anno salútis ducentésimo secúndo.

50. In Commemoratione B. Mariae Virg. de Monte Carmelo (16 iulii) :

a) in *Breviario*, post orationem, ponatur sequens rubrica : Si Commemoratio B. Mariae Virg. de Monte Carmelo venerit in sabbato, fit quidem Officium de S. Maria in sabbato, sed antiphona *ad Benedictus*, et oratio ad omnes Horas dicuntur ut supra ;

b) in *Missali* autem ponatur sequens rubrica : Si Commemoratio B. Mariae Virg. de Monte Carmelo venerit in sabbato, Missa dici potest aut de sancta Maria in sabbato, aut propria de Commemoratione B. Mariae Virg. de Monte Carmelo.

51. In festo S. Laurentii de Brundusio, Conf. et Eccl. Doct. (21 iulii), ponatur sequens lectio propria :

Lectio III

Lauréntius, Brundúsii in Apúlia natus, aduléscens Ordinem Fratrum Minórum Capuccinórum ingrédessus, philosophiam ac theológiám pénitus didicit, complúres autem linguas et antíquas et recentióres cálluit. Sacerdos inaugurátus, prædicándi munus suscepit, quod per totam fere Itáliam aliásque Európæ regiónés indefessus obívit. Singulári prudéntia consiliíque dono præditus, univérso Ordini regéndo præfécus est, et a Summis Pontificibus sæpe adhibitus ad gravíssimas obeúndas legatiónes. Atque eius potíssimum opera effécus est, ut príncipes christiáni cópias suas consociáverint contra ingruéntes Turcárum turmas: quibúscum exércitus christiánuS in Hungária congréssus, Lauréntio præeúnte cum cruce, mílites ducésque cohortánte, celebérrimam rétulit victóriam. Inter tot vero tántaque negótia, religiósi hóminis virtútes heróico modo cóluit. Quidquid supérerat témporis, oratióni impéndens, vitam interiorem cum extérna actuositáte mirífice coniúnxit. Tandem Olisipóne, quo a pópulo neapolitáno orátor ad regem Hispániae missus fúerat, libertátis christiánæ et iustítiæ strénuus assértor, quasi in acie occúbuit anno millésimo sexcentésimo undevicésimo. Multa reliquit scripta ad fidem cathólicam advérsus hæreses defendéndam, et ad sacras Litteras explanándas. Eum Leo Papa décimus tértius in Sanctórum númerum rétulit, Ioánnes vero Papa vigésimus tértius univérse Ecclésiæ Doctórem declarávit.

52. In festo Transfigurationis Domini (6 augusti) psalmus 88, *Grátias Dómini in ætérnum cantábo* (Misericórdias Dómini in ætérnum cantábo) qui occurrit in tertio Nocturno, dimittitur post versum *Nam Dómini est clipeus noster*, * et *Sancti Israël Rex noster* (Quia Dómini est assúptio nostra, * et sancti Israël regis nostri).

53. In festo S. Philippi Benitii Conf. (23 augusti), ponatur sequens lectio propria :

Lectio III

Philíppus, e nóbili Benitiórum família Floréntiæ natus, singulári visióne a beatíssima Vírgine in Servórum suórum famíliam, nuper institútam, est vocátus. Primum in Senárii montis antrum concéssit, ubi ásperam quidem iugi córporis castigatióne, sed Christi Dómini cruciatuum meditatióne, suávem duxit vitam; deínde per univérSAM fere EuróPam magnámque Asiæ partem sodalicia septem dolórum Dei Matris

instituit. Sui Ordinis Generális invitus renuntiátus, divínæ caritátis ardóre veheménter accensus, plúrimas Itáliæ urbes concúrsans, gliscéntes in eis cívium discórdias compósuit, multásque ad Románi Pontíficis obediéntiam revocávit, et perditíssimos hómines ad pœniténtiam perdúxit. Dénique Tudérti, anno millésimo ducentésimo octogésimo quinto, in Christi Dómini e cruce pendéntis ampléxu, quem suum appellábat librum, sanctíssime ex hac vita migrávit. Eum Clemens décimus, Póntifex máximus, Sanctórum número adscrípsit.

54. In festo B. Mariæ Virg. a Rosario (7 octobris), hymnus *Caelestis aulae nuntius*, qui in Breviario I Vesperis assignabatur, nisi I Vesperae alicubi dicendae sint, praemittitur hymno Matutini, omissa conclusione.

55. Pro festo S. Antonii Mariæ Claret, ponantur hae partes propriae :

Oratio

Deus, qui beátum Antónium Mariám Confessórem tuum atque Pontíficem, apostólicis virtútibus sublimásti, et per eum novas in Ecclesiá clericórum ac virginum famílias collegísti : concéde, quæsumus ; ut, eius dirigéntibus mónitis ac suffragántibus méritis, animárum salútem quærere iúgiter studeámus. Per Dóminum.

Lectio III

Antónius Mariá Claret, Salléntii in Hispânia, piis honestisque parentibus natus, adolescens textóriam artem exércuit, sed dein, sacerdotio auctus, primum parœciále ministérium excóluit, póstea vero Romam venit ut a Propagandæ Fidei Congregatióne ad éxteras missiões mitterétur. Sed, Deo disponénte, Hispániam revérsus, missionárius apostólicus Cataláuniam, et Fortunátas Insulas peragrávit. Bonórum librórum scriptor fecúndus, Congregatióne quoque Filiórum Immaculáti Cordis Mariæ fundávit. Archiepiscopáli sedí Sancti Iacóbi in Cuba præféctus, zelántis Pastóris virtútibus mire effúlsit ; seminárium restítuit, doctrínam et disciplínam clericórum promóvit, ópera sociália cón-didit, pro christiána filiárum institutióne Soróres Docéntes a Mariá Immaculáta instituit. Matríti demum accersítus, ut Hispaniárum Regínæ a confessiõnibus et in gravíssimis ecclesiásticis negótiis a consiliis esset, austeritátis omniúmque virtútum exímium præbuit exéplar. In Vaticano Concílio Románi Pontíficis infallibilitátem strénue deféndit. Devotióne erga Sanctíssimum Sacraméntum et Cor Mariæ Immaculátum

eiúsque Rosárium mirífice propagávit. Tandem, apud Fontem Frigidum, in Gállia, exsul móritur, anno millésimo octigéntésimo septuagésimo. Quem, miráculis clarum, Pius Papa undécimus Beatórum, Pius vero duodécimus Sanctórum fastis adscrípsit.

Missa *Sacerdotes tui*, de Communi Conf. Pont. II loco, cum oratione propria, ut supra.

56. In festo S. Raphaëlis Archangeli (24 octobris), ad Matutinum dicuntur tres lectiones de libro Tobiae, quae olim primo Nocturno erant assignatae, cum primo et secundo responsorio ibidem notatis.

57. In festo D. N. Iesu Christi Regis, in tertio Nocturno, altera pars psalmi 88 *Si dereliquerint filii eius* (Si autem dereliquerint filii eius) dimittitur post versum *Ut luna quæ manet in ætérnum, * testis in cælo fidélis* (Et thronus eius sicut sol in conspéctu meo, et sicut luna perfectæ in ætérnum, * et testis in cælo fidélis).

58. Vesperae defunctorum, cum suo Completorio proprio, diei 1 novembris olim assignatae, transferuntur in Commemorationem omnium Fidelium defunctorum; sed si concurrant cum dominica, vel festo I classis, Officium Commemorationis omnium Fidelium defunctorum cessat post Nonam.

Celebratio tamen Vesperarum defunctorum post II Vesperas diei 1 novembris, quae pro pietate fidelium peragi consuevit, continuari potest, una cum aliis piis exercitiis forsitan consuetudine traditis, tamquam peculiare pietatis obsequium.

CAPUT VI

VARIATIONES IN COMMUNI SANCTORUM

59. In hymno *Iste Confessor*, tertius versus erit semper *Meruit supremos laudis honores*.

60. In *Communi Dedicationis ecclesiae*, in initio, ponatur sequens rubrica: Festum Dedicationis ecclesiae est festum Domini.

In ipso die Dedicationis ecclesiae, dicitur Officium de die liturgico occurrenti usque ad Nonam.

Ante reliquias Sanctorum, in altari ecclesiae consecrandae includendas, si commode fieri potest, celebrantur Vigiliae, et cantetur vel dicatur Matutinum, cum tribus Nocturnis, in honorem Sanctorum Martyrum,

quorum reliquiae sunt recondendae. Invitentur quoque fideles ut his Vigiliis participant.

Qui vero Officio divino tenentur, obligationi suae satisfaciunt, pro Matutino, recitatione Nocturnorum in honorem Sanctorum Martyrum, in Vigiliis peracta.

A Vesperis ipsius diei Dedicationis, dicitur Officium de Dedicatione ecclesiae, quod protrahitur usque ad Completorium diei sequentis, et dicitur ad modum Officii festi I classis.

61. Officium votivum defunctorum, sive cum unico Nocturno, sive cum tribus recitetur, inchoatur semper cum invitatorio et suo psalmo; et, si dicitur pro defunctis in genere, concluditur cum oratione *Fidelium*.

CAPUT VII

VARIATIONES IN MISSIS ET ORATIONIBUS VOTIVIS AD DIVERSA

62. Missa votiva « Contra paganos » inscribatur « Missa pro Ecclesiae defensione »; Missa autem « Ad tollendum schisma » abhinc dicatur « Missa pro unitate Ecclesiae ».

63. Inter orationes « diversas », oratio « Pro Imperatore romano » deleatur, et eius loco ponatur sequens:

Pro res publicas moderantibus

Oratio

Omnípotens sempitérne Deus, in cuius manu sunt ómnium potestátes et ómnium iura populórum: réspice benígnus ad eos, qui nos in potestáte regunt; ut ubíque terrárum, délixtera tua protegénte, et religiónis intégritas, et pátriæ secúritas indesinénter consistat. Per Dóminum.

Secreta

Propitiáre, Dómine, preces et hóstias famulórum tuórum, et propter nomen tuum pátriæ defénde rectóres; ut salus serviéntium tibi princípum, pax tuórum possit esse populórum. Per Dóminum.

Postcommunio

Prótege, Dómine, fámulos tuos subsidiis pacis; et córporis et spirítuálibus enútriens aliméntis, a cunctis hóstibus redde secúros. Per Dóminum.

VARIATIONES IN MARTYROLOGIO ROMANO

CAPUT I

VARIATIONES IN ELOGIIS FESTORUM ET OFFICIORUM MOBILIIUM

1. Pro festo sanctae Familiae.

Rubrica quae praecedit elogium respiciens hoc festum, sic corrigatur :

Sabbato ante dominicam, quae occurrere potest a die 7 ad diem
13 ianuarii inclusive.

2. Pro dominica I Passionis.

Lemma et elogium mutetur hoc modo :

Sabbato ante dominicam primam Passionis.

Dominica prima Passionis.

3. Pro commemoratione septem dolorum B. Mariae Virg.

Lemma et elogium hoc modo mutetur :

Feria quinta post dominicam primam Passionis.

Commemoratio septem dolorum beatissimae Virginis Mariae.

4. Pro dominica II Passionis.

Lemma et elogium mutetur hoc modo :

Sabbato ante dominicam secundam Passionis, seu in palmis.

Dominica secunda Passionis, seu in palmis, quando ...

5. Pro litanis maioribus.

Lemma mutetur hoc modo :

Feria tertia infra octavam Paschae, quoties ipsum Pascha, vel
secunda feria infra octavam Paschae, in diem 25 aprilis inciderit.

6. Feria tertia ante dominicam tertiam post Pascha.

Deleatur lemma et elogium, respiciens solemnitatem sancti Ioseph.

7. Feria tertia ante dominicam quartam post Pascha.

*Deleatur lemma et elogium, respiciens octavam solemnitatis sancti
Ioseph.*

8. Feria quarta infra octavam Ascensionis Domini.

Deleatur lemma et elogium, respiciens octavam Ascensionis Domini.

9. Feria quarta infra octavam sanctissimi Corporis Christi.

Deleatur lemma et elogium, respiciens octavam huius festivitatis.

10. Feria quinta infra octavam sacratissimi Cordis Iesu.

Deleatur lemma et elogium, respiciens octavam huius festi.

CAPUT II

VARIATIONES IN CORPORE MARTYROLOGII

11. Kalendis Ianuarii (1 ian.).

Primum elogium mutetur ut sequitur :

Octava Nativitatis Domini nostri Iesu Christi.

Secundo loco scribatur :

Circumcisio eiusdem Domini nostri Iesu Christi.

12. Quarto Nonas Ianuarii (2 ian.).

Deleatur primum elogium :

Octava sancti Stephani Protomartyris.

13. Tertio Nonas Ianuarii (3 ian.).

Deleatur primum elogium :

Octava sancti Ioannis, Apostoli et Evangelistae.

14. Pridie Nonas Ianuarii (4 ian.).

Deleatur primum elogium :

Octava sanctorum Innocentium Martyrum.

15. Nonis Ianuarii (5 ian.).

Deleatur primum elogium :

Vigilia Epiphaniae Domini.

16. Idibus Ianuarii (13 ian.).

Loco elogii : Octava Epiphaniae Domini, *ponatur Commemoratio Baptismatis Domini nostri Iesu Christi.*

17. Quintodecimo Kalendas Februarii (18 ian.).

Deleatur primum elogium :

Cathedra sancti Petri Apostoli, qua primum Romae sedit.

Initium elogii sequentis ita incipiat :

Romae Passio sanctae Priscæ ...

18. Sexto Kalendas Februarii (27 ian.).

In elogio sanctae Angelae Mericiae mutantur ultima verba ut sequitur :

Eius tamen festivitas Kalendas Iunii celebratur.

19. Octavo Kalendas Martii (22 febr.).

Loco primi elogii Antiochiae Cathedrae ..., substituatur sequens :

Cathedra sancti Petri Apostoli, qua primum Romae sedit, *ex die 18 ianuarii.*

20. Septimo Kalendas Martii (23 febr.).

Deleatur primum elogium :

Vigilia sancti Matthiae Apostoli.

In anno bissextili, legitur tantum :

Commemoratio plurimorum...

21. Quarto Kalendas Maii (28 apr.).

Elogium S. Vitalis Martyris deleatur.

22. Kalendis Maii (1 maii).

Elogium Ss. Apostolorum Philippi et Iacobi transferatur in diem 11 eiusdem mensis, primo loco, et eius loco ponatur sequens :

Sollemnitates sancti Ioseph opificis, Sponsi beatæ Mariæ Virginis, Confessoris, opificum Patroni.

In elogio S. Pii V dematur verbum item.

23. Quinto Nonas Maii (3 maii).

Elogium Inventionis S. Crucis ponatur, eodem die, ultimo loco.

In elogio Ss. Alexandri et sociorum, demantur verba Papæ primi.

24. Pridie Nonas Maii (6 maii).

Elogium S. Ioannis, Apostoli et Evangelistæ, ponatur eodem die, secundo loco.

25. Octavo Idus Maii (8 maii).

Elogium Apparitionis S. Michaëlis ponatur, eodem die, ultimo loco.

26. Pridie Kalendas Iunii (31 maii).

Primum elogium ponatur die sequenti, primo loco, et eius loco ponatur sequens :

Festum beatae Mariae Virginis Reginae.

27. Quintodecimo Kalendas Iulii (17 iunii).

Primo loco ponatur sequens elogium :

Sancti Gregorii Barbadici, Cardinalis, Episcopi et Confessoris, cuius dies natalis sequenti die recensetur.

28. Quartodecimo Kalendas Iulii (18 iunii).

Tertio loco ponatur hoc elogium :

Patavii Sancti Gregorii Barbadici, Veneti, Cardinalis et Bergomatis primum, deinde Patavinae dioeceseos Episcopi, quem mira virtutum et pastoralis sapientiae laude conspicuum, Ioannes vigesimus tertius Sanctorum corona insignivit. Ipsius autem festum pridie huius diei celebratur.

29. Quarto Kalendas Iulii (28 iunii).

In fine elogii S. Irenaei addatur :

Ipsius tamen festivitas quinto Nonas Iulii celebratur.

30. Kalendis Iulii (1 iulii).

Deleatur primum elogium :

Octava Nativitatis sancti Ioannis Baptistae.

31. Quinto Nonas Iulii (3 iulii).

Primo loco ponatur :

Sancti Irenaei, Episcopi et Martyris, qui migravit in caelum quarto Kalendas Iulii.

Elogium natalis S. Leonis ponatur eodem die, sexto loco, id est, post Ss. Martyres Marcum et Mucianum.

32. Pridie Nonas Iulii (6 iulii).

Deleatur primum elogium :

Octava sanctorum Apostolorum Petri et Pauli.

33. Tertio Idus Iulii (13 iulii).

Elogium sancti Anacleti deleatur.

34. Decimo septimo Kalendas Augusti (16 iulii).

Initium primi elogii sic mutetur :

Commemoratio beatae Mariae ...

35. Duodecimo Kalendas Augusti (21 iulii).

Primo loco ponatur sequens elogium :

Sancti Laurentii de Brundusio, Confessoris et Ecclesiae Doctoris, ex Ordine Fratrum Minorum Capuccinorum, qui sequenti die migravit in caelum.

36. Undecimo Kalendas Augusti (22 iulii).

Secundo loco ponatur hoc elogium :

Ulyssipone, in Lusitania, natalis sancti Laurentii de Brundusio, Confessoris, ex Ordine Fratrum Minorum Capuccinorum, quem verbi Dei praedicatione, caelesti doctrina, pontificiis legationibus rebusque ad Dei gloriam et Ecclesiae utilitatem feliciter gestis praeclarum, Leo Papa decimus tertius Sanctorum fastis adscripsit, et Summus Pontifex Ioannes vigesimus tertius universalis Ecclesiae Doctorem declaravit, eiusque festum pridie huius diei celebrari iussit.

37. Nono Kalendas Augusti (24 iulii).

Deleatur primum elogium :

Vigilia sancti Iacobi Apostoli.

38. Quarto Kalendas Augusti (29 iulii).

*Elogium S. Felicis secundi deleatur.**Sequens elogium ita reformetur :*

Romae, via Portuensi, sanctorum Martyrum Felicis, Simplicii, Faustini et Beatricis, temporibus...

39. Kalendis Augusti (1 aug.).

Primum elogium ponatur ultimo loco, eodem die.

40. Tertio Nonas Augusti (3 aug.).

Elogium Inventionis S. Stephani, ultimo loco ponatur.

41. Pridie Nonas Augusti (4 aug.).

Elogium S. Ioannis Baptistae-Mariae Vianney (secundo loco) ita mutetur :

In vico Ars, ... quem Pius Papa Undecimus in Sanctorum nume-

rum retulit, et omnium parochorum caelestem Patronum constituit. Ipsius tamen festum sexto Idus huius mensis recolitur.

42. Sexto Idus Augusti (8 aug.).

Primo loco ponatur elogium S. Ioannis Baptistae-Mariae Vianney, e sequenti die.

43. Sextodecimo Kalendas Septembris (17 aug.).

Deleatur primum elogium :

Octava sancti Laurentii Martyris.

44. Tertiodecimo Kalendas Septembris (20 aug.).

Secundo loco ponatur sequens elogium :

Romae depositio sancti Pii decimi, Papae et Confessoris, fidei integritate et ecclesiasticae libertatis propugnatoris invicti, religionisque zelo insignis, cuius festum tertio Nonas septembris recolitur.

45. Undecimo Kalendas Septembris (22 aug.).

Deleatur elogium :

Octava Assumptionis beatae Mariae Virginis.

In secundo elogio, quod fit primum, dematur verbum : eiusdem.

46. Decimo Kalendas Septembris (23 aug.).

Deleatur primum elogium :

Vigilia sancti Bartholomaei Apostoli.

47. Tertio Nonas Septembris (3 sept.).

Primo loco ponatur hoc elogium :

Sancti Pii Papae decimi, cuius natalis dies tertiodecimo Kalendas septembris recensetur.

48. Decimo septimo Kalendas Octobris (15 sept.).

Deleatur primum elogium :

Octava Nativitatis beatae Mariae Virginis.

In sequenti elogio, quod fit primum, dematur verbum : eiusdem.

49. Duodecimo Kalendas Octobris (20 sept.).

Deleatur primum elogium :

Vigilia sancti Matthaei, Apostoli et Evangelistae.

50. Octavo Kalendas Octobris (24 sept.).

In primo elogio, loco vocabuli festum, dicatur Commemoratio.

51. Nonis Octobris (7 oct.).

Initium primi elogii ita mutetur :

Festum beatae Mariae Virginis a Rosario ; itemque ...

Tertio et quarto elogio addatur :

Eorum autem memoria sequenti die recolitur.

52. Octavo Idus Octobris (8 oct.).

Secundo loco ponatur hoc elogium :

Sanctorum Martyrum Sergii, Bacchi, Marcelli et Apuleii, quorum dies natalis praecedenti die refertur.

53. Decimo Kalendas Novembris (23 oct.).

Primo loco ponatur sequens elogium :

Sancti Antonii Mariae Claret, Episcopi et Confessoris, cuius dies natalis sequenti die recensetur.

54. Nono Kalendas Novembris (24 oct.).

Elogium S. Antonii Mariae Claret ponatur secundo loco. Vocabulum autem Montis Frigidi corrigatur in Fontis Frigidi. In fine addatur :

Ipsius autem festum pridie huius diei celebratur.

55. Sexto Kalendas Novembris (27 oct.).

Deleatur primum elogium :

Vigilia sanctorum Apostolorum Simonis et Iudae.

56. Pridie Kalendas Novembris (31 oct.).

Deleatur primum elogium :

Vigilia omnium Sanctorum.

57. Sexto Idus Novembris (8 nov.).

Deleatur primum elogium :

Octava omnium Sanctorum.

58. Tertio Kalendas Decembris (29 nov.).

Deleatur primum elogium :

Vigilia sancti Andreae Apostoli.

59. Septimo Idus Decembris (7 dec.).

Deleatur primum elogium :

Vigilia Conceptionis Immaculatae beatae Mariae Virginis.

60. Decimo octavo Kalendas Ianuarii (15 dec.).

Deleatur primum elogium :

Octava Conceptionis Immaculatae beatae Mariae Virginis.

61. Tertiodecimo Kalendas Ianuarii (20 dec.).

Deleatur primum elogium :

Vigilia sancti Thomae Apostoli.

DECLARATIO

DE SERVANDIS IN CALENDARIIS PARTICULARIBUS INDE AB ANNO 1961

Cum Summus Pontifex Ioannes XXIII per Suas Litteras Apostolicas « Rubricarum instructum » diei 25 iulii huius anni, *motu proprio* datas, statuerit ut « omnes ad quos spectat, quamprimum Calendaria et Propria, sive dioecesana sive religiosa, ad normam et mentem novae redactionis rubricarum et Calendarii conformari curent », haec S. Rituum Congregatio opportunas tradet instructiones circa Calendaria particularia et Officiorum atque Missarum Propria revisenda. Interim tamen opportunum ducit ea declarare quae, in calendariis particularibus, iam inde ab anno 1961, servanda erunt :

1. Ea omnia quae sub titulo « Variationes in Breviario et Missali romano ad normam novi codicis rubricarum » statuuntur, etiam in calendariis particularibus servanda sunt.

2. In calendariis, sive dioecesanis sive religiosis, omnia festa particularia interim retineantur, quae nunc in iisdem calendariis inscripta inveniuntur.

3. Gradus eorundem festorum indicetur iuxta normas quae nn. 1-4 *Variationum* habentur.

4. Ad festa *propria* quod attinet, eorumque gradum, stricte servantur ea quae nn. 42-46 novi codicis rubricarum statuuntur.

5. Quoad festa a Religiosis celebranda, in singulis dioecesibus, una cum clero dioecesano, servetur praescriptum n. 57 novi codicis rubricarum.

6. Festa *universalia* quae, iuxta nn. 5 et 8 *Variationum*, aut ad commemorationem reducuntur aut e calendario expunguntur, interim retinentur in calendario particulari, si in eodem calendario tamquam festa duplicia I aut II classis inscripta habentur.

7. Si festa particularia III classis careant lectione propria, quae communiter « contracta » dicebatur, servantur ea quae n. 221 *b* novi codicis rubricarum indicantur.

8. Episcopus dioecesanus statuatur diem in quo, iuxta nn. 362, 364 et 449 novi codicis rubricarum, in ecclesia cathedrali et in ecclesiis collegiatis, dicatur Missa de anniversario electionis ipsius Episcopi, et in omnibus ecclesiis dioecesis dicatur oratio pro Episcopo.

Ex aedibus S. Rituum Congregationis, die 26 iulii anni 1960.

✠ CAIETANUS Card. CICOGNANI, Ep. Tusculanus, *Praefectus*

L. ✠ S.

Henricus Dante, *a secretis*

ORDINATIONES

AD LIBRORUM LITURGICORUM EDITORES

circa editiones Breviarii ac Missalis romani
iuxta novum rubricarum codicem conficiendas

Sanctissimus Dominus Noster Ioannes Pp. XXIII, per Suas Litteras « Rubricarum instructum », die 25 iulii huius anni 1960 *motu proprio* datas, mandavit ut S. Rituum Congregatio editoribus librorum liturgicorum rite approbatis « peculiare tradat instructiones » circa editiones Breviarii ac Missalis romani iuxta novum rubricarum codicem conficiendas.

Agitur enim de libris, quibus publicus Ecclesiae cultus ordinatur: consequitur, proinde, omnes editiones huiusmodi librorum in omnibus et per omnia, sive in textu sive in rubricis sive in ipsa cantus notatione, perfecte concordare debere cum exemplari authentico, quod ab hac S. Rituum Congregatione uti « typicum » declaratur.

Supremo igitur mandato obsecundans, haec S. Rituum Congregatio statuit:

1. Prouti in n. 4 praecitati *Motu proprio* edicatur, editores librorum liturgicorum, rite approbati et admissi, parare possunt novas Breviarii ac Missalis romani editiones, confectas iuxta novum rubricarum codicem, qui inde a die 1 ianuarii proximi anni 1961 vim habere incipiet.

2. In parandis Breviarii romani editionibus, haec servanda erunt:

a) Breviarium romanum edi poterit aut unico volumine comprehensum, quod communiter « Totum » appellatur, aut duobus voluminibus distinctum, quae simpliciter inscribentur « Tomus prior » et « Tomus alter ». Ex his autem, tomus prior partes comprehendat quae nunc in parte hiemali et verna exstant; alter autem quae in parte aestiva et autumnali.

b) *Partes introductorias* Breviarii romani, omnia scilicet quae Calendarium praecedunt, non licebit separatim ab ipso Breviario edere, sed primo saltem volumini erunt praeponendae.

c) Iuxta n. 5 *Motu proprio*, textus novi codicis rubricarum, Breviarium respiciens, scilicet *Rubricae generales* et *Rubricae generales Breviarii romani*, ipsi Breviario item praemittendus erit, nec licebit Breviarium absque huiusmodi textu imprimere; immo, si Breviarium pluribus disponatur voluminibus, singulis voluminibus integer rubricarum textus praemittendus erit. Quod valet quoque de *Calendario*.

d) *Ordinarium divini Officii* quod dicitur, cum, vi novi codicis rubricarum, ex integro reficiendum sit, singulis editoribus directe a S. Rituum Congregatione, typis eusum, transmittetur; et erit integre, absque ulla mutatione vel breviatione, singulis Breviarii voluminibus inserendum. Nihil vero obstat quominus ipsi editores, in commodum utentium, partes Ordinarii in Psalterio aut in Proprio iterum imprimant; aut quominus ipsum Ordinarium non primo loco, sed inter Proprium de Tempore et Proprium Sanctorum interserant. Quod valet quoque de Psalterio disponendo inter diversas voluminis partes.

e) *Ad Psalterium quod attinet*, editores libere adhuc adhibere possunt aut psalmorum textum iuxta « vulgatam » editionem, aut secundum interpretationem quae iussu Pii Pp. XII admissa est.

f) *Rubricarum specialium textus*, suis locis in Psalterio ceterisque Breviarii partibus inserendus, cum singulis editoribus ab hac S. Congregatione communicabitur.

g) Abhinc ubi desinat editio typica Breviarii clare indicandum erit. Editoribus tamen licebit, post finem huiusmodi partis typicae, alias addere preces et formulas, ut de more, Breviario utentibus utiles, dummodo textus sint ab auctoritate ecclesiastica rite approbati.

3. *In parandis autem Missalis romani editionibus*, haec serventur:

a) Ea omnia quae supra de parandis Breviarii romani editionibus statuta sunt, praesertim de textu rubricarum et Calendario praemittendis, de textu rubricarum specialium ab hac S. Congregatione accipiendo, omnino valent in parandis novis Missalis romani editionibus.

b) Ordo Missae una cum Canone, pro opportunitate, inter Proprium de Tempore et Proprium Sanctorum interseri potest.

c) Item, ubi desinat editio typica clare indicandum erit, quamvis, post huiusmodi partem typicam liceat alias addere partes utentibus utiles, modo, ut supra, sint ab ecclesiastica auctoritate rite approbatae.

4. Dignitas commercii librorum liturgicorum omnino exigit, ut editores rite approbati omnes, non ante iustum tempus, certatim, uti

dicatur, venditionem novarum editionum incipiant. Proinde, haec S. Congregatio strictim mandat ne venditio ante diem 20 decembris huius anni 1960 inchoetur, ita ut quaevis iniusta perturbatio vitetur.

5. Denique, *pro hac vice tantum*, haec S. Rituum Congregatio ius sibi exclusivum reservat, singulas editiones Breviarii ac Missalis romani, quae ad normam novi codicis rubricarum conficientur, examinandi et « typicae » conformes esse declarandi.

Invitantur porro editores qui a Sancta Sede ad editiones liturgicas imprimendas et evulgandas admissi sunt, ut quamprimum huic S. Rituum Congregationi proprium nomen et locum indicent, una cum licentiae testimonio, ut ab eadem S. Rituum Congregatione tempestive ea omnia recipere possint quae, iuxta *Motu proprio* et has ordinationes, praescribuntur.

Ex aedibus S. Rituum Congregationis, die 26 iulii anni 1960.

✠ CAIETANUS Card. CICOGNANI, Ep. Tusculanus, *Praefectus*

L. ✠ S.

Henricus Dante, *a secretis*

I N D E X

ACTA IOANNIS PP. XXIII

	PAG.
LITTERAE APOSTOLICAE MOTU PROPRIO DATAE: NOVUM RUBRICARUM BREVIARIUM ET MISSALIS ROMANI CORPUS APPROBATUR	593

ACTA S. CONGREGATIONIS RITUUM

DECRETUM GENERALE QUO NOVUS RUBRICARUM BREVIARIUM AC MISSALIS ROMANI CODEX PROMULGATUR	596
RUBRICAE BREVIARIUM ET MISSALIS ROMANI. Nn. 1-530	597
Pars prima: <i>Rubricae generales</i> . Nn. 1-137	597
I. Normae generales. Nn. 1-3	597
II. De die liturgico in genere. Nn. 4-8	597
III. De dominicis. Nn. 9-20	598
IV. De feriis. Nn. 21-27	600
V. De vigiliis. Nn. 28-34	601
VI. De festis et calendario	
A) De natura et proprietate festorum. Nn. 35-47	601
B) De calendario et festis in eo inscribendis. Nn. 48-58	603
C) De festorum die proprio. Nn. 59-62	605
VII. De octavis	
A) De octavis in genere. Nn. 63-65	606
B) De octavis I classis. N. 66	606
C) De octavis II classis. Nn. 67-70	606
VIII. De anni temporibus	
A) De tempore Adventus. N. 71	607
B) De tempore natalicio. N. 72	607
C) De tempore Septuagesimae. N. 73	607
D) De tempore quadragesimali. Nn. 74-75	608
E) De tempore paschali. N. 76	608
F) De tempore « per annum ». N. 77	608
IX. De sancta Maria in sabbato. Nn. 78-79	608
X. De Litiis maioribus et minoribus	
A) De Litiis maioribus. Nn. 80-86	609
B) De Litiis minoribus seu de Rogationibus. Nn. 87-90	609

	PAG.
XI. De praecedentia dierum liturgicorum. N. 91	610
XII. De dierum liturgicorum occurrentia. Nn. 92-94	612
XIII. De dierum liturgicorum occurrentia accidentali eorumque translatione. Nn. 95-99	613
XIV. De dierum liturgicorum occurrentia perpetua eorumque repositione. Nn. 100-102	614
XV. De concurrentia dierum liturgicorum. Nn. 103-105	614
XVI. De commemorationibus. Nn. 106-114	615
XVII. De conclusione orationum. Nn. 115-116	616
XVIII. De coloribus paramentorum	
A) De coloribus paramentorum in genere. Nn. 117-118	617
B) De colore albo. Nn. 119-122	617
C) De colore rubro. Nn. 123-126	618
D) De colore viridi. N. 127	619
E) De colore violaceo. Nn. 128-131	619
F) De colore nigro. N. 132	620
XIX. De usu et qualitate paramentorum. Nn. 133-137	620
Pars secunda: <i>Rubricae generales Breviarii romani</i> . Nn. 138-268	622
I. Normae generales. Nn. 138-141	622
II. De tempore dicendi Horas canonicas. Nn. 142-147	622
III. De calendario adhibendo in recitatione divini Officii. Nn. 148-157	623
IV. De ordinando divino Officio	
A) De ordinando divino Officio in genere. Nn. 158-164	625
B) De Officio dominicali. Nn. 165-166	626
C) De Officio festivo. N. 167	626
D) De Officio semifestivo. N. 168	627
E) De Officio ordinario. N. 169	627
F) De Officio feriali. Nn. 170-171	628
G) De quibusdam peculiaritatibus in ordinando Officio divino. Nn. 172-177	628
V. De diversis Officii partibus	
A) De initio et fine Horarum Nn. 178-180	630
B) De conclusione Officii. N. 181	630
C) De invitatorio. Nn. 182-184	630
D) De hymnis. Nn. 185-189	631
E) De antiphonis. Nn. 190-195	631
F) De psalmis et canticis. Nn. 196-202	632
G) De symbolo athanasiano. N. 203	633
H) De versibus. Nn. 204-207	633
I) De absolutionibus et benedictionibus ante lectiones. Nn. 208-210	633

	PAG.
L) De lectionibus ad Matutinum	
I. De lectionibus in genere. Nn. 211-216 . . .	633
II. De lectionibus Officii trium Nocturnorum. Nn. 217-219	634
III. De lectionibus Officii unius Nocturni. Nn. 220- 222	634
IV. De quibusdam peculiaritatibus circa lectiones. Nn. 223-225	635
M) De responsoriis post lectiones Matutini	
I. De responsoriis in genere. Nn. 226-231 . . .	636
II. De responsoriis in Officiis trium Nocturnorum. N. 232	636
III. De responsoriis in Officiis unius Nocturni. Nn. 233-236	636
N) De hymno <i>Te Deum</i> . Nn. 237-239	637
O) De capitulis, et de lectione brevi ad Primam. Nn. 240-242	638
P) De responsoriis brevibus Horarum minorum. Nn. 243- 245	638
Q) De orationibus. Nn. 246-249	638
R) De commemorationibus. Nn. 250-259	639
S) De precibus. N. 260	640
VI. De ratione signo crucis se muniendi, standi, genuflectendi et sedendi in recitatione divini Officii. Nn. 261-268 . . .	641
Pars tertia: <i>Rubricae generales Missalis romani</i> . Nn. 269-530	643
I. Notiones et normae generales. Nn. 269-273	643
II. De calendario adhibendo in Missae celebratione. Nn. 274-284 .	644
III. De Missa conventuali. Nn. 285-297	646
IV. De Missa in dominicis et feriis. Nn. 298-300	647
V. De Missis festivis. Nn. 301-305	648
VI. De Missis votivis	
A) De Missis votivis in genere. Nn. 306-327	649
B) De Missis votivis I classis	
I. De Missis votivis I classis in genere. Nn. 328-330 .	652
II. De Missis Dedicationis in actu consecrationis ecclesiae. Nn. 331-334	653
III. De Missis in Congressibus eucharisticis. Nn. 335- 337	653
IV. De Missis votivis in quibusdam celebrationibus extraordinariis. Nn. 338-340	654
C) De Missis votivis II classis	
I. De Missis votivis II classis in genere. Nn. 341-344 .	654
II. De Missa votiva in solemni benedictione ecclesiae vel oratorii, et in consecratione altaris. N. 345 .	655

	PAG.
III. De Missa Rogationum in Litanis tam maioribus quam minoribus. Nn. 346-347	655
IV. De Missis votivis occasione orationis Quadraginta Horarum aut alterius expositionis Ssni Sacramenti. Nn. 348-355	656
V. De Missis votivis in solemnitate externa festorum. Nn. 356-361	657
VI. De Missa votiva in die coronationis Summi Pontificis et in anniversario Papae et Episcopi dioecesiani. Nn. 362-365	658
VII. De Missa votiva pro re gravi et publica simul causa. Nn. 366-368	658
VIII. De Missa « Pro Fidei propagatione ». N. 369 .	659
IX. De Missis votivis in quibusdam occasionibus peculiaribus. Nn. 370-372	659
X. De Missis votivis in sanctuariis. Nn. 373-377 .	660
XI. De Missa votiva « Pro Sponsis » et de Missa pro gratiarum actione in 25° et 50° anniversario a celebratione matrimonii. Nn. 378-382	660
XII. De aliis quibusdam Missis votivis II classis. N. 383	661
D) De Missis votivis III classis. Nn. 384-386	662
E) De Missis votivis IV classis. Nn. 387-389	662
VII. De Missis defunctorum	
A) De Missis defunctorum in genere. Nn. 390-401	663
B) De Missis defunctorum I classis	
I. De Missis defunctorum I classis in genere. N. 402	665
II. De Missis in die Commemorationis omnium Fidelium defunctorum. Nn. 403-404	665
III. De Missa exsequiali. Nn. 405-409	665
C) De Missis defunctorum II classis	
I. De Missis defunctorum II classis in genere. Nn. 410-411	666
II. De Missis pro die obitus. N. 412	666
III. De Missa post acceptum mortis nuntium. N. 413	667
IV. De Missa in ultima defuncti sepultura. N. 414	667
D) De Missis defunctorum III classis	
I. De Missis defunctorum III classis in genere. Nn. 415-416	667
II. De Missa in die III, VII et XXX ob obitu vel sepultura. N. 417	667
III. De Missa « in anniversario ». Nn. 418-419 . .	668
IV. De Missis in ecclesiis et sacellis coemeterii. Nn. 420-421	668
V. De Missis defunctorum intra octiduum Commemorationis omnium Fidelium defunctorum. N. 422	668

	PAG.
E) De Missis defunctorum IV classis, seu « quotidianis ». N. 423	669
VIII. De diversis Missae partibus	
A) De psalmo <i>Iudica me, Deus</i> , confessione et altaris incensatione. Nn. 424-426	669
B) De antiphona ad Introitum, et <i>Kyrie, eleison</i> . Nn. 427-430	669
C) De hymno <i>Gloria in excelsis</i> . Nn. 431-432	670
D) De orationibus	
I. De orationibus in genere. Nn. 433-441	670
II. De orationibus in Missis cum pluribus lectionibus. Nn. 442-443.	672
III. De orationibus sub unica conclusione cum oratione Missae dicendis. Nn. 444-446	672
IV. De orationibus ritualibus. Nn. 447-448	673
V. De orationibus in die coronationis Summi Pontificis et in anniversariis Papae et Episcopi dioecessani. Nn. 449-450	673
VI. De oratione pro seipso sacerdote in anniversario propriae Ordinationis sacerdotalis. Nn. 451-452	673
VII. De oratione « Pro Fidei propagatione ». N. 453	674
VIII. De oratione imperata. Nn. 454-460	674
IX. De oratione votiva. Nn. 461-465	675
E) De lectionibus et aliis usque ad Evangelium. Nn. 466-474	675
F) De symbolo. Nn. 475-476	676
G) De antiphona ad Offertorium et de orationibus secretis. Nn. 477-481	677
H) De praefatione. Nn. 482-499	677
I) De Canone Missae et aliis usque ad postcommunem. Nn. 500-506	679
L) De conclusione Missae. Nn. 507-510	680
IX. De his quae clara voce aut secreto dicenda sunt in Missa. Nn. 511-516	681
X. De ordine genuflectendi, sedendi et standi in Missa. Nn. 517-524	683
XI. De praeparatione altaris ad Missam. Nn. 525-530	685
CALENDARIUM BREVIARII ET MISSALIS ROMANI	
Ianuarius	686
Februarius	687
Martius	688
Aprilis	689
Maius	690
Iunius	691
Iulius	692
Augustus	693

	PAG.
September	694
October	695
November	696
December	697
Tabellae dierum liturgicorum	699
Tabella occurrentiae	703
Tabella concurrentiae	704
VARIATIONES IN BREVIARIO ET MISSALI ROMANO AD NORMAM NOVI CODICIS RUBRICARUM	
I. Variationes in calendario. Nn. 1-12	706
II. Variationes in Ordinario divini Officii. Nn. 13-15	708
III. Variationes in Psalterio. Nn. 16-17	708
IV. Variationes in Proprio de Tempore. Nn. 18-39	709
V. Variationes in Proprio Sanctorum. Nn. 40-58	715
VI. Variationes in Communi Sanctorum. Nn. 59-61	720
VII. Variationes in Missis et orationibus votivis ad diversa. Nn. 62-63	721
VARIATIONES IN MARTYROLOGIO ROMANO	
I. Variationes in elogiis festorum et Officiorum mobilium. Nn. 1-10	722
II. Variationes in corpore Martyrologii. Nn. 11-61	723
DECLARATIO de servandis in calendariis particularibus inde ab anno 1961	730
ORDINATIONES ad librorum liturgicorum editores circa editiones Breviarii ac Missalis romani iuxta novum rubricarum codicem conficiendas	732
INDEX	735

LIBRERIA EDITRICE VATICANA
CITTÀ DEL VATICANO

DISCORSI **AL PRIMO SINODO ROMANO**

DI SUA SANTITÀ GIOVANNI XXIII

NELLE LINGUE FRANCESE, INGLESE, ITALIANA, PORTOGHESE, SPAGNOLA, TEDESCA

Lire 250 (\$ 0,40)

DISCORSI E RADIOMESSAGGI **DI SUA SANTITÀ PIO XII**

L'Opera completa in 20 volumi di complessive pp. 10.534 – L. 60.000 (\$ 100)

per la rilegatura in pelle e tela aggiungere L. 1.200 (\$ 2) per ciascun volume

INDICE COMPLETO DEI 20 VOLUMI (*in preparazione*)

MARGHERITA GUARDUCCI

LA TOMBA DI PIETRO

Notizie antiche e nuove scoperte

Un vol. form. 15,5×21,5, stampato su carta patinata tipo Champion di pp. 228, con 48 illustr., 13 tavole, di cui 3 piante, 37 grafici, indici analitici, rilegato in tutta tela con sovracoperta a colori – L. 2.500 (\$ 4,20)

La testimonianza degli antichi autori – Il Vaticano nell'antichità – La necropoli sotto la Basilica – La memoria dell'Apostolo – La testimonianza delle iscrizioni – Il culto degli Apostoli sulla Via Appia

Con questo libro si espone per la prima volta in maniera sintetica ed esauriente il complesso problema che riguarda la tomba di Pietro. L'Autrice infatti lo ha scritto dopo sei anni di studio ininterrotto, concentrando in esso i frutti migliori delle sue ricerche storiche ed archeologiche, e soprattutto delle sue indagini nei sotterranei della Basilica Vaticana.

English translation: THE TOMB of ST. PETER, \$ 4,95

LIBRERIA EDITRICE VATICANA CITTÀ DEL VATICANO

NOVUS RUBRICARUM CODEX

RUBRICAE BREVIARII ET MISSALIS ROMANI

Cum nuper Summus Pontifex Ioannes XXIII per *Motu proprio* « Rubricarum instructum » diei 25 iulii 1960, rubricis hucusque vigentibus penitus abolitis, novum rubricarum codicem pro Breviario et Missali Romano approbaverit, et inde a die 1° ianuarii anni proximi 1961 vigere praeceperit, omnibus quam maxime interest cognoscere et prae manibus habere textum codicis rubricarum, una cum calendario universali recognito, ceterisque documentis adnexis.

Huic igitur generali necessitati, vaticana officina libraria obvenit nitida ac completa editione, e fasciculo quod « Acta Apostolicae Sedis » inscribitur, fideliter et integre excerpta, addito ac locupletissimo rerum *indice analytico*.

in 8°, pp. 160 L. 600 (\$ 1)

PRIMA ROMANA SYNODUS

A. D. MDCCCLX

INDEX GENERALIS

Chirographum quo Prima Romana Synodus indicitur; Constitutio Apostolica qua Synodus promulgatur.

Constitutiones Synodales

Normae praeviae; Liber Primus: « De Personis »; Liber Secundus: « De Actione pastoralis »; Liber Tertius: « De bonis ecclesiasticis ».

Allocutiones Summi Pontificis

In Synodi inauguratione; Italicus Pontificiae Allocutionis textus; In prima Synodi sessione: *Sacrum Sacerdotum munus: vitae sanctitas*; Italicus Pontificiae Allocutionis textus: *Il Sacerdote: Persona sacra: vita sancta*; In secunda Synodi sessione: *Virtutes dignitati Sacerdotum necessariae: caput, cor et lingua Sacerdotis*; Italicus Pontificiae Allocutionis textus: *Nel Sacerdote: la testa, il cuore, la lingua*; In tertia Synodi sessione: *Sacerdos et Pastor*; Italicus Pontificiae Allocutionis textus: *Sacerdote e Pastore*; Ad sacrorum alumnos; Italicus Pontificiae Allocutionis textus; Ad sacras virgines; In synodalis celebrationis conclusione; Italicus Pontificiae Allocutionis textus; *Grates ac vota cleri populiue Romani*; Summi Pontificis responsio; *Cardinalis Vicarius gratum dioecesis animum declarat ob Synodi promulgationem*; Summi Pontificis Allocutio in Synodi Romanae promulgatione.

Acta Synodalia

Chirographum quo Consilium synodale eligitur; Coetus synodales; Consultores synodales; Epistula Summi Pontificis ad Consilium synodalis Praesidem; Intimatio ad Synodum; Convocationes ad Synodum; Acta Primae Romanae Synodi; Officiales Synodi; Nominationes in Synodo factae.

Indices

Index Constitutionum Synodaliū; Index Analyticus; Index Generalis.

Volumen in-8° pp. 622, cum imagine coloribus ornata Summi Pontificis Ioannis XXIII et chartula fines Dioecesis Romanae descripte.

Linteo contextum L. 2500 (\$ 4,20)
Plastico linteo contextum L. 2800 (\$ 4,70)

